

**GUX BHAI'M KAI'CHDHAM ÑI'OOK NA
BHAAN TU A'GA GUCH XOI'KAM NAT TU
UA'NAK GU
LUUKAS**

Gu Luukas na bax chu ua'ñxidham ka' gu Tiopil

1 ¹ Mui' dhit gu ja'tkam tu u'uantu' am nam tu daasaim na ji'k tu' jax buimik guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik aach jich bui. ² Pui' ja'k tu daasaim am nam jax ja aagi'ñ gui' na mit maaxik ja buupui ki'n ti tii nammi dir nat jax bhai' ji oilhimi guch Xoi'kam, nat gu' dhi' ba' ja a'm bii nam nai' pui' tu ja a'gidha' gu ja'tkam, pui' kuch ba' aach pui'p bax chu maat jai' dhit. ³ Gu' ba' aan jup mañ guguux nañ tum ua'ñxidha' aap jiñ jaduun Tiopil nañ kapbhai' bax maat nat jax tu duuk guch Xoi'kam gio nat jax pik ja'k jum duu diilh, na ñich gu'x bhai' xi chi tikkaimik. ⁴ Pu'ñi ja'k jap dho gi ba' gu'x io'm jix bhai' pui' bax chu mat ka' ji nam jax jup tum a'gi'ñ jai' dhit.

**Gu nobii'ñ gu Dios na ba aagi'ñdha' gu Sakariiyas na
ba maaxilhia' gu maraa'n Juan ja'tkam bopkondam**

⁵ Jano' na gu Eroodis bhai'r ge'kam ka' na ji'x Judea bhaan bipio' gu dibiir, maa'n jano'p jix jai'ch ka' gu maa'nkam Sakariiyas tiigim na ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam bhammi ge' chiop. Ji'k jam maap jim daagit dai pu chuutu'm Abiiyas jum tiiti'nda', nam gu'r bopxi'ñ ka' gu Abiiyas. Ba' Isabeel tii'nka' gu binga'n gu Sakariiyas, dhi'r boxii'ñ ka' ip gu Aroon. ⁶ Ba' daim bipnagim mi' pui' jiimda' am na jax jix aa' gu Dios, mi' pui' tu duiñchu'nda' am na jax tu aagix ka', nam gu' tu' ka'm nii'ñdha' gu Dios. Sia biix gu ja'tkam jai'p jix mat ka' am nam tu' ka'm ti nii'ñdha', cham ba' pai' jaro' tu' ki'n jax ja titdada'. ⁷ Ba' cham jup tu maamar ka' am, na gu' gu Isabeel cham jir ai'ñ ka' gu a'aalh, ku gu' bar jagi'gir ka' am ji.

⁸ Ba' maa'nnim giop mam ai na pai' dhuuk mu jimia' gu Sakariiyas bhammi ge' chiop nam gio maap jup jum jumpada' gui' nam ji'k maap jum daa'nka' dai pu chuutu'm. ⁹ Ba' bhammi na mit biix maap xim jumpadak, biipi' mit xim mamai'chik na ba' bhaan matgilhia' nam tu' jax dhuñia' biix ji'ma'n, nam gu' pui' ja'k pu buada' gammiji nam biipi' xim mamai'chii. Ba' bhaan ji bii gu Sakariiyas na bhiji tu kubhiona' na pai'x chu xidhuu ki'n gui' na joidham uub. ¹⁰ Ba' na pai' bhiji ba tu kubhion gu Sakariiyas, gu ja'tkam mi' dhir ja'k tu daañchu' am nam pai' pum jumpa'nda' gammiji, na gu' tuukab ja'k bipio' na pai'x chu xidhuu. ¹¹ Ba' jotmoda' maa'n mi' bam maax gu nobii'ñ gu Dios na pai' ka tu

kubhion gu Sakariiyas, kii'n dir ja'k jum maax mi' na pai' kiik gu ge' kubhioñkar. ¹² Ba' giilhim jix choo'n nat ba tii, cham ka bhaai' na jax jum duñia', dai na bhai' pup niiñ. ¹³ Ba'p kai'ch gu nobiiñ gu Dios:

—Cha'p toodon ka' Sakariiyas, na ñich gu' aañ bhai' pix jum aa'ñdham nat gu Dios jum kai na pich jax pui' tii'n. Ba' tigia' maa'n gu alhii gum biina', Juan jap ba' tiitga' na pai' dhuuk maaxilhia'. ¹⁴ Aap ge'kam ki'n jix bhai'm ilhdha' jano' na pai' dhuuk maaxilhia', sia mui' gu ja'tkam pui'x bhai'p jum ilhdha' am ja'p na jax aap, ¹⁵ na gu' gu jam alhii chuk ya'r ge'kam ka' bhaankam gu Dios. Gio cham ji'xdha' i'ya' gu jax chu'm biiñ, gio na pu biipi' dir bhaan bam tajaana' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios na iraab dir kap tui'ngida' gu di'ii'n na ba' mi' dhir ba maaxilhia'. ¹⁶ Dai ba' na bhai' ji chu ja a'gidha' gu Israel kam ja'tkam nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios gui' na pur ja Dios tuk bijik dir. ¹⁷ Dhi' ba' ja'p ji buusnia' na biipi' ya ja'p ba tu boi'nta' na ba' cham ka xijai ka' na ya' bhiiya' gux io'm Ge'kam na cham xiim bhai'p jim gatuuk dir. Na gu' ampiik maa'n ñi'ook bap ja duñia' gu ja'tkam nam ka xim bhabhaakui'ndha', pui' na jax no'm ja bui kax bhaak gu ja maamar, piam ku gu' mu dir bha ja'k gu ja maamar ja bui kax bhaak am gu ja tataat. Sia biix gui' nam jix bhaak ka' pix nam cham ji aagit nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios na ja jijikgitdai mi' ja tuttu' na pai'x bhai' ba tu ja jimda'. Gu Juan bhaan tajaanixchu'nda' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, pu chu'm ip na jax chu'm bhaan tajaanixchu'ndat bijik gu Eliiyas gui' na bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam. Gam na bixchu'x bhaai'n ka' gu tu' na jax dhuñia', na ni jaro'i ku cham ji'xdha' pu duñia' gu diilh pix, na gu' sia pu chu'm bhaan jup tajaanix ka' na jax chu'm Eliiyas bhaan jup tajaanix kat bijik.

¹⁸ Ba'p kai'ch gu Sakariiyas:

—¿Siamri chi ba'r silhkam aa na pui' tigia' gu alhii guñ biina'? Jax dhui nach gu' moo xi' pik jup bar jagi'gir.

¹⁹ Ba' gu nobiiñ gu Dios jup titda:

—Ja'pji nañ gu' aañ silhkam ya' pui'm titda, cham tu'p jax jum aa'nda' nañ pui' pix kai'ch. Jir nobiiñ iñ gu' aañ gu Dios. Aañ jir di' nañ Gabriel tii'. Gui' pix bhañ joot nañ ya'm aagi'ndha' na jax jix bhai' kai'ch. ²⁰ Gu' xib ba' tu' na jax chui'ka', nap gu' cham jiñ jiigi'ñ, cham ka tu ñiokda' ap jano' juugit na pai' dhuuk maaxilhia' gu jam alhii chuk.

Ba' pu jii gu nobiiñ gu Dios pui' xi chiidak gu Sakariiyas.

²¹ Gu' ba' gu ja'tkam gui' nam baas dir ja'p jup ka tu daanit, tii pix gan bam juan am na cham pai' dhir ka buusnim gu Sakariiyas. Tii bam ti tikka am na sap jax kut ba' ba miikim. ²² Mikkat ba' siamri bhiji dir ba ji buus. Pu cham bhaai' na jax dhui tu a'ga', dai gu noonbi'ñ ki'n pix ja'p tii tu bua na tu ja a'gi'ñ. Ba' gu ja'tkam jotmoda' pui'm aa mit ip nat jax ji nat ti tii bhiji na ka baax na pai'x io'm jix chu xidhuu kut ba' pui'm

duu, cham tu' gu ja'p pix. Pui' ba' cham tu ñiokda' gu Sakariiyas, dai noonbi'ñ ki'n pix ja'p tu buada' na pai' dhuuk tu a'gada'.

²³ Ba' nat pai' dhuuk jum ai na ji'k tanoolh tu daaxix ka' nam bhai' juruun'dha' ge' chiop nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, ba jii ip gio mu kia'mi'ñ gu Sakariiyas. ²⁴ Ba' ji'k jurni'ñ ki'n bar alhi'ch kiikam gu binga'n Isabeel, dai ba' nat cham pai' ka paxiarax chamaam masaa'n nat dir pui' jim duu. Ba'p jum aa'nda': ²⁵ "Gu Dios pix jup tu duu nañ ba' bar alhi'ch kiikam, na gu' dhi' pu'ni ja'k ba' cham gampai' kañ ilhii'ndha' am gu ja'tkam no'ñ maa'n ba tu mar."

**Gu nobii'ñ gu Dios na ba aagi'ndha' gu
Mariiya na ba maaxilhia' gu Jesus**

²⁶ Ba' na pai' xijum maa'n masaa'n ba ua' nar alhi'ch kiikam gu Isabeel, gu Dios gio mu ja'k jup joot gu nobii'ñ Gabriel na pai' Nasareet ti tii', na Galilea bhaan bipio' gui' gu dibiir. ²⁷ Mu joot na paxiartu'nmira' maa'n gu ubii tiyaa Mariiya tiigim, gui' nat pui' ba tii'n maa'n gu biapma' Josee tiigim na biima'n jum tiimo' nam maap tu oi'ñcha'. Gu Josee jir boxii'ñ ka' gu Dabii gui' nax io'm jir ge'kam kat bijik. ²⁸ Ba' mummi ba ji buus na pai'p tu'ii' gu Mariiya, jotmoda' bha ja'p bam maax mi ba'k chir. Ba'p titda:

—Aañ bha ja'k ip jiñ jaduun. Aañ bham aa'ndham nat gu Dios ge'kam ki'n jum a'm ba ti tii na cham jax chu'm ubii ja'xbui' pui' ge'kam bhaan ti niniidhat.

²⁹ Ba' giilhim jix choo'n gu Mariiya nat ba tii, gio nat gampai' ji dhuu pui' nat jax ja'k tiidak ñio'ki. Mi' jotmoda' tii xim ga'nga na jax jir jum duukam. ³⁰ Ba'p titda ip gio gu nobii'ñ gu Dios:

—Cha'p jax jum aa'nda' Mariiya. Jix bhai'p pix bam taat ka', nat gu ge'kam ki'n jum a'm ba ti tii gu Dios. ³¹ Ba' tigia' ap maa'n gu alhii chio'ñ, xib dir jap mui' jir alhi'ch kiikam ka'. Jesus jap ba' tiitga' na pai' dhuuk maaxilhia'. ³² Dhi' jix io'm jir ge'kam ka' ya' dhi oi'ñga'n, na gu' gu Dios pix diilh ge'kam ki'n daasa' na jax gu boxii'ñ Dabii nat pui' ge'kam ki'n jup daasak bijik. Ba' maraa'n gu Ge'kam Dios ki'n jix mat ka' am gu ja'tkam. ³³ Ba' gammiji pup jir ja ge'kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam, cham ji'xkat jum tiimo' nar ge'kam ka'.

³⁴ Ba' gu Mariiya xi chikka gu nobii'ñ gu Dios, jup titda:

—¿Jax jañ ba' dui tigia' gu alhii, nañ gu' aañ chakui chio'ñ biima'n daa?

³⁵ Ba' gu nobii'ñ gu Dios jup titda:

—Dho na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' jum a'm jum tajaana' nar ikgiga'n gu Ge'kam Dios, na gu' dhi' ja'p ji buusan na jax gu tibaa' na ti ikgi'. Gu Dios pix diilh jup tu duña', na gu'x io'm jir ge'kam, bixchu'x bhaai' na pu tu duña'. Pui' kum ba' Ge'kam Dios maraa'n ki'n machia' gu ja'tkam dhi' dhi alhii chio'ñ jano' na pai' dhuuk maaxirii ya'

ba oirida', na gu' gam nax uañ ki'n ya oirida'. ³⁶ Gio gu Isabeel na pim iam pix jir jum jajaa'nnim, pui'p bar alhi'ch kiikam, xijum maa'n masaa'n ba ua' na dir pui' ba tu'ii', sia ku gu' panaas tii bar jagi', gam nam jup a'gada' gu ja'tkam na cham jir ai'n gu a'aalh. ³⁷ Jax dhui na gu' gu Dios cham tu' xijai kam ilhii'n gu tu' na jax dhuñia'.

³⁸ Ba'p kai'ch gu Mariiya:

—Ea na pui' tu duñia' gu Dios nap jax jiñ chitda, nañ gu' aañ jir tujuandam tugi'n pix.

Ba' pu jii gu nobii'n gu Dios nat pui' xi chiidak gu Mariiya.

Gu Mariiya na mui' ba jimia' na pai' kio gu Isabeel

³⁹ Ba' jano' xim jotma'n nat mu jii gu Mariiya maa'n kap na pai' mui' daa'nxim jir kikcham gam na ge'r jukgam, Judea bhaan bipio' gui' gu dibiir. ⁴⁰ Mu jii nat paxiartudam gu Isabeel nam iam pix jir jum jajaa'nnim gook dit, na gu' bhammi kioka' gu Sakariiyas. Ba' bhammi nat eek gu Mariiya, mu baakik ba'k chir mui' xi ñio'ki gu Isabeel. ⁴¹ Ba' nat kai gu Isabeel nat mu tu ñio'ki gu Mariiya, jotmoda' joi gu alhii na iraab dir ua'. Ba' mi' jotmoda' joidham jix bhai' bhai' jim ilh gu Isabeel, nat gu' ge' bhaan bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mdaga'n gu Dios. ⁴² Ba'p kai'ch ge' ki'n:

—iAa gu' ge'kam ki'n bhaan ti niidhim ji jia gu Dios gum alhii chuk nap jum iraab dir ua'! Ja'p moox bhai' tum jii, na gu' cham jax chu'm ubii ja'xbui' pui' ge'kam ki'n bhaan ti niniidhat na jax aap. ⁴³ ¿Aañ ba' jax jup jiñ ilhii'n nat ba' ja'kbui' kat bhai'p jiñ chiigim gu di'ii'n guñ Ge'kam tuk? ⁴⁴ Na gu' na ñich jum kai na pich bha tu ñio'ki, jotmoda' joi guñ alhii chuk nañ jiñ iraab dir ua' nat jix bhai'm ilh. ⁴⁵ iJa'p moo joidham jix bhai'm duu na pich biix jum jur ki'n ti jii'n na pui' tum duñia' na jax jum titda guch Ge'kam tuk!

Gu Mariiya na tu a'ga' na jax jir tu'm kam gu Dios

⁴⁶ Ba'p kai'ch ip gu Mariiya:

Dho gu' aañ jiñ ii'mda' bhaan ge'kamtu'n ji gu Dios,

⁴⁷ nañ gu'x bhai'n chaat nat ba uana guñ ua'tulhdhara',

⁴⁸ gam nat ge'kam ki'n jiñ a'm ti tii nañ tii gampai' tu'm aañ nañ jir tujuandam tugi'n.

Ba' xib dir gammiji ja'k pui' pup jiñ chitdada' am gu ja'tkam nat joidham jix bhai' tuñ jii.

⁴⁹ Bixchu' ge'ger jup tum duu'nkam jiñ bui bap tu duu gu' gu Dios na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia',

na gu' giilhim jir jix uañ gui' na pui' tii' Dios.

⁵⁰ Na gu'x ja joi'mdat ja a'm ti niidhidha' gu Dios gui' nam mi' pui' jiimda' na jax jix aa'.

⁵¹ Jix io'm jir ge'kam gu',

bixchu'x bhaai' na pu tu duñia' na jax ilhii'ñdha'.

Tii' nat mik ja bui'ñchulh nam jax kam aa'nda' gui' nam ja'p pix
ge'gerkam jum taat ka'.

⁵² Gam nat bhammi dir ji ja tiipxi gui' nam ge'gerkam ki'n ka daraat,
pu cham tu' ki'n ji bii mit.

Gui' ba' nam jir cham tu' dat,
ge'gerkam ki'n xi ja darsak.

⁵³ Gio gui' nam giilhim kar jix chutumñigam kat,
pui' gammiji xi ja joot xi chu ja boosgidhak gu ja bixchu',
tu ja maa ba' gui' nam soi' tu'ii' nam cham tu' bia' ni ji'x.

⁵⁴ Nat gu' ba ti'ñcho nat bam ai nat pai' dhuuk tu dai nax ja joi'mdaix
bhai' ja duñia' gu Israel kam ja'tkam,
na gu'r ja'tkam tugi'ñ gio nam jir tujuandam tugi'ñ.

⁵⁵ Pui' pu xi ja tiidak ji gu' bijik guch bopxi kat,
pui' na jax gu Abraam maadit jir di' nat pui' tiidak.

⁵⁶ Pu'ni ja'k ba' tii ip gu Mariiya. Mi' juruun ji gu' ji'k baik masaa'n
buiñor gu Isabeel nat ba' ba jii ip gio mu ja'k kia'mi'ñ.

Na ba maaxilhia' gu Juan ja'tkam bopkondam

⁵⁷ Ba' nat pai' dhuuk jum ai gu tanoolh, ba maaxir gu maraa'n gu
Isabeel. ⁵⁸ Ba' gu jajaa'nni'ñ gio gui' nam cham jax iim nam ja'p pix jix ja
mat ka', ba maat jamit nat ba tii gu alhii, ba maat jamit sia nat gu Dios
pix jix joi'mdak tiigik maa gu alhii. Ba' mi eek jup titda am nat joidham
jix bhai' tu jii. ⁵⁹ Ba' nat pai' aich gu xijum baik tanoolh gu alhii, dai na
mit ba tiit gio na mit matgilh nar Israel kam. Ba' jai' dhit tiix aagit am
na git pui'p tii'nka' na jax gu taata'n Sakariiyas. ⁶⁰ Gu' ji nat gu' cham aa
gu di'ii'n, jup kai'ch pix:

—Juan ji nañ jix aa' na tii'nka' dhiñ alhii chuk.

⁶¹ Ba' tiip titda am gui':

—Jax dhui na cham jax chu'm iam pui' tii' na pim ji'k jir jum
jajaa'nnim.

⁶² Ba' gu taata'n ba tikka am ip na jax ja'k jup jix aa' na tii'nka' gu
maraa'n, ja noonob ki'n ja'p ba buixi'ñ am nam tikka. ⁶³ Ba' xi ja taa nam
bha bhiidha' maa'n gu uux komarak sobkoñxim alhi'ch pa' na bhaan mi
dhaasa' na jax ja'k jix aa' na tii'nka'. Ba' ja'pni mi' xi dhai: “Juan jach
tiitga' dhiñ alhii chuk.” Ba' gui' gampai' ji dhuu'n jamit, nam gu' cham
ilhdhat na jai' pui' ja'k jup ilhii'ñ na jax gu binga'n. ⁶⁴ Ba' mi' jotmoda'
bhai' ji chu ñiokcha ip gio gu Sakariiyas, jix bhai'm taatit xi ge'kamtu'n
gu Dios jix dhaam ja'k. ⁶⁵ Ba' giilhim jix chooto'n jamit gui' nam mi'p
tu'ii', gio nai' ja'p pix pui' tim tii nat jax tum duu na ji'x jir jujukgam na
Judea dibiir bhaan bipio'. ⁶⁶ Ba'p jum aa'nda' am gui' nam pui' te kee'ke':

—¿Tu' chi ba'r jup tu'm da' ka' gu alhii nat mu pai' pu maaxir?

Na gu' biix aixim joidham jix bhai' tu buada' gu Dios buiñor gu alhii nam xi chø kœœ, dhi' bhaan ba' tii xim ga'ngada' am na tu'r jup tu'm da' ka'.

Na tu a'ga' gu Sakariiyas na jax jir tu'm kam gu Dios

⁶⁷ Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gœ' bhaan bam tajaa gu Sakariiyas, taata'n gu alhii, ba' bhai' ji chu a'ga na jax jir tu'm kam gu Dios, jup kai'ch:

⁶⁸ iJa'p moor jix bhai'kam ji tu' silhkam ki'n gu Gœ'kam Dios!
Tii' nat moo bha jii ya' ja bui gu ja'tkam tugi'ñ Israel kam na ba' ya' ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara'.

⁶⁹ Bhach joochxi maa'n gui' na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.
Dhi' ba'ch boosga' mi' dhir bhaan gu boi nach bhaan mu ja'k ka jiim nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiindha'.
Maadit jir di' gu boxii'ñ gu Dabii gui' na Dios jir tujuandam tugi'ñ kat bijik.

⁷⁰ Pui' pu xi ja tiidak ji gu' gu Dios gui' nam bijik bhaankamu'n jix u'uañ ki'n ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam,

⁷¹ na sap pu'ñi ka daasaim na pai' dhuuk jich palhbuidha' nam cham kach juanda' biix gui' nam xich bhaamki'ñ.

⁷² Jum aaya' sap na pai' dhuuk gœ'kam ki'n jix joi'mdai ja tigia' biix guch bopxi kat,
cham sap ba' ji'xkat mik bua' pui' na jax ja titda.

⁷³ Guch boxii Abraam maadit jir di' nat pui' tiidak gu Dios,

⁷⁴ na sap pu'ñich palhbuidha' nam cham kach juanda' gui' nam xich bhaamki'ñ

nach ba' mi' dhir cham tu' bhaan ka totdonit dai gui' bar tujuandam tugi'ñ ka',

⁷⁵ nach cham tu' bhaan kach ua'tulhdhat mi' pui' ba jiimda' na jax jix aa' gammiji nach ji'x ya duduaka' dhi tutku' bhaan,
na ba' bhammi dir bha ja'k pui'ch a'm jup ti niidhidha'.

⁷⁶ Ba' aap jiñ chio'ñ,
jup ti'ya' am gu ja'tkam nap aap maadit jir di' gui' nam bijik ya ja'p tu a'gimik bhaankam gu Dios gui' nax io'm jir gœ'kam,
nap gu' aap biipi' ya ja'p ba tu ja a'gidha' gu ja'tkam na ba' mi' dhir ya'p ba aaya' gux io'm gœ'kam,
ja'p ji buusnia' nap biipi' ya' ba tu boi'nta'.

⁷⁷ Nap gu' ba ja mattuda' gu ja'tkam tugi'ñ na jax ja'k jix bhaai' nam dui cham mu ja'k ka bhiiya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiindha',

na gu' ba ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara'.

⁷⁸ Nat gu' gu Dios jich Gi'kora' gœ'kam ki'n ba xich joi'gilh,
ya' bach aichulh jix dhaam dir maa'n gui' na gœ' miimtu'.

Dhi' ja'p ji buus jich bui nat kia'pix bhai' ba tu kobxi gu tanoolh
xia'lhui dhir.

⁷⁹ Ba' biix jich a'm tonnia',

sia gui' nam jix io'm jix chu tukgam tir jup tu'ii'.

Joidham bax chu maax ka' nach ti niidhidha' nach jax ja'k joidham
jix bhai'ch chaatit mi' pui' jiimda' na jax jix aa' gu Dios.

⁸⁰ Pu'ni ja'k ba' tu a'ga gu Sakariiyas. Ba' pix ji gi'lhidha' gu alhii, ti
bhijidha' na jax jir tu tu'm kam ya' dhi oi'nga'n. Ba' nax io'm pa' bar ge'
ka', mu ja'p pix ba oirida' gampix jix chu gak kir. Jix io'm mikkat nat ba'
nai' ji chu ja a'gi gu Israel kam ja'tkam.

Na ba maaxilhia' gu Jesuus

(Mt. 1:18-25)

2 ¹ Jano' gu Auguusto Seesar biix kap jir ge'kam ka' na ji'k Rooma
bhaan bipio' gu dippir, ba' dhi' ja chia nam jum daasa' biix gu
ja'tkam nam ji'k dhi' bhaan tu oi'dha'. ² Jano' kia'pix jir maa'nnim ka'
nam jum daasa', nam gu' cham pai' dhuuk jum da'nsat biipi' dir. Jano'
gu Sireenio jir jix kai' ka' ip mi' ja'k na pai' Siiria bhaan bipio' gu dibiir.
³ Ba' pui' ja'k duu gu Auguusto Seesar nam aa'nda' na mi'm daasa' gu
jaroi' nar pai' kam ka' gu bijik dir kam boxii'n. ⁴ Pu'ni duuk ba' gu Josee
ma jii mi' dhir Nasareet na Galilea bhaan bipio' gu dibiir, bhammi ja'k
bhii Beleen na pai' Judea bhaan bipio' ip gui' gu dibiir, nat gu' bhai'
maaxir gu boxii'n Dabii nar ge'kam kat bijik. ⁵ Sia gu Mariiya biix jup xi
baidhak nam gook dit jum daasa', gui' nat pui' ba tii'n na biima'n jum
tiimo' nam maap tu oi'ncha'. Ku gu' pu bar dakoo pix tu'n da' ji ba' gu
Mariiya ki'n gu alhii. ⁶ Ba' jano' pik jup mam ai gu tanoolh na pai'
dhuuk maaxilhia' gu alhii nam bhai' ka oipo Beleen. ⁷ Cham jup ja ai gu'
miji na pai' tim tibiappu na git mi' dodhia' gu Mariiya, na mit gu' suu'n
gu ja'tkam na mit mui' bham jumaap. Mu ja'k jamit ba' jii nam pai'
kuupka' biix aixim tu'm gu sasoi'. Mi' ba' dua gu Mariiya ki'n gu biipi'
kam maraa'n, jajannulh ki'n xi bhiibgak bhai' xi boo'n bhaan gui' nam
sasoi' mi tu kua'.

Gu nobii'n gu Dios na ba ja aagi'ndha' gu kakasnir bipia'dam nat ba maaxir guch Xoi'kam

⁸ Ba' ji'kchi gu ja'tkam bhammi baasi'n dir ja'p jup tibiapka' am
gampix nam bhai' darkat tu bipia'da' gu ja kakasnira' nam ja bia'ka'.
⁹ Ba' cham pum aa' am nat jotmoda' ge' nammi ja'p ba tu maaxir mi' biix
xikoolh nam pai'p tu'ii', gu' gu nobii'n gu Dios nat mi' bam maax ja bui
nat ge' ton nam ba' bhaan machia' na dhi'r di' gui' na bhaankam oiri gu
Dios. Gu' gui' giilhim jix chooto'n jamit. ¹⁰ Ba' gu nobii'n gu Dios jup ja
titda:

—Cha’pim totdon ka’. Aañ jam ua’tulhi’ñ ji maa’n gu ñi’ook na pim bhaan joidham jix bhai’m ilhdha’, sia biix gu ja’tkam pui’x bhai’p jum ilhdha’ am nam pai’ dhuuk machia’. ¹¹ Ja’pniñ tu’m jam ua’tulhi’ñ: Maa’n bha’ñi dhir maaxir gu alhii xib dhi tukaa’ na pai’ kiokat bijik gu Dabii. Dhi’r di’ gui’ na pim niira na saak bha jootsa’ gu Dios ya’ dhi oi’ña’n na jam palhbuidha’. ¹² Kani gor ti ti’mbop na bha ja’p bo’ka’ bhaan gui’ nam sasoi’ mi tu kua’ jajannulh bhiibgixim ki’n.

¹³ Ba’ jotmoda’x io’m mui’ bhai’ bam maax jamit gu noonbi’ñ gu Dios nat jax pix mi’ ji tiimo nat tu a’ga gu maa’n, ba’p kai’ch am biix dhit nam ge’kamtu’n gu Dios:

¹⁴ iAach jix bhai’ch chaatit ge’kamtu’n gu Dios nach ji’k mia’n jup tu’ii’ buiñor!

Nat gu’x joi’mdak jix bhai’ ba ja duu gu ja’tkam ya’ kam dhi oi’ña’n, dai ba’ na ja a’m ba ti niidhidha’ gui’ nam ji’k mi’ pui’ jiimda’ na jax jix aa’.

¹⁵ Ba’ na mit pai’ jiix dhaam ja’k gu noonbi’ñ gu Dios, gu kakasnir bipia’dam jup jum ti titda am:

—Each mu jiim Beleen nach ti’mpo’ gu alhii nat pui’ maaxir na jax jich chitda guch Gi’kora’.

¹⁶ Ba’ na mit jax guguu mi’ bhii mit na mit tiigim. Mummi mit ba ji bubua na pai’p tu’ii’ gu Mariiya gio gu Josee, gu alhii bha ja’p bo’ bhaan gui’ nam sasoi’ mi tu kua’. ¹⁷ Ba’ na mit pai’x bhai’ xi chiigik gu alhii gu kakasnir bipia’dam, ba ja aagi’ñ am gui’ nam ji’k mi’p tu’ii’ nar tu’p tu’m da’ ka’ gu alhii, xi ja aagi’ñ am na maa’n gu nobii’ñ gu Dios pui’ ja titda.

¹⁸ Ba’ gui’ mi’ pui’ pup tu’ii’ am nam ba ja aagi’ñ nar tu’p tu’m da’ ka’.

¹⁹ Gu Mariiya ba’ dai jura’ram jup xim ga’nga tii na jax jir jum duukam pui’ nam ji’k jax kai’ch gu kakasnir bipia’dam. ²⁰ Ba’ ba jii mit ip gio gu kakasnir bipia’dam xi ge’kamtudidhat gu Dios, xi laalagidhat am ji’x gu alabaa’n, jix bhai’m taattu’ am gu’ na mit pui’ ti tii na jax ja aagi’ñ gu nobii’ñ gu Dios.

Nam mui’ ba bhiika’ gu Jesus ge’ chiop

²¹ Ba’ nat pai’ aich gu xijum baik tanoolh gu alhii, dai na mit ba tiit gio na mit matgilh nar Israel kam. Jesus jamit tiit na jax ja’k pu aagi’ñ gu nobii’ñ gu Dios gu Mariiya biipi’ dir na ba’ moo bar alhi’ch kiikam ka’.

²² Ba’ pui’ ja’k jup tu aagix ka’ nat tu ua’nak gu Moisees bhaankamu’n gu Dios, nam cham pai’ buanda’ ji’k tanoolh gu u’uub mi’ dhir ja ki’aam no’ mit pu’ni kia’pix dudua a’aalh ki’n. Pui’ duu ip ba’ gu Mariiya, cham pai’ buus ji’k tanoolh. Nat pai’ xi aichdhak na ji’k aagix ka’ na mit ba’ ba bhiik gu alhii bhammi Jerusaleen, bhai’ na pai’ kiika’ gu ge’ chiop nam ba’ bhai’ dhir iimchuxdha’ gu Dios. ²³ Na gu’ sia pui’ ja’k jup tu aagix ka’ nat pui’p tu ua’nak gu Moisees bhaankamu’n gu Dios. Ja’pnim kai’ch:

“Iimchuxdhidha’ pim gu Dios gu a’aalh chichio’ñ gui’ nam biipi’ maaxilhidha’.” ²⁴ Pu’ñi ba’ kai’ñkam mu bhiik jamit bhammi Jerusaleen. Ba’ sia pui’ ja’k jup tu aagix ka’ nam aa’nda’ nam tu makgirxidha’ gu Dios gu u’uub no’ mit pu’ñi kia’pix ja tii gu a’aalh, jup jum kai’ch na sap sia tu’ gio’nda’ gook piam gook gu joojoi.

²⁵ Ba’ maa’n gu maa’nkam bhai’p kioka’ Jerusaleen, Simeon tiigim, na mi’ pui’ jimda’ na jax jix aa’ gu Dios, gammiji tu daanda’. Ba’ jai’ pui’ tiip ti niirada’ na pai’ ba’ duuk pui’x ja joi’mdai ja palhbuidha’ gu Dios gu Israel kam ja’tkam nam ja tulhiin’chu’nda’ gu jai’ ja’tkam maakam dir ja’k kam. Ba’ na gu’ bhaan jup tui’ñgida’ gux Dhuudu’ kam jix Ua’ñ li’mda’, ²⁶ gui’ pix pui’ jurtu’nka’ na chakui mukia’ na ya’ ba aaya’ guch Xoi’kam na Dios bha jootsa’. ²⁷ Ba’ gui’ pix jix Dhuudu’ kam jix Ua’ñ li’mda’ pui’ jurtuda na mu jimia’ ge’ chiop, mummi ba ji buus. Maap pix mi’ ji aajim am gu Jesus gu gi’korga’n na mit mi’ pui’p ba tu du’niim na jax tu aagix. ²⁸ Ba’ xi dhaagik gu Simeon gu alhii ma tu a’gax dhaam ja’k bui’nor gu Dios, jup kai’ch:

²⁹ Taxchaab dho ba’ch Gi’kora’ na pich bhai’ bach joochxi gui’ nap saak pui’ bha jootsa’ na pich jax ja tiidak guch bopxi bijik. Ba’ aa’ñ xib cham tu’ bhaan jax ka’ñ aa’ sia pich ba’ ba’ñ dho’ñcho na’ñ ba mukia’ na’ñ jir jum tujuandam tuk,

³⁰ na ñich gu’ ya’ ba tiin’ buupui ki’n gui’ na ya’ ja ua’ndha’ gu ja ua’tulhdhara’ gu Israel kam ja’tkam.

³¹ Xib japich ba’ mui’ ba ji kii nap jax jix aa’ diil’ jich Gi’kora’ nap tu du’ña’ xi ja nii’ñchudat biix gu ja’tkam nam ji’k jix jai’ch ya’ dhi oi’ñga’n.

³² Na gu’ dhi’ ba’r di’ gui’ na joidham ge’ tanoor na ja bi’ñxidha’ biix gu ja’tkam nam ji’k jix jai’ch, ba’ mi’ dhir dai nam pix jix bhai’ ba ja aa’nda’ gum ja’tkam tuk Israel kam na pich jix bhai’ ba ja duu.

³³ Ba’ gu Josee gio gu Mariiya gampai’ ji dhuu’n jamit nat gu ja mar bhaan tu a’ga gu Simeon jix dhaam ja’k, mi’ pix pui’ pup tu’ii’ am. ³⁴ Ba’ biix gook xi chu ja daa’ñxidhak gu Simeon na sap ba’x bhai’ tu ja jimda’. Mi’ dhir ba’ moop titda dai gu Mariiya:

—Kani nap xiñ kaaya’ na’ñ jax jum tiida’. Dhi alhii bhammi dir bha ja joochxi gu Dios gu Israel kam ja’tkam. Jai’ mi’ pui’ jimia’ am na jax ja tiida’, jai’ ba’ cham. Jix io’m jir mui’ ka’ am gui’ nam cham mi’ pui’ jimia’, ³⁵ sia kum gu’ tiix maatit kaaya’ na jax kai’ñkam jup ja tiida’, gu’ pix ji nam gu’ diil’ jix bhaamut kaaya’, dhi’ ba’ bhaan jix maati’ ka’ nam diil’ cham aa’nda’. Aap ba’ giilhim jix buam jum aa’nda’ tii, ja’p tu tatdaka’ panaas na jaroi’ kuxiir ki’n bham sissida’.

³⁶ Ba’ maa’n gu ubii jagi’ bhai’p oirida’ Aana tiigim na bhaankamu’n gu Dios tu ja a’gi’ñdha’ gu ja’tkam nam jax ja’k mi’ pui’ jiimda’. Gu taata’n Panuel tiigich, maadit jir di’ kat gui’ nam Aseer jir bopxi’ñ. Ba’

dhi Aana alhii pa' oidhak maa'n gu chio'ñ, gu' ji na mit gu' xijum gook oidha' pix maap tu oi'ñcha, ma muu ip gu binga'n. ³⁷ Diilh ba' pup oiri nat dir diilh bii, maakob oo'm daman maakob oidha' bap duu jano' dir. Gu' ba' mi' pix ja'k ji ai chiop na pai' ba' pup jir tujuandam tugi'ñ gu Dios, cham pai' maakam ja'k ka buus. Gammiji tu juanda' mi' dhi chiop nabap tanoolh gio nabap tukaa', gam nam saabda', gio na tu daanda'. ³⁸ Ba' gui' ji' Aana jai' mi'p ba ji buus na pai' gu gi'korga'n gu Jesus, jai' ba'p ma taxchaabgi gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' nai' pui'p ba ja titdaim gui' nam pui'p ti niira na pai' ba' duuk pui'x ja joi'mdai ja palhbuidha' gu Dios gu Israel kam ja'tkam, pui' ja titdaim nat ya' ba ai gui' nam jaroi' niira.

Gu Mariiya gio gu Josee nam ba jimia' ip gio mu ja'k Nasareet

³⁹ Ba' na mit biix pui' xi chu duuk gu gi'korga'n gu Jesus na jax ja'k aagix na tu ua'ñix gu ñioki'ñ gu Dios, giop ba jii mit mu ja'k Nasareet nam pai' oi'dha', na pai' Galilea bhaan bipio' gui' gu dibiir. ⁴⁰ Ba' gu alhii pix ji gi'lhidha', jix io'm bax chi bhii'ñ ka' gio nax io'm bax oo' ka', gam nax bhai'm taat ka', na gu' bhaan ti niidhidha' gu Dios.

Gu Jesus na mi' daaka' ge' chiop

⁴¹ Ba' gu gi'korga'n gu Jesus mui' pu jimmida' am bhammi Jerusaleen nabap oidha' na pai' dhuuk jum aajidha' bhaan Paaskua ta'm. ⁴² Ba' nammi nat giop bam ai, gio mit mui'p ma jii, biix jamit xi baidhak gu Jesus, na gu' mambhiix daman gook oidha' ba bia'ka'. ⁴³ Ba' nat pai' buus gu bhaan Paaskua ta'm, gio ja'k jup ba suulhgichu' am mu ja'k ja ki'aam, gu' ji nat gu' bak gu Jesus bhammi pup bii Jerusaleen. Pu cham maat am gu gi'korga'n no't bhammi pai'p bii, ⁴⁴ ja'p jum aa'ntu' am gu' na mi' pai' ja saagi'ñ jim gu ja'tkam nam giilhim mui' mu jiim. Maa'n tanoolh gu' pu ba jii mit na mit ba' nai' tii ba ji gaa mi ja'p ja bui gu jajaa'nni'ñ gio mi ja'p ja bui gui' nam ji'k jix ja maat. ⁴⁵ Cham pai' tii mit. Ba' gio mi' dhir ja'k jup ma suulh jamit na mit gaagam bhammi Jerusaleen.

⁴⁶ Nammi baik tanoolh ki'n ba' ka tii mit bhai' ge' chiop na ja saagi'ñ daa gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja kee nam aagi'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios na bha ja tikka. ⁴⁷ Ba' ji'x gampai' ji dhu'ntikda' am biix gui' nam ji'k mi'p tu'ii' nam sap cham pai' dhuuk jax chu'm alhii pui' keeket nax io'm jix chu maat. ⁴⁸ Ba' na mit ba tii gu gi'korga'n na pai' daakat pix chu' kai'ch, gampai' ji dhuu'n jamit ip sia, nam gu' cham ji'xkat pai' dhuuk pui' niidhat gu jax chu'm alhii na jax ja'k tu jim gu Jesus. Ba'p titda gu di'ii'n:

—¿Jax ba'ñ chio'ñ ku pich ba'ch o'ñxi? Nai'ch chiim gaa'ñchu' gook dit dhim taat jix buam jich aa'ntugit.

⁴⁹ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—¿Jax ku pim ba' moop jiñ ga'nga? Na gu' aañ jiñ a'm jum aa' nañ machia' na jax jir tu'm kam guñ Gi'kora'. Jum aa' nañ ya'p tui'ka' na pai' ba'kchudhix.

⁵⁰ Pu cham maatit kai mit gu gi'korga'n nat jax kai'ñkam jup ja tii'n.

⁵¹ Ku gu' pu ja oi ji ba' gu Jesus mu ja'k Nasareet pui' xi ja tiidak, na gu'x ja kēēkē' tu' nam chianda'. Ba' pui' pix jum aa'nda' jura'ram bhaan gu di'ii'n na jax ba'r jum duukam na jax ja'k tu jim gu Jesus, tiim ga'ngada'. ⁵² Ba'x chi bhii'ñ kam gi'lhidha' gu Jesus, gam nax bhai'm taat ka', na gu' bhaan ti niidhidha' gu Dios, gio gu ja'tkam joidham pix jix bhai' aa'nda' am.

Gu Juan na ja bopkonda' gu ja'tkam

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1 :19-28)

3 ¹ Ba' jumaip bar ge'kam ka' biix kap na ji'k Rooma bhaan bipio' gu dippir, Tibeerio ba tii'nka' gui' na bar ge'kam ka'. Mambhiix daman jix chamaam oidha' bhai' pu bap duu na ba' gu Poonsio Pilaato mi'p bar jix kai' ka' dai mi' na ji'x Judea bhaan bipio' gu dibiir. Mu ja'k Galilea ba' Eroodis tiigim mi'p jir jix kai' ka' jano'. Mu ja'k Iturea ba' gio Trakoniite, maa'n Piliip tiigim mi'p jir jix kai' ka' dhi gok kap, jir jum jajaa'nnim ka' am gook dit gu Eroodis. Ba' mu ja'k na pai' Abiliinia ti tii', maa'n Lisaanias tiigim mi'p jir jix kai' ka'. ² Gu' ba' maa'n Anaas tiigim gio jumai Kaipaas, jix io'm jir ja ge'gerkam tuk ka' am gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Dhi' ji' ba' biix nam ge'gerkam ki'n ka darka', gu Dios mummi ja'k ba tu a'gi gu Juan gui' na Sakariiyas jir maraa'n. Mummi tu a'gi gampix jix chu gak kir na pai'x joi'ñdha' na oirida', jup titda na ampix bax bhaai' na pai' dhuuk jir am na ba tu ja a'gi'ñmira' gu ja'tkam mu ja'p nam pai' jax tu oi'dha'. ³ Ba' gui' ma jii ip nat tu ja a'gidham, mu ja'p ji bhii biix ju'ñdharam gu Jordaan Ak ge' na mi' bhiix, jup ja titdaidha' nam soi'm ilhdhai bam bopkona' na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na mit mi' pui' ba jii na jax jix aa' gu Dios, ba' dai na ba uañchudhix ka' gu ja ua'tulhdhara'. ⁴ Ba' pui' ji chu buus na jax jum kai'ch mi' nat pai' tu ua'nak bijik gu Isaiiyas gui' nat bhaankamu'n gu Dios tu ja a'gidhak gu ja'tkam. Jup jum kai'ch:

Maa'n gu maa'nkam mu ja'p gampix jix chu gak kir ji jimdat jup ja titdaim ge' ki'n gu ja'tkam:

“Gor jix kii' bim duuñ,

bar mia'n na bhai' ba jim gu Ge'kam.

Mi' pim sap pui' ba jimia' na jax jix aa'.

⁵ Na pim gu' ja'p pix tu'ii' na jax gu boi no' giilhim ge'ger jix kakolhbik gam no'x ñoonolh na jax ja'k cham bhai' tum oiri.

Jam a'm jum aa' ba' na pim mi' pui' jimia' na ba' tim kii'mpiga' jam i'ii'mda' ir bhaan nax chu buichik.

⁶ Na gu' maaxik ya aaya' gui' na Dios bha jootsa',

biix dhit tigia' am gu ja'tkam.

Dhi' ba' ya' ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' nam biix aixim tu'm ki'n jix u'ua'tulhdhix."

⁷ Mi' ba' Jorjaan Ak ja bopkonda' gu Juan gu ja'tkam. Mui' pix mi' ji aajidha' am nam xim bopkonamtu'nda'. Ba'p ja titdada' gu Juan:

—¿Jaroo ba' moox bhai'p ba duu na ba jam aagi'ñ na pim jax ja'k dui cham jum tulhiiña', na cham xiim bam aajim na tu tulhiiñchuda' gu Dios ku pim ba' ga'm ba jiim? Ja'p ji buusan gu' na pim jir kooko' gux bhaa'mnagim na pim cham mi' pui' jiim na jax jix aa' gu Dios. ⁸ Ku gu' no' pim silhkam cham aa' na pim jum tulhiiña', jum aa' ji na pim pui' ja'k ba tu jimda' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim soi' bam ilhii'ñ buiñor gu Dios na ba' gui' xi jam joi'mda' ip. Cha'pim jax jum aa'nda' na pui' pix jup xi jam joi'mda' na pim chi panaas xir bopxi'ñ gu Abraam. Jax dui na gu' gu Dios sia joodai bopxichuda' gu Abraam no't xi ilh, no' pim aapi'm cham mi' pui' tu daa'ñchu' na jax ja'k tu daa'ñchugit bijik gu Abraam. Na gu' tu' na pix jix bhaai' na pu duña' gu Dios na jax ja'k ilhii'ñdha' gu tu', na gu'r ge'kam. ⁹ Gio gu' ja'p ji buusan na pim aapi'm jir i'ix gui' nam i'bhai'ñchardat jix maikak bhebhæ. Ba' no' maadit cham kikii' i'bhai'ñchar, piam ku pu cham tu i'bhai'ñchar, amuub dho ba kaat gu baiñdhas na ki'n jum iarai xim biimsai maap xim jumpadai mi' xim kiixdha' gu tai ku mu jagia', daman pup biix takaa'n xim boosgai bhai' xim iabu' na ba' cham jai' bhai'p ka i'punda'.

¹⁰ Ba' gu ja'tkam nam mi'p tu'ii' bhai' ba tikka am, jup titda am:

—¿Gu' jax jach ba' ja'k xi chu buada' nach ba' cham jich chulhiiña' jich jaduun?

¹¹ Ba' gu Juan jup ja titda:

—Dho na pim jix ja joi'mdai ja tigia' gu ja'tkam gui' nam gampai' tu'ii' nam cham tu' bia'. Ji'ma'n japim ja makia' gu jam jajannulh no' pim go'gok ja bia'. Gio no' pim jaro'i' nii'ñ na uamaim, xi onbai'ñdha' pim gu koi' no' pim aapi'm bia'.

¹² Ba' gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm ge'kam Rooma kam ji'k mi'p ai mit nam pui'p xim bopkonam. Ba' pui' bhai'p ba tikka am gu Juan, jup titda am:

—¿Aach gi, jax ja'k jup xi chu buada' jich jaduun na ba' pui' cham jup jich chulhiiñchuda' gu Dios?

¹³ Ba' gu Juan jup ja titda:

—Dho na pim cham ja'p pix ja chianda' gu ja'tkam nam mui' tu namki'ñdha' na pim jix aagit na jai' jam a'm bi'idha', daipu' ji na ji'k pix aagix nam tu namki'ñdha'.

¹⁴ Ba' ji'k ip gu sandaarui'x mi' dhir ja'p bhai'p ba tikka am, jup titda am:

—¿Aach gi, jax ja'k jach jup xi chu buada' na ba' pui' cham jup jich chulhiiñchuda' gu Dios?

Ba' gu Juan jup ja titda:

—Dho na pim cham jaroi' ja'p pix bha taanda' gu namki' no' pim jix maat nat cham tu' jax dhuu, ni ku pim cham tu' ki'n ji iattulhdhai mu pai' ba kiksaidha' na pim tañiidha'. Ja'kbui' pim pix ki'n jix bhai'm taat ka' na pim ji'k mai'chik.

¹⁵ Ba' gu ja'tkam am nai' ti nii'ndha' am nam ja'p jim aagit na tu' pik jax ba ji dhuñia' gu Juan nam cham pai' dhuuk pu chu'm nii'ndha', xim ti tikkat am no' sap ba'r di' guch Xoi'kam nat bhai' ba joot gu Dios gui' na pui' saak bha jootsa', ka' ba' gu'r jumai. ¹⁶ Gu' ji na gu' biix jup ja titda gu Juan nam ji'k mi'p tu'ii':

—Aañ xib dai suudai' ki'n pix nañ ya' ka jam bopkon na pim jax jiñ nii'ñ, matgim maa'n gatuuk dir bhai'p jim ji gui' nax io'm jir ge'kam, cham tu' pui' na aañ. Cham ji'x iam jir jupaabkamu'n iñ nañ git tu' suuska'n jup xi kookoxchulhdha'. Gui' dho gi gu' jam bopkona' ji ki'n gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' gio tai ki'n, na gu'x io'm bixchu'x bhai' na pu tu duñia' na jax ilhii'ndha'. ¹⁷ Gio gu' sia ja'p jup ji buusan japim na gu tiriik. Ba' pu ua' gui' na ki'n jam jilhbida' na pim jix chanaara', ja'p ja'k dilhkob ji bi'ya' gux kii', gio gu tanaara' ja'p ja'k ip. Ba' dai gux kii' ulhña' maa'n kap na pai' dai gu tiriik jum ulhiis, gu tanaara' ba' miidha' na pu cham ji'xkat ka tukia' gu tai.

¹⁸ Pu'ni ja'k ba' ja titdada' gu Juan gu ja'tkam na tu ja a'gi'ndha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, gam biix aixim nam jax ja'k jum guguuxdha' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios. ¹⁹ Ba' gu Juan ji'kchi kim jup ñiok gux kai' Eroodis na sap cham jir am nat gan bhii gu Erodiyas, sia ku tiir binga'n gu sipdhi'ñ Piliip. Biix pui'p xi chitdada' na ji'k tu'x buam tu buada'. ²⁰ Gu' ji nat gu'x bhaamut pix kai gu Eroodis, dai nat ba tu chia nam kuupa' na sap gan buam titda, alhi'ch pup xim ua'tulh.

Gu Jesus nat tu chia nam bakuana'

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Ba' ja'pniptum duu jano' na mit chakui kuupak gu Juan na mummi oirit Jordaan Ak ka ja bopkonda' gu ja'tkam. Biix gu Jesus chia ip na mi' bakuana'. Mi' nat xim bakuanak mui' ji chu daani buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' joidham bhai' jim kupio' gux dhaam mi' pui' na ka tu daan. ²² Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' maaxik bhammi dir bhai' ji chim ja'p tu'm na gu gioda'. Gio ba' nat bhammi dir bhai' ba tum a'ga, jup tum kai'ch:

—Aap jir di' guñ mar nañ joidham jix io'm xim da', na ñich gu' ge'kam ki'n jum a'm ti tii dai aap.

Gu bijik dir kam bopxi'ñ gu Jesuus

(Mt. 1:1-17)

²³ Ba' nai' ji chu ja a'gi gu Jesuus gu ja'tkam na ba bia'ka' ji'k maa'n oo'm daman mambhiix oidha'. Ba' pui' ilhii'ñdha' am gu ja'tkam nar taata'n ka' gu Josee, gio mi' dhir gu Josee, Elii jup jir taata'n kat. ²⁴ Gio mi' dhir gu Elii, Matat jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matat, Lebii jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Lebii, Melki jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Melki, Jana jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jana, Josee jup jir taata'n kat. ²⁵ Gio mi' dhir gu Josee, Matatiyas jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matatiyas, Amos jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Amos, Naum jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Naum, Elsi jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Elsi, Nagai jup jir taata'n kat. ²⁶ Gio mi' dhir gu Nagai, Maat jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Maat, Matatiyas jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matatiyas, Semei jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Semei, Josee jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Josee, Judaa jup jir taata'n kat. ²⁷ Gio mi' dhir gu Judaa, Joanan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Joanan, Reesa jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Reesa, Sorobabeel jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Sorobabeel, Salatiel jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Salatiel, Neeri jup jir taata'n kat. ²⁸ Gio mi' dhir gu Neeri, Melki jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Melki, Aadi jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Aadi, Kosam jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Kosam, Elmadam jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Elmadam, Er jup jir taata'n kat. ²⁹ Gio mi' dhir gu Er, Josue jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Josue, Elieser jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Elieser, Jorim jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jorim, Matat jup jir taata'n kat. ³⁰ Gio mi' dhir gu Matat, Lebii jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Lebii, Simeon jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Simeon, Judaa jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Judaa, Josee jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Josee, Jonaan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jonaan, Eliakiim jup jir taata'n kat. ³¹ Gio mi' dhir gu Eliakiim, Melea jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Melea, Mainaan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Mainaan, Matata jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matata, Nataan jup jir taata'n kat. ³² Gio mi' dhir gu Nataan, Dabii jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Dabii, Isayii jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Isayii, Obed jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Obed, Boos jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Boos, Salmoon jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Salmoon, Nasoon jup jir taata'n kat. ³³ Gio mi' dhir gu Nasoon, Aminadab jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Aminadab, Aram jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Aram, Arni jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Arni, Esrom jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Esrom, Paaris jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Paaris, Judaa jup jir taata'n kat. ³⁴ Gio mi' dhir gu Judaa, Jakob jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jakob, Isaak jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir

gu Isaak, Abraam jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Abraam, Taree jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Taree, Nakor jup jir taata'n kat. ³⁵ Gio mi' dhir gu Nakor, Serug jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Serug, Ragau jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Ragau, Peleg jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Peleg, Eber jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Eber, Sala jup jir taata'n kat. ³⁶ Gio mi' dhir gu Sala, Kainaan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Kainaan, Arpajad jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Arpajad, Sem jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Sem, Noee jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Noee, Lamek jup jir taata'n kat. ³⁷ Gio mi' dhir gu Lamek, Matusaleen jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matusaleen, Enok jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Enok, Jared jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jared, Mahalaleel jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Mahalaleel, Kainaan jup jir taata'n kat. ³⁸ Gio mi' dhir gu Kainaan, Enoos jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Enoos, Set jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Set, Adaan jup jir taata'n kat. Ba' mi' dhir gu Adaan, gu Dios jup bar taata'n, nat gu' dhi' biipi' ya do'ñcho gu Dios dhi oi'ñga'n bhaan.

Gu ja'ook na tiix mai'chim ka' gu Jesus

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

4 ¹ Ba' mi' Jordaán Ak nat jum bakua gu Jesus, ge' bhaan jum tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Mi' dhir ba' pu silh mu ja'k bhii maa'n kap gampix jix chu gak kir na pai' pu cham jaroi' oiri, na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pix nat pui' jurtuda. ² Pu kai'ñkam pix mu ja'k bhii nat mi'm saabum gook oo'm tanoolh gam gu bix chukaa', pu cham tu' nat juu. Ba' nat pai' pu ba aich gu ja'kbui' tanoolh gio gu bix chukaa' nam saab, gu ja'ook mi' ba ai. Tii ilhdhat na mi' mai'chia' git na kapbhai' mi' kax bhio', ³ jup titda:

—No'p silhkam aap Dios jir maraa'n, eap ja'p tii'n dhi jodai na paan jup jum duñia' no't moo pui'm duu.

⁴ Ba' gu Jesus jup titda:

—Jax dhui nap jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nax io'm jum aa' na mi' pui' jimda' gu maa'nkam na jax jix aa' gu Dios na ba'x bhai' tu jimda', cham tu' gu tu' koi' ki'n.

⁵ Mi' dhir ba' maa'n oidha' kuu' am xi baidhak xi chu joojoi'ñchuda biix kap na ji'x ge'ger jir kikcham na ji'x jir oi'ñga'n. ⁶ Ba'p titda:

—Jiñ a'm jup tu tu'ii' biix dhi' nap ji'k tu' nii'ñ, pu bijik dir jiñ a'm tu bii nat dir ya' ji tum kikchamta dhi oi'ñga'n bhaan. Ba' aañ ya' dir ja'p ja'k pui'p jix bhaai' nañ tu makia' gu jaroi' nañ ilhii'ñdha', ⁷ pui' na jax aap tum makia' iñ no' pich mi'ni ja'p jum o'lhia ki'n kikkok pui' xi chii nañ aañ jir ge'kam. Biix jum a'm ji chu bi'ya'.

⁸ Ba' gu Jesus jup titda:

—Jax dhui na gu’p jum kai’ch ip mi’ na mit pai’ tu ua’nak gu bijik dir kam na dai gu Dios jix bhai’ nach gē’kamtu’nda’, cham tu’ jumai. Dai gui’ pix jach jir tujuandam tugi’ñ ka’.

⁹ Ba’ bhammi ja’k jup baidhak Jerusaleen bhai’ na pai’ kiik gu gē’ chiop, kuugaram xi kiisak jup titda:

—Eap ya’ dir mu tuudaiñ no’ silhkam jum a’m ti niidhim gu Dios nap saak pui’r maraa’n. ¹⁰ Gio gu’p jum kai’ch mi’ pai’ na mit tu ua’nak gu bijik dir kam:

Gu Dios bha ja jootsa’ gu noonbi’ñ nam jum nuukdaidha’ gammiji na cham tu’m duñia’.

¹¹ Tē’kob jum bapmi’ñdhidha’ am nap ba’ cham mi’ pai’ jax chu’m jodai cha’m jutbui ilhia’.

¹² Ba’ gu Jesus jup titda:

—Jax dhui nap jum kai’ch ip sia mi’ na mit pai’ tu ua’nak gu bijik dir kam nax xidhuu no’ jaro’i’ mama’i’chik gu Dios, na gu’r gē’kam.

¹³ Ba’ cham ka bhaai’ gu ja’ook na jax dhui ka mai’chia’ gu Jesus, pui’ ma jii ip gio. Ku gu’ gatuuk gio tiip mai’chia’ ji.

Na kia’pix ba ji chu ja a’gidha’ gu Jesus gu ja’tkam mi’ Galilea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ Ba’ gu Jesus giop ba jii mu ja’k Galilea, pu maa’n na jax gē’ bhaan tajaanixchu’nda’ gux Dhuudu’ kam jix Ua’ñ Ii’mda’, gam na bixchu’ bax chu bhaai’ na pu tu duñia’ gu tu’ na jax ilhii’ñdha’. Ba’ biix na ji’x Galilea dibiir bhaan bipio’ pix ja’x pui’ kai’chdha’ am gu ja’tkam na mu pai’ joidham jix bhai’ tu bua gu Jesus. ¹⁵ Mi ja’p ba’ pu tu ja a’gi’ñdha’ chichiop gu Israel kam ja’tkam nam pai’ jax jum jumpa’nda’ nam tu daanda’ buiñor gu Dios. Ba’ joidham kēēkē’ am, pix jix bhai’ aa’nda’ am.

Gu Jesus nam cham kiigalhdha’ gu ja’tkam mi’ Nasareet

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ Mi’ dhir ba’ mu ja’k ba ai gu Jesus Nasareet na pai’ gi’lhix. Ba’ nat giop bam ai nam pai’ dhuuk cham tu juanda’ dai gu Israel kam ja’tkam, mu ba ai chiop nam pai’m jumpa’nda’ ip nam tu daanda’ gu mi’ kam. Ba’ xi chia mit na kikboi xi ja jiñkaixdha’ gu ñio’ki’ñ gu Dios, ¹⁷ xi maa mit gu u’uan gui’ nat Isaiyas tu ua’nak, gui’ na bijik bhaankam gu Dios tu ja a’gidhimik gu ja’tkam. Ba’ nat bhai’ ji silh, ba tii mi’ na pai’ ja’pnim kai’ch:

¹⁸ Gux Dhuudu’ kam jix Ua’ñ Ii’mdaga’n gu Dios jiñ a’m tajaanix, nat gu’ diilh gu Dios jiñ a’m ti tiigik jiñ tajaan nañ ba’ ya ja’p tu ja a’gidha’ gux bhai’m kai’chdham ñio’ki’ñ gui’ nam soi’ tu’ii’ nam cham tu’ bia’ ni ji’x,

gio gui’ nam ji’k kuup jañ xi ja do’ñchoi xi ja chiñia’ nam jix bhai’m taatit mu ja’p ba oipoda’,

gio gui' nam cham ñiñña ka' nañ tu ja tii'ñchoda'.

Biix gui' nam ji'k jum tulhiin jañ jix bhai' ja duña',

¹⁹ xi ja aagi'ñdha' iñ nat ampix jum ai oidha' nat jix joi'mdak ja a'm
ba ti tii gu Dios.

²⁰ Ba' nat tiimok gu Jesus nat ja jiñkaix, giop xi ñansapak gu u'uan
mu ja'k xi maakak gui' na mi'r tujuandam chiop mi ja'p ji dhaibu ip gio.
Gu' ji nam gu' bha ti nii'ñ gu ja'tkam nam ti niira na ja aagi'ñdha' na jax
kai'ñkam jup jum kai'ch mi' nat pai' ja jiñkaix. ²¹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dhi' na pimit ji'k jax kai na ñich jam jiñkaix gu ñio'ki'ñ gu Dios, xib
ya' pui' ba tu tui'dhi'.

²² Ba' pix jix bhai'm taat am biix gu ja'tkam nam mi'p tu'ii' nam
joidham kee na tu a'ga gu Jesus, pix jup jum ti titda am:

—¿Dhi' aa gu Josee gu maraa'n?

²³ Ba' gu Jesus jup ja titda ip gio:

—Ja'p japim dho chiñ chiida' nam jax kai'chdha' ya' gu ja'tkam na
saak jix bhaai' na diilh xim dua'ñdhai no' bax ka'ook gu jaroi' nax maatit
ja duduadhi'ñdha' gu ja'tkam. Gam chi ja'pni: “Pui' na chich jax ti kai na
pich joidham jix bhai' tu duu mu Kapernaum, pui'p jup xi chu duña'
ya'm dirba' am na pich pai' gi'ñir.”

²⁴ Mui' xi chu ja a'gi'ñchu' gu Jesus, jup ja titda:

—Jax dhui nam gu' cham jiigi'ñdha' gu ja'tkam gu jaroi' no' tii
bhaankam gu Dios tu ja a'gi'ñ gu ñio'ki'ñ no'r mi' kam, aañ moo ya' pu
jam titda. ²⁵ Jax japim gix maat jano' na gu Eliiyas ya' xi oilhimik na
pui' bhaankam jup tu a'gimik gu Dios, maa'nnim bo nat ya' giilhim
bhiogi' ma jii biix kap na ji'x jir Israel, cham duu'n baik oidha' daman
taak. Mui'x jai'ch ka' am gu' tii gu di'dilhdhim u'uub ya' dhi Israel, ²⁶ gu'
pix ji nat gu' gu Dios mummi ja'k joot gu Eliiyas na pai' Sarepta ti tii',
na mia'n bipio' gama ja'k na pai' Sidoon jup ti tii' nax io'm mui' pa'
daa'ñxim jir kikcham, na gu' mi'x jai'ch ka' maa'n gu ubii dilhdhim. Tii'
na gu'r maakam ja'k kam gu dilhdhim ubii nat buiñor joot gu Dios gu
Eliiyas, cham tu' iam jir Israel kam. ²⁷ Gio jano' na gu Eliseo pui'
bhaankamu'n gu Dios ya'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam, jano' giilhim ma
tu ai gui' na tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku' gu ja'tkam biix kap ya'
na ji'x jir Israel. Tii' nat gu' gu Namaan pix dua'ñ nar mummi ja'k kam
Siiria, ni kut iam maadit gu ya' kam Israel dua'ñ.

²⁸ Ba' na mit pui' kai, giilhim bhai' ji bhaak jamit biix gui' nam ji'k
mi'p tu'ii'. ²⁹ Daagik jamit xi buusaidhak diirap bhai' bhiich gu tai' na
pai' tai'gim jir kikcham, nammi baas dir ja'p amuub kookba'n ba
aichdhidhat am na pai'x babaa' nam sap ba' mi' dhir mijimmi xi ñui'ñña'
git. ³⁰ Gu' ji nat gu' gu Jesus mi' buus ja saagi'ñ, gaammiji ji dhuu.

Gu Jesus na ba dua'ndha' maa'n gu maa'nkam na kax ñaanbi' ka'
(Mr. 1:21-28)

³¹ Mu ja'k ba' pu bhii gu Jesus Kapernaum na pai' Galilea bhaan bipio' gu dibiir, ba' mi' pu tu ja a'gi'ndha' gu ja'tkam chiop jano' nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam. ³² Ba' joidham kœœœ am, na gu'x gi'm tu ja a'gi'ndha', cham tu' jaaxmada' ki'n.

³³ Ba' mi' dhi chiop maa'n mi'x jai'ch ka' gu maa'nkam na bhaan jup tui'ngida' gu cham kii' ii'mda', ampix pui'x ñaanbi' ka'. Ba' gœ' ki'n bhai' dhir ja'p mui' ba jiiñ na ka tu a'ga gu Jesus, jup kai'ch:

³⁴ —¿Jax japich bhai' bach dhoodam Jesus Nasareet kam? ¿Nap ya'ch kooda' aa? Cham ji nap pui'ch buada'. Jix maat iñ gu' nap aap jir jix uañ nap bhaankam ya oiri gu Dios.

³⁵ Gu' ji nat gu' gu Jesus pu ñiok, jup titda:
—iCha'p ñiokda' cham kii' ii'mda' nap bhai' bhaan baaxchugit naanbichu'n dhiñ jaduun! Mup buusnia' bhai' dhir, cha'p bhai' pu tui'ngida'.

Ba' mi' ja'p ji ia gu maa'nkam ja taagiob gui' nam mi'p tu'ii', nat gu' gu cham kii' ii'mda' pui' xi dhoodak nat ba' pik ba buus bhai' dhir bhaan. Gio ba' bhai'p ji bam gu maa'nkam, dai na bax kii', cham tu' ka naanbi'.

³⁶ Ba' gu ja'tkam giilhim bax chotdon am biix nam ji'k mi'p tu'ii' nam jax ti niiñ, pix jup jum ti titda am diilh:

—iAa gu'x io'm jir gœ'kam ji bak jia dhich jaduun nam ba' gam cham kiki' i'ii'mda' jix jiigi'ñ na ja ñioki'ñ!

³⁷ Ba' nai' pix ja'x pui' tum kai'chdha' na ji'x jir Galilea na mu pai' joidham tu buada' gu Jesus.

Gu Jesus na ba dua'ndha' gu daada'n gu Simoon Peggro
(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Ba' mi' dhir nat buusnik chiop gu Jesus, silh jii gama ja'k na pai' tu ba'aak gu Simoon Peggro. Gu' ji na gu' jano' pik jup jix ka'ook toiñdhi' ki'n gu daada'n gu Simoon Peggro, miji bo' ba'm bakxidhat ba'k chir. Ba' biix dhít soi' ba titda am gu Jesus gui' nam mi oi'dha' na iam dua'ndha'. ³⁹ Ba' mui' ji ai ip gu Jesus amuub na pai' bo', ba' biipi' xi mugia'tik nat ba' mi' dhir xi ñiok gu ko'kdai' na toiñdhichu'n. Jix kii'p jum duu gu daada'n gu Simoon, mi' dhir dai nat bamgik ba tu ja onbai'.

Gu Jesus na mui' ja dudua'ndha' gu ja'tkam
(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Ba' nat pai' pu ba jur, nat ampix bhiji ji bhi'ñ gu tanoolh, mui' gu ja'tkam pix mi' ji ai mit na pai' gu Jesus ji ja baidhat gux kako'kkam biix aixim tu'm na ja œœka' na ba' ja dudua'ndha'. Ba' gu Jesus pix jup ji ja dudua'ñ, dai na bhai' pix xi ja da'ngim. ⁴¹ Mui' mit mi'p ja aich gui'

nam ampix jix ñanaanbi' ka' na ja a'm jup tui'ñgida' gu cham kikii' i'ii'mda'. Ba'p titdada' am gu Jesus gē' ki'n:

—Aap jir di' gu maraa'n gu Dios.

Gu' ji na gu' maa'n na jax ñiokdhai pu mai' jootsa' gu Jesus bhai' dhir bhaan gu maa'nkam, na gu' dhi' pix na pui' jurtu'nka' na ba' mi' dhir pui'p kai'chdha'. Jix maat am gu' nar di' gui' na bhaankam ya oiri gu Dios.

Gu Jesus na nai' tu ja a'gidhidha' gu ja'tkam

(Mr. 1:35-39)

⁴² Ba' cham jaroi' ji aa'ndhak gu Jesus kapbhuimuk ba jii mi' dhir na pai' mui' daa'ñxim jir kikcham, nammi ja'k bhii maa'n kap na pai' cham jaroi' oiri. Gu' ji na mit gu' nai' ji ga'ngimi gu ja'tkam na mit pai' dhuuk tii na cham tu jai'ch, mummi ba ji bubua mit na pai' ka oiri. Ba' tiix aagit am nam git gio ja'k jup bua', gu' ji na gu' cham aa' gu Jesus, ⁴³ jup ja titda:

—Jax dhui nat gu' aañ pu kai'ñkam bhañ joot gu Dios nañ biix kap ja aa'ndha' gu ja'tkam nat jix ja joi'mdak ja a'm ba ti tii, sia ku gu'x io'm jir gē'kam.

⁴⁴ Ba' nai' ja'p pu tu ja a'gi'ndha' gu Jesus gu Israel kam ja'tkam biix kap chichiop nam pai'm jumpa'nda' nam tu daanda'.

Gu Simoon Peegro gio gook ja biim nam mui' ja bhia' gu boptop

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

5 ¹ Ba' mummi ja'k Genesareet jup ba tu ja a'gi'ñ gu Jesus gu ja'tkam, ju'ndharam gu gē' suudai' Galilea kam. Giilhim mui' mim jumaap jamit gu ja'tkam nam jix kaim na jax tu a'ga gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba ki'sap pix ba'. ² Ba' ba ja tii gook gu kaknub jup tuutu'm na mu ja'p nangia' suudai' jugii'ñ, na mit gu' tiitmigik mi ja'p jup ka ja bopkon gu gē'ger a'sak gu boptop bhibhiadam. ³ Ba' gui' na Simoon Peegro jir kanuub ga'n bhaan xi chisdik jup titda na palhiip kuu' xi jimiichdha' mi' dhir ju'ndharam, bhai' ba' dir daakat bha tu ja a'gi'ñ gu ja'tkam mui' nam mi'p tu'ii'. ⁴ Ba' nat pai' tiimok na tu a'gimik, jup titda gu Simoon Peegro:

—Ea nap mummini ja'k xi jimiichdha' dhi kanuub na pai'x io'm jix chuuk gu suudai', mi' pim ba' xi iabu' dhi gē'ger jam a'sak nam mim iicha' gu boptop.

⁵ Ba'p kai'ch gu Simoon Peegro:

—Jax dhui nam cham jai'ch gu boptop ya ja'p jiñ jaduun. Aach bix chukaa' ya ja'p tii pu ja iabuim dhi gē'ger a'sak, nim maa'n ku chich bhia. Ka' ba' nap gu' aap pui' ba kai'ch jiñ jaduun, ea nach mu ja iabupu' dhich a'sak.

⁶ Ba' mui' xi ja iabuk jamit gio bhai' tiip ji ja boosolh. Giilhim jix biipit, nam gu' mui' mi jiim gu boptop, pix am kikkrunim gu a'sak nam mu ja baissinim. ⁷ Ba' cham bha aajim gu dai maa'n ka'm gu kanuub, ma ja bañio'ra mit gui' nam mummi ju'ndharam oipo nam mu bhiika' gu ja kanuub nam jai' tu iicha'. Jupaaban jamit xi ja ju'n gu boptop bhaan gu gook kaknub ta'm, pix jix baapkimtu' nam mu ja'k ba ja ua' ju'ndharam. ⁸ Ba' gu Simoon Peegro mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikkbok jup titda gu

Jesuus:

—Cham jir am nañ jum biim oirida'n jaduun, nañ gu' aañ giilhim jix ua'tulhdhix.

⁹ Jix choo'n gu' gu Simoon Peegro ja biim gui' nam gammiji maap pu tu bhibhiada' bhaan gu kanuub ga'n, nam gu' cham ji'xkat ja'kbui' ja bhiadat gu boptop. ¹⁰ Sia gui' mit jup jix chooto'n na mit ja bai nam jai' tu iicha', na Jakoobo ti' gio jumai Juan, jir maamra'n maa'n Sebedeo tiigim. Gu Jakoobo gio gu Juan maap gu Simoon Peegro nai' pu tu bhibhiidha' am bhaan gu diilh ja ka'knubi'. Ba' gu Jesuus jup titda:

—Cha'p ka toodon ka', nap gu' aap xib dir ja'p ja'k dai gu ja'tkam pix ba ja bhiada' ja'p na gu boptop.

¹¹ Ba' biix gui' nam ji'k maap tu bhiadat gu boptop, mi ja'p xi ja tu'aak jamit gu ja kaknub suudai' jugii'n pu oi gu Jesuus. Cham jamit tu' kap jum buix nam bhaan ka tu juanat.

**Gu Jesuus na ba dua'ndha' maa'n gui'
na tootolhidhat gakiidha' gu tukga'n
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)**

¹² Maa'nnim gu Jesuus maa'n kap ka oiri na pai' mui' pa' daa'nxim jir kikcham. Mi ja'p ba jim maa'n gux ko'kkam na eeka' gui' na tootolhidhat gakiidha' gu tukga'n. Ba' nat ba ti' na mi ja'p ba jim gu Jesuus, mu miraak biipi' dir mi o'lhia'n ki'n ba kikbo, diirap xi chu siispich gu kobaa'n na soi'm ilhii'n na dua'ndha', jup titda:

—Aapi'n jaduun, iam jap ji'n dhua'ndha' nañ jix ka'ook no'p iam pui'p ilhii'ndha' git.

¹³ Ba' gu Jesuus jix joi'mdak ti', bhai' xi dhaagik jup titda:

—Jum dua'ndha' iñ ji matgim, cha'p jax jum aa'nda'. Jaña, bam dua'n jañich.

Ba'x kii'p jum duu mi' jotmoda', daipu' nat xi chii'n gu Jesuus, pu cham pai' matgir gui' na ki'n kax ka'ook kat. ¹⁴ Ba' xi soo'mchulhdhak gu Jesuus na cham jaroi' aagi'ndha' nat dua'n, jup titda:

—Cha'p jaroi' aagi'ndha' na ñich aañ jum dua'n. Silh jap pix jimia' mu chiop na pai' daa gui' na ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, na ba'm tigia' na pich ba dua. Ba' no' jax kai'ch nap bax kii', ti tikia' ap na jax ja'k aagix nat tu ua'nak gu Moisees nam ba' bhaan

machia' gu ja'tkam na cham tu' kam ee gu ko'kdai' dhi' na jax chu'm jum eekat.

¹⁵ Ba' sia ku pu'ni tii xi ja sosbhichulhi'ndhat gu Jesus gu' na ja duduadhi'ndha' nam cham jaroi' aagi'ndha' nat jaroi' ja dudua'n, pix na ja'p ji kai'ndhaidha' cham matgim na ji'k jax joidham tu buada'. Pix ji mui'dhidha'm ba' gu ja'tkam nam pai' dhuuk mim jumpa'nda' na pai'p tui'ka' gu Jesus nam jix kaim ka' na tu a'gada', gio jai' nam jix dhuaduadhik ka' nam jix kako'k ka'. ¹⁶ Ku' gu' ba jimia' ji gu Jesus mummi ja'p gampix na pai' cham jaroi' oirida' na ba tu daa'nmira' bui'nor gu Dios.

Gu Jesus na dua'ndha' maa'n gux ma'mkulhi'

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Ba' ji'k jurni'n ki'n maakam ja'k jup ba tu ja a'gi'n gu Jesus gu ja'tkam. Mui' mi'p tu'ii' am gui' nam sap jix mat ka' gu nio'ki'n gu Dios gio gui' nam pariseos jum tiiti'nda', mui' kap dir mi ai mit gu' gu ja'tkam na ji'x jir Galilea gio na ji'x jir Judea dir, sia Jerusaleen dir jamit mi'p xi ai. Ba' gu Jesus jix maati' ka' na biix aixim jix bhaai'n ka' na pu tu du'nia' na jax ilhii'ndha', na gu' ja duduadhi'ndha' gux kako'kkam. ¹⁸ Ba' ji'kchi gu ja'tkam miji dir ja'p ba aich jamit maa'n gux io'm jix ma'mkulhi' bakxidhar ta'm. Tiim sap jii mit bhiji pu baasa' git ba'k chir na pai'p tu'ii' gu Jesus na dua'ndha', ¹⁹ gu' ji na gu' pu cham jir jim bha ki'ngob, nam gu' giilhim jix kabkam suuda' gu ja'tkam. Ba' pui' mit alhi'ch ma digaar gu ba'aak daam dir na mit ba' mu tisaa'ndhak bhai' dhir mu tibiaan bakxidhar ta'm miji na pai'p tu'ii' gu Jesus. ²⁰ Ba' nat ba ja tii gu Jesus nam bui'nor jix bii'naktu', jup titda gux ma'mkulhi':

—Ba ua'ndhudhix ji matgim gum ua'tulhdhara'n jaduun, na nich gu' aa'n pui' ba tii.

²¹ Ba' gui' nam sap jix mat ka' gu nio'ki'n gu Dios gio gui' nam pariseos jum tiiti'nda', jup jum aa' am ja jujur am bhaan: “¿Jax ba'm ilhdhat pui' kai'ch dhi maa'nkam? ¿Dios aam ilhii'n? ¿Jax gi dhuip ba ua'ndhuda' gu ua'tulhdhara' gu jaroi' ya' kam pu chu'm ip jix ua'tulhdhix kam? Dios dho gi jii' ji.”

²² Gu' ji na gu'x maat gu Jesus nam jax jum aa', ba'p ja titda:

—¿Jax ku pim ba' pui'm aa' jam jujur am bhaan? ²³ Jax dhui na cham tu' xijai no'n jax kai'ch: “Ba ua'ndhudhix ji matgim gum ua'tulhdhara'”, na gu' cham maati' ka' no' moo pui' ji buusnia' piam ku gu' cham. Gu' ji no'n jax kai'ch: “Xi bamii', munip ja'p ba oirida'”, dho gi gu'x xijai ji, na gu'x maati' ka' no't cham pui' ji buus. ²⁴ Ku ba' gu' aa'n xib ya' dua'ndha' ji dhi'n jaduun nax ma'mkulhi' na pim ba' bhaan machia' nach gook dit maap jich keke gu Dios, gio na bixchu'x bhaai' nañ pu tu du'nia' nañ jax ilhii'ndha'. Jix bhaai' ba' nañ tu ua'ndha' gu ua'tulhdhara' ya' dhi oi'nga'n.

Ba'p titda gux ma'mkulhi' pui' xi chi'ik:

—Aapi'n jaduun nap jix ma'mkulhi', xi bamii', ba jimia' ap jum ki'aam bhiiji dhim bakxidhara'.

²⁵ Ba'x kii' bhai' ji bam gui' na kax ma'mkulhi' kat nat jax pu ti'n gu Jesus, xi bhiik gu bakxidharu'n gamai' ba buus ja saagi'n gu ja'tkam gaammiji ji dhuu xi taxchaabgidhidhat gu Dios. ²⁶ Ba' giilhim jix chooto'n jamit biix, mi' pui' pup tu'ii' am. Jup kai'ch am soi'm ilhdhat buinor gu Dios:

—Xib jachich dho gi ba' ma ti ti ji nach tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti niidhat.

Gu Jesus na ba baidhika' gu Lebii

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ Ba' ja'xpix nat mi' dhir buusnik gu Jesus, mummi gama ja'k ja'p jup ba jim maa'n kap na pai' daakat pix ji iichaim gu tuumi'n maa'n Lebii tiigim, na gu' maadit jir di' gu tuumi'n tutaandam tugi'n gux io'm ge'kam Rooma kam. Ba' gu Jesus mi ja'p mia'n xi eek jup titda:

—Jin jaduun, maik, ban kaichgida' ap.

²⁸ Ba' gu Lebii nat jax kikbo pix mia'n bhi ip gu Jesus cham tu'p jim buixdhak gui' na mi' bhaan ka tu juanat, mi' pui' pup tu tu'ii'.

²⁹ Mikkat ba' ma tu piastata mu kia'mi'n gu Lebii nax bhai'm taat na ba kaichu' gu Jesus. Mui' ja bai gui' nam jir tuumi'n tutaandam tugi'n ka' gux io'm ge'kam Rooma kam, gio jai' mui' gu ja'ppix ja'tkam. Ba' nam biix mi' maap daraat ka tu kua' biima'n gu Jesus, ³⁰ bax bhaak am gui' nam sap jix mat ka' gu nio'ki'n gu Dios gio gui' nam pariseos jum tiiti'nda' na mit ba ja ti, jup ja titda am gui' nam kaichu' gu Jesus:

—Jax ku pim ba' gan ja biim tu kua' dhi tuumi'n tutaandam tugi'n gux io'm ge'kam Rooma kam gio dhi jai' ja'tkam nam cham tu' ka'm ti nii'n? Giilhim jix u'ua'tulhdhix am.

³¹ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho na gu' dhi' ja'pni na jax gu ja'tkam no'm jix kiki', na gu' cham jum aa'nda' na jaro' ja duduadhi'ndha', gu' gui' ji nam jix kako'k ka' na ba'm aa'nda' na jaro'x bhai' ja dui ja dudua'ndha'. ³² Ba' aan pu'ni ip na nich bha jii ya' dhi oi'nga'n, cham tu' pu kai'nkam bha jii nich nan ja baidhika' gui' nam pui'm aa' nam panaas cham tu' bhaan u'ua'tulhdhix, gu' gui' ji nam soi'm ilhdhai machia' nam jix ua'tulhdhix nam ba' mi' dhir pui' ba tiida' gu Dios na ja uandha'. Dhi' ji' ji pu chu'm gu ja'tkam nan ja baidhika'.

Nam pui' ba tiida' gu Jesus nam cham jum saabda' gu ja'tkam tugi'n

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Ba' ja'pnip titda am gu Jesus:

—Jax kum ba' cham ji'x jum saabum jum ilhii'ndha' dhim ja'tkam tuk. Gammiji ja nii'ndha' ich nabap tanoolh nam tu kua'da' gam nam tu ichgida' gu tu' nar jum io'dam. Matgim gui' nam pariseos jir ja ja'tkam tuk gio gui' na Juan ja'tkam bopkondam jup jir ja'tkam tugi'n, gammiji ji nam jum saabda' gio nam gammiji tu daanda'.

³⁴ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho na gu' dhi' ja'pni na jax gu jaroi' no' mi' pai'm titmo nam cham ji'x jum saabum jum ilhii'ndha' gu ja'tkam mi' jotmoda', nam gu'x chu nak ka' gu koi'. ³⁵ Gio na gu' cham tu' gammiji mi oirit jum titmot tu ja maakda', daipu' ji maa'nnim na biix maa'n jimdam mi' pu tu ja makia', nam gu' ba baidhika' na xi chu ja maakai. Mi' dhir dho gi ba' gu' cham jax ka bua ji sia mit ba' bam saabu, na gu' bar cham tu' ka'. Pu'ni ip ba' dhi'n ja'tkam tuk, cham jum saabum am gu xib, nam gu'x bhai'm taat nañ ya' kap tu'ii' ja bui.

³⁶ Ba' bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu jannulh xi ja aagi'n nam sap ba'x maatit kaaya', jup ja titda:

—¿Paa pim nii'n gu maa'nkam nat taak iikik gu xibkam kutuuna'n mu ja'k daax bhaan gu kilhi'nga'n kutuuna'n? Pu nip pai' dho jia. Jax dhui na gu' cham abhaar ka' no' taak dir jir xibkam gio no' taak dir jir kilhi'nga'n, tu' kub pix ba' na xi chui'dha' gu xibkam kutuuna'n. ³⁷ Ni gu bii'n gux o'jo' ku cham jaroi' bhaan tua'ba gu kikli'nga'n jajoo', pu xixiipnia' gu' no't jax dhuuk bhaan tua, na gu' cham ka kaapak ka', tu' kub ba' gu bii'n nam nu'aa' gio gu jajoo' na ba xixiipnia'. ³⁸ Pui' kum ba' xixiibkam jajoo' bhaan tu aidha' gu bii'n gux o'jo' gui' nam bii'n cha'm tu juan na ba' cham xixiipnia'. ³⁹ Gio gu' gu jaroi' no' pu gammiji io' gu bii'n gux o'jo', cham tu' joidham diikda' gu kuuga'n no' tiip xi io', na gu' cham pui' mat ka'. Jup kai'chdha' gu' no' jaroi' tii xi maak: “Cham ji na i'oob dhi kuuga'n, gux o'jo' ji nañ joidham diik.”

**Gu ja'tkam tugi'n gu Jesus nam tu kaipgaidhat gu muraa'n ga'n
gu tiriik tu ko'iidha' jano' pik na pai' dhuuk cham tum juanda'**

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

6 ¹ Maa'nnim bhaan gu tanoolh cha'm nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, maa'n kap ka jim gu Jesus ja biim gui' nam kaichu' na pai' ti ix gu tiriik. Gu' ba' dai gui' nam kaichu' xi u'iidhat am gu tiriik xi kaipgaidhat tu ko'iim. ² Ba' ji'k jup jiim am gui' nam pariseos jum tiiti'nda', bax bhaak am ja bui na mit ja tii, jup ja titda am:

—¿Jax ku pim ba' gan ti i'kidhat tu kaipgaidhat tu ko'iim dhi tiriik?
¿Kux cham maat japim aa na xib cham tum juan?

³ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—¿Kux aapi'm cham ji'xkat tu jiñkai'ñ aa mi u'uan ta'm na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam na bhaan tu a'ga nat jax tu duu gu Dabii ja biim gu ja'tkam tugi'ñ maa'nnim nam pai' dhuuk ba ua'maim? ⁴ Na mit saak tu juu bo gu paan jix xidhuu kam gui' na chiop tikiix kat. Tii daipu'x bhaai' nam kua'da' gui' nam ja a'mkam tu daanda' buiñor gu Dios gu Israel kam ja'tkam, cham tu' gu ja'ppix ja'tkam.

⁵ Mi' dhir ba'p ja titda:

—Gio gu' aañ jir ge'kam nañ bhaankam ya oiri gu Dios, jix maat iñ ba' na tu'x bhaai' nañ pu buada' gio na tu' cham na pai' dhuuk pu'ni cham tum juanda'. Pui' kuñ ba' cham pai' jax ja titda dhiñ ja'tkam tuk sia kuñ ja nii'ñ nam jax tu buim.

**Gu Jesus na ba dua'ñdha' gu nobii'ñ maa'n gu maa'nkam
jano' pik na pai' dhuuk cham tum juanda'**

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ba' nat giop jum ai gu tanoolh nam pai' dhuuk cham tum juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, mu ba ai ip gio chiop gu Jesus, mi' ba' bhai' ji chu ja a'gi gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' maa'n mi'p jix jai'ch ka' gu maa'nkam na kii'n dir jix muuk ka' gu nobii'ñ. ⁷ Ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tiiti'nda', pix am ti niira am no't sap moo ba ji dhua'ñ gu Jesus sia ku tii cham tum juan. Sap ba' no't dua'ñ, dai nam ba iattulhdha' ja bui gu ja ge'gerkam tuk. ⁸ Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesus nam jax jum aa', ba'p titda gui' nax muuk ka' gu nobii'ñ:

—Aapi'ñ jaduun nax muuk gum nob, bhai' xi jim, ya'nip ja'p xi kikbo' biipi' dir.

Ba' gui' nat jax jup kikbo, mu jimiik mi'p ba kiik. ⁹ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesus dai gui' nam mi'x mai'chim:

—Jiñ aagi'ñdha' pim nañ maa'n ñi'ook jam tikka'. ¿Tu' daix bhaai' nañ jax buada' na pai' dhuuk pu'ni cham tum juanda'? ¿Nañ jix bhai' tu buada' aa, ka' nañ jix buam tu buada' aa? ¿Gu jaro' aañ xi ñii'ñdha' pix sia ku jax jix io'm jix ka'ook, piam ku mi ja'p ba mumkiñ chaagiob? ¿Cham aa nañ jix bhai' dui dua'ñdha'?

¹⁰ Cham ñiok am gui'. Ba' biix nai' xi ja tiigik gu Jesus nam ji'k mi'p tu'ii' na ba' mi' dhir jup titda gui' nax muuk ka' gu nobii'ñ:

—Eap xi silhiñ dhim nob.

Ba' gui' xi silh ip, jix kii'p jum duu, panaas ku pu cham pai' muuk kat. ¹¹ Ba' bhai' ji bhaak jamit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tiiti'nda'. Tii ma tu a'ga mit na jax ja'k jix bhaai' nam dooda' gu Jesus.

**Gu Jesusus na ja aaga' mambhiix daman gook
gu ja'tkam tugi'ñ nam jir noonbi'ñ ka'
(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)**

¹² Ba' mi' dhir ji'k jurni'ñ ki'n maa'n kap jup jii oidha' daam gu Jesusus nat tu daañim buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Bix chukaa' tu daani, bhai' pu xi'aa'ñ. ¹³ Ba' nat pai' ton, maap xi ja jumpadak biix gui' nam kaichu' pix ji ja aa gui' nam ji'k jir noonbi'ñ ka', mambhiix daman gook ja aich. ¹⁴ Gu Simoon maadit jir di' nat aa nar nobii'ñ ka', gui' na gook ki'n jix mat ka' gu Jesusus, Simoon Peegro tiiti'nda'. Mi' dhir ba' gu Anrees jup aa, gui' nam jir jum jajaa'nnim gu Simoon Peegro. Mi' dhir ba' gu Jakoobo. Mi' dhir gu Juan. Mi' dhir gu Piliip. Mi' dhir gu Bartolomee. ¹⁵ Mi' dhir gu Mateo. Mi' dhir gu Tomaas. Mi' dhir gu jumai Jakoobo, maraa'n gu Alpeo. Mi' dhir gu jumai Simoon ip, gui' na ja kaichgida' gui' nam kananiistas jum tiiti'nda'. ¹⁶ Mi' dhir gu Juudas, maraa'n gu Jakoobo. Mi' dhir gu Juudas Iskariote, gui' nat gatuuk iattulh gu Jesusus nat ja aa'ñ gu g'e'g'erkam na pai' oiri.

**Gu Jesusus na tu ja a'gi'ñdha' mui' gu ja'tkam
(Mt. 4:23-25)**

¹⁷ Ba' bhai' dhir ja biim giop ba jii gu Jesusus oidha' daam gui' nat noonbi'ñ ki'n xi ja darsak gio gu jai' nam ja'p pix kaichu'. Gama ja'k ba' ji ai bitaa'n maa'n kap na pai'x gio', nam gu' mi'p daraa gu jai' ja'tkam nam pui'p kaichu', gam jai' kap dir na ji'x jir Judea nam mi'p tu'ii' mui' gu ja'tkam, pui' na jax gu Jerusaleen kam, gio mu dir ja'k kam ju'ndharam gu g'e' suudai' na pai' Tiirro ti tii', gio jai' gama ja'k kam iam na pai' Sidoon jup ti tii' na pui'p jir ju'ndharam gu g'e' suudai'. Pu kai'ñkam pix mi ai mit nam jix kaim gu Jesusus na tu a'ga, gam jai' nam jix aa' na ja dudua'ñdha' nam jix kako'ktu'. ¹⁸ Ba' gu ja'tkam gui' nam ampix jix ñanaanbi'chu'nda' na ja a'm jup tui'ñgida' gu cham kikii' i'ii'mda', pu biix ja dudua'ñdhidha' gu Jesusus, pu mai' ja jootsaidha' gu cham kikii' i'ii'mda'. ¹⁹ Ba' nam nii'ñdha' gux kako'kkam na pix ji ja dudua'ñdhidha' gu Jesusus gu jai'x kako'kkam, pix jum tutki'ñdha' am nam bhax dhaagik ka', na gu' sia kut jaroi' bhai' pix xi dhaa, pu maa'n jimdam dodhia', na gu' jax ña pix ja'k jix bhaai' na pu dui dua'ñdha' gu jaroi' gu Jesusus, na gu'r g'e'kam.

**Gu Jesuus na ba tu aa'nda' na jax ja'k tu ja jimia' gatuuk
gui' nam tu' ka'm ti tigia' gio gui' nam ji'k cham**
(Mt. 5:1-12)

²⁰ Ba'p ja titda gu Jesuus mui' xi ja tiigik dai gui' nam ji'k kaichu':
—Aapi'm na pim cham tu' bia' ni ji'x, joidham jix bhai' tu jam jim, na
gu' pu'ni chu'm gu ja'tkam nax ja joi'mdat jam a'm ti niidhidha' gu Dios,
sia ku jax jix io'm jir gɛ'kam.

²¹ 'Cha'pim jax jum aa'nda' sia ku pim panaas xib ua'maim, na gu' bam
aajim na pim pai' dhuuk kokbada'.

'Joidham jix bhai' tu jam jimia' gatuuk sia ku pim gu' xib suan, na
pim gu' gatuuk joidham jix bhai'm taatit ba jiimda'.

²² 'Joidham jix bhai' tu jam jimia' sia no'm gu ja'tkam xi jam
bhaamki'n, sia mit chi mi' pai' dhir ji jam joot jax chu'm chiop piam jax
chu'm kiicham, piam kum ja'p pix jix bhaamut jam nii'n sia gu mik dir
pu kai'nkam pix na pim ji'n bui ti jiigi'n aañ nañ bhaankam ya oiri gu
Dios dhi oi'nga'n bhaan. ²³ Aapi'm jix bhai' pix jum taat ka' no'm pui'
jam bua, na gu' no' pimit nakoo, gɛ'p jum duukam tu mai'chia' pim jix
dhaam. Nam gu' pu'niip ja buimik gu bijik dir kam jich bopxi kat nam
bhaankam tu a'gimik gu Dios, dhi' pu chu'm gu ja'tkam jam pu'niip ja
tulhiinchudimik.

²⁴ 'Ba' aapi'm na pim xib giilhim jir jix chutumñigam, cham bhai' tu
jam jimia' gatuuk, na pim gu' pu ya'x bhai' bam taat ki'n gu tuumiñ na
pim ji bia'kat.

²⁵ 'Cham bhai' tu jam jimia' na pim dai aapi'm jix kokba'n, gatuuk
ua'ma' pim gu'.

'Gam na pim jix bhai'm taatit jiim xib, cham bhai' tu jam jimia' sia,
gatuuk jix buam jum aagit ba suanda' pim.

²⁶ 'Sia cham bhai' tu jam jimia' na pim jix bhai'm taatit pix gɛ'gɛrkam
jum taat ka' no'm tu' ka'm jam ilhdhat pix jix bhai' kai'ch jam bui mui'
gu ja'tkam. Pu'niip ja buimik am gu' bijik gu ja'tkam gui' nam sap pik ba'
bhaankam tu a'gada' gu Dios.

**Gu Jesuus na pui' ba ti'ya' nam jix bhai' pix
ja titdada' gui' nam jix bhaak ka' ja bui**
(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ 'Ku gu' aañ ya' pu jam titda ji aapi'm na pim ji'k ya'p tu'ii' na pim
jiñ kee, na pim jix bhai' ja titdat gui' nam xi jam bhaamki'ndha', siam
chi diilh tii mu dir bha ja'k xi jam bhaamki'n. ²⁸ Xi chu ja daañxidhat
japim buiñor gu Dios na ba'x bhai' tu ja jimda', sia kum tiix bhaakut jam
a'ga piam kum gu' maaxik giilhim jam titda mi' pai'. ²⁹ No't jaroi' bhai'
mam gi'i'm kaam am, ja'p dir jap mu ja'k jup xi dhaa'ndha' gu jumaim
kaam na bham gi'bia'. Piam no't gu' jaroi' mam iixdhak gux kabook jum

kutuun nap daam dir tii'chgida', biix gux komaalhik jum kutuun nap tuukab tii'chgida'p jotmoda' kuanai mu makia'. ³⁰ Cha'p taanda' gu jaroi' no't tu'm iixdhak. Gio gu jaroi' no' tu' bam taan, cha'p jax ji chi'ji makia'. ³¹ Pui' pim ja'k jix bhai' ja buada' biix pix gu ja'tkam na pim jax ja'k jix aa'nda' aapi'm diilh nam git jix bhai' jam buada'.

³² 'Na gu' no' pim aapi'm dai gui'x ja joi'gi'n nam jaroi' xi jam joi'gi'nda' aapi'm, ¿jax ba' duip jix maati' ka' na pim aapi'm silhkam tu' ka'm nii'n gu Dios? Na gu' sia gui' nam cham tu' ka'm ti nii'n nam pui' ja'k tu jim. ³³ Gio no' pim dai gui'x bhai' ja bua nam jaroi'x bhai' jam buada' aapi'm, sia cham maati' ka' na pim aapi'm silhkam tu' ka'm nii'n gu Dios, na gu' sia gui' nam cham tu' ka'm ti nii'n nam pui' ja'k tu jim.

³⁴ Sia cham maati' ka' na pim aapi'm silhkam tu' ka'm nii'n gu Dios no' pim dai gui' ja taiñbui'n gu tu' nam jaroi' jam taiñbui'ndha' ip aapi'm gu tu', na gu' sia gui' nam cham tu' ka'm ti nii'n nam pui' ja'k tu jim. ³⁵ Biix pix ji na pim jix ja joi'gi'nda' gu ja'tkam, jix bhai' pim ja buada' sia gui' nam xi jam bhaamki'ndha'. Ja taiñbui'ndha' pim gu tu' nam jum taiñbui'ndha', cha'pim niirat mu dir bha ja'k nam pui'p duñia'. Pu'ni ja'k dho gi gu' pui' bam kai'chdha' ji na pim jir maamra'n gu Dios gui' nax dhaam jup tu'ii', na siax ja joi'gi'n gui' nam cham buiñor titi'iñcho gam gui' nam cham tu' ka'm ti nii'n. ³⁶ Pu'ni pim biix pix jix ja joi'gi'nda' gu ja'tkam ja'p na jax gu Dios na biix pix jix ja joi'gi'n.

**Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham jir am na jaroi'
ja'k buppi'ndha' gu jumai sia kut jix buam tu duu
(Mt. 7:1-5)**

³⁷ 'Cha'pim ja'k buppi'ndha' gu jaroi' sia kut tu'x buam jam duiñ, tu uañi'ñka' pim pix, na gu' cham ji'xkat tu jam uañdha' gu Dios no' pim aapi'm cham tu ja uañi'ñ gu ja'tkam. ³⁸ Gu jaroi' no' tu' ba jam taan, xi iichulhdha' pim cham jax ji chi'ji na ba' gu Dios pui'p jam maakidha' gu tu' nam aa'nda'. Ja'xbui'p jam iichulhdha' gu Dios na pim ji'x iichulhdha' gu jaroi', dai na joidham xiixkixim jix kabkam jimdam gio jupaaban.

³⁹ Ba' gu Jesus biix aixim bhaan ji chu ua'rgidhak gu tu' na ya' dhi oi'nga'n jax jum buada' ba ja aagi'n, jup ja titda:

—¿Paa pim nii'n gu maa'nkam cham ñia kam na bai'ñchu' gu jumai na pui' cham jup ñia ka'? Jia na pu cham pai'. Jax dhui nam gu' biix gook mi' pai' pu suulhgia' jax chu'm ti di'n kir. ⁴⁰ Gio ja'pni ip, gu jaroi' no' tu' bhaan tum mamtuxi'n, ja'xbui' pix juugit tu machia' na ji'x jix chu mat ka' gu jaroi' na tu mamtuxdha'.

⁴¹ 'Giox ñii'ndha' pim no't palhiip buupuiram gii gu tanaara' gu jax chu'm jam jaduun, aapi'm diilh pu cham nii'n na ge'ger iam bha biit jam buupui am. ⁴² No' pim gu' aapi'm cham nii'n na ge'ger iam bha biit gu tanaara' diilh jam buupui am, cham jir am na pim jax titdada' gu jam

jaduuñ: “Bha ja’k jiñ jaduuñ kuñ xim baabuidha’ dhi tanaara’ na bha kaat jum buupui am.” Biipi’ pim diilh xi boosgai gu diilh jam tanaara’ jam buupui am dir na pim ba’p ba baabuidha’ gu jam jaduuñ.

Gu Jesus na bhaan ba tu a’ga’ gu i’iix gui’ na tu i’bhai’ñchar

(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ ‘Cham jax chu’m jai’ch gu i’iix gui’ nam jix maikak i’bhai’ñchardat bhəbhəe na mi’ dhir jix maimdagim iibhai’ñchaip ba bhaaya’, ni gui’ na pux maimdagim i’bhai’ñchardat bhəbhəe ku mi’ dhir jix maikak iibhai’ñchaip ba bhaaya’. ⁴⁴ Biix pix jix maati’ gu’ gu i’iix nam jax jir tu’m, pui’ na gu iigix na gu’ cham uupar ta’m jup jum bua, ni gu uubas ku cham kokma’ u’uux cha’m nangia’ka’. ⁴⁵ Ja’pniñ dho kai’ñkam jup kai’ch, gu maa’nkam no’r jix kii’, joidham jix bhai’ tu ñiokda’, na gu’ pui’ ja’k jura’ram dir buusnidha’. Gu’ ba’ gu maa’nkam no’ cham jir kii’, giilhim jix buam tu ñiokda’, na gu’ pui’ ja’k jura’ram dir buusnidha’ ip. Na gu’ gu jaroi’ na jax ja’k jum aa’nda’ jura’ram bhaan, pui’ ja’k chini’ram dir buusnidha’ ip.

Gu Jesus na ba tu a’ga’ bhaan ji ua’rgidhai

gook gu ja’tkam nam tu ba’pkicha’

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ ‘¿Jax ku pimit ba’ cham mi’ pui’ ba ji jii nañ jax jam aagi’ñ na pim tui’ñgida’? Aapi’m dai pui’ xi kai’chit nañ aañ jir gə’kam. ⁴⁷ Kani nañ bhaan ua’rgidhai gook gu ja’tkam jam aa’ndha’ na pim ba’x maatit jiñ kaaya’ na jax ja’k ji buusan gu jaroi’ no’t mi’ pui’ jii gio gu jaroi’ na cham. ⁴⁸ Gui’ na mi’ pui’ jimia’ nañ jax tu a’ga, ja’p ji buusnia’ na ai’ cha’m ti di’ngarsai mi kiisa’ gu ba’ki’ñ. Ba’ cham jax jum duñia’ sia kut giilhim jix io’m bhai’ ji dhuu’n jibiilh ki’n, siat chi təkob xi juu gu suudai’. Ni ku cham palhiip iam xi joiñdha’, na gu’x bhai’ mi kiika’. ⁴⁹ Gu’ ba’ gu jaroi’ no’t cham mi’ pui’ jii nañ jax tu a’ga, dhi’ ja’p jup ji buusnia’ na tii tu ba’kcha’ ip, dai na pui’ mi ja’p o’yatam gio pui’ kii’chdhixim. Ba’ na pai’ dhuuk jix io’m bhai’ ji dhuudu’ jibiilh ki’n, pu maa’n jimdam nammi ja’p xi iabu’ gu u’uux, pu bi’ññika’ ba’ gu suudai’ na pai’ dhuuk mui’ ji dhai’ñña’.

Gu Jesus na ba dua’ñdha’ gu tujuandam tugi’ñ

gu gə’kam sandaarui’x Rooma kam

(Mt. 8:5-13)

7 ¹ Ba’ mi’ dhir pu jii gu Jesus mu ja’k Kapernaum nat pai’ tiimok nat xi chu ja a’gidhimik gu ja’tkam. ² Ba’ mi’ Kapernaum maa’n jix jai’ch ka’ gu gə’kam sandaarui’x Rooma kam, giilhim jix io’m ma tu ai gu tujuandam tugi’ñ gui’ nax dha’da’, dakoo pix ba duatu’. ³ Ba’ pui’ ba ti kai gu gə’kam sandaarui’x na mi’ pai’ amuub oiri gu Jesus na tu

duduadhi'ñ, ba' miji xi ja joot ji'kchi gu Israel kam ja'tkam gui' nam jix mamatda' gu ñio'ki'ñ gu Dios nam sap soi' tiidai mu baidhika' na dua'ndha' gu tujuandam tugi'ñ. ⁴ Mummi ba'p ba ji bubua mit na pai' oiri gu Jesus, ba' soi'm duuk jup titda am:

—Iam jap dua'ndhara' gu tujuandam tugi'ñ gu ge'kam sandaarui'x nax ka'ook, soi'ch jum titda nap palhbuidha'. ⁵ Na gu' dhi' dhi sandaarui'x jix ja joi'gi'n gu ja'tkam nam ya ja'p tu oi'dha', pui' na jax gu chiop mi' nach pai'ch jumpadat daan guch Gi'kora', dhi' nat jich chiañxi nam jich kiixdha'.

⁶ Ba' ma ja oi gu Jesus nat ba dua'ndham gux ko'kkam. Ba' nat ba maat gu ge'kam sandaarui'x nam amuub ba jiim, gui' nam maap jix bhai' kai'chdha' mijip xi ja joot nam bhaankam jup tiida' gu Jesus:

—Amuub pix kia'ñ jaduun, nañ gu cham jir jum jupaabkam nap git iam yiji bakia'ñ ba'gir. ⁷ Pui' ku ñich ba' cham jiñ guguux nañ diilh jum gaa'mirai soi'm tiida' nap dua'ndha' guñ chujuandam tuk. Mi' dhir jap pix pui' xi chi'ya' na ba dodhia' guñ chujuandam tuk. ⁸ Nañ gu' aañ cham tu' ge'kam jiñ chaat, jix maat iñ gu' nañ bitaa'n jup tu'ii' ja bui guñ ge'gerkam tuk, daipu' pix jañ ba' pui' tu duñiim nam jax jiñ chiidaim. Gio aañ diilh ya' dir ja'p ja'k jañ ja'xbui' pix ki'n jup tu ja chian guñ sandaarui'x chuk nañ ji'x pix ki'n ge'kam daa, xiñ keekē' am ip ba'. Jimia' gu jaroi' maadit no'ñ pai' jootos, piam no'ñ jaroi' maadit mu pai' dhir bai'ñ, mu jimia' ip. Sia guñ chujuandam tuk no'ñ tu' chian, mi' pui' duñia' ip.

⁹ Ba' gampai' ji dhuu gu Jesus nam pui' ba titda gui' nam maap jix bhai' kai'chdha' gu ge'kam sandaarui'x, na gu' sap cham pai' jaroi' jumai ja'xbui' pui'p jix biiñak na jax dhi'. Ba' mui' xi ja tiigik gu ja'tkam nam oi'ñchu' jup ja titda:

—Cham jaroi' iam maadit gu Israel kam ja'xbui' pui'x biiñak buiñor gu Dios na jax dhi sandaarui'x, sia ku gu' tiir Rooma kam, aañ moo ya' pu jam titda.

¹⁰ Ba' mi' dhir ja'k ba gii ip gio gu Jesus. Dai gui' nam maap jix bhai' kai'chdha' gu ge'kam sandaarui'x jamit mu ba ai ip gio, ba' ba tii mit nax kii' mi oiri gu tujuandam tugi'ñ na kax ka'ook kat.

**Gu Jesus na ba dua'ndha' maa'n gu alhii biapma'
nam mukxikam ka ua'ka' gu ja'tkam**

¹¹ Ba' mi' dhir mu ja'k pu bhii gu Jesus maa'n kap na pai' Naiin ti tii', biix jiim am sia gui' nam kaichu' gio jai' mui' gu ja'tkam. ¹² Nammi nam amuub ba aajim na pai'r kikcham, gu Jesus ba tii maa'n gu mukdha' nam mi ja'p ba ua' bakxidhar ta'm na mit ba yaaspaam. Daipu' maa'n tu mar kat maa'n gu dilhdhim ubii nat muu gu binga'n. ¹³ Ba'x joi'mdat tii gu Jesus gu ubii nax buam jum aa'ntugit suakim, jup titda mui' xi eek mia'n:

—Cha’p ka suakda’.

¹⁴ Mi’ dhir ba’ mu ja’k xi *æek* jup xi dhaa gu bakxidharu’n gu maraa’n nam bhaan ua’ nam ba’ gu’kuya’ gui’ nam mu ua’. Ba’ gui’ xi guguu mit ip. Ba’p titda gu mukxikam:

—Alhii biapma’, aapi’ nap muukix, xi bamii’.

¹⁵ Ba’ bhai’ silh ji dhaibu gu alhii biapma’, ba tu a’ga mi dhaakat. Ba’ gu Jesus xi aagi’ñ gu di’ii’n na mi ja’p kiik. ¹⁶ Ba’x chooto’n jamit biix gu ja’tkam nam ji’k mi’p tu’ii’ nam ti nii’ñ, xi ge’kamtu’n am gu Dios jup ji kai’chit:

—Dhi’ bak bhaankam ya oiri gu Dios, ge’kam ki’n bhaan ti niidhim ba’. Tii’ na jax bixchu’x bhaai’ na pu tu duña’.

Gio ba’ ja’pnip kai’ch am:

—Ya’ ba ai gu Dios nat bha ja palhbuidham gu ja’tkam tugi’ñ.

¹⁷ Ba’ biix gu ja’tkam nam ji’k Judea dibiir bhaan oi’dha’ pui’ ti kai mit nat joidham tu duu gu Jesus, sia mit pui’ ti kai gui’ nam jix io’m gama ja’k ja’p oi’dha’ na pai’ cham Judea bhaan bipio’ gu dibiir.

**Gu Juan ja’tkam bopkondam na mu ja jootsa’ gook
gu ja’tkam tugi’ñ mu na pai’ oirida’ gu Jesus
(Mt. 11:2-19)**

¹⁸ Ba’ gu Juan ja’tkam bopkondam pui’ ba ti kai ip nat mu pai’ joidham tu duu gu Jesus, nam gu’ ba aagi’ñ gui’ nam kai’chu’ diilh gu Juan. Ba’ gook xi ja baidhak ¹⁹ jup ja titda nam mu jimia’ na pai’ oiri gu Jesus nam tikkapu’ no’ sap silhkam jir di’ gui’ na saak bha jootsa’ gu Dios jix dhaam dir, piam ku gu’ cham sap nam ba’ niirada’ gui’. ²⁰ Ba’ mijip ji dhuu mit, mummi mit ba ji bubua na pai’ oiri gu Jesus, ba’p titda am:

—Aach bhach joot gu Juan ja’tkam bopkondam nach jum tikka’ no’p sap silhkam aap jir di’ gui’ na pui’ saak bha jimda’x dhaam dir, piam ku gu’ cham sap kuch niirada’ gui’.

²¹ Ba’ cham jax ja titda mi’ jotmoda’ gu Jesus, dai na xi ja dudua’ñdhim pix gu ja’tkam na ka ja *æeka’* biix aixim tu’m gu ko’k dai’, sia gui’ nam ampix pui’ kax ñanaanbi’ ka’ na ja a’m jup tui’ñgida’ gu cham kikii’ i’ii’mda’. Mui’ mi’ tu ja ti’ñchoda ip gu cham ñiñña kam.

²² Ba’ nat pai’ biix xi ja dudua’ñdhak, jup ja titda gui’ nat Juan mu ja joot:

—Ba jimia’ pim ip gio bhammi na pai’ gu Juan, aagi’ñdha’ pim na pimit jiñ chii na ñich ja dudua’ñ gu ja’tkam nam jix kako’k kat, biix japim xi aagi’ñdha’ na pim ji’k jax *tæ kææ* na ñich chu duu jai’ kap. Ja’p japim tiida’ na mit dudua gu cham ñiñña kam, gio gui’ na tootolhidhat gakiidha’ gu ja tutku’, gio gui’ nam kax mama’mkulhi’ kat, gio gui’ nam cham *tæ kææket*. Gio jai’ gui’ nam tii ba ko’iix kat jañich ja dudua’ñdhak jup ja baapmi’. Gio gui’ nam cham tu’ bia’ ni ji’x nañ tu ja a’gi’ñ gux

bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga nam jax ja'k cham kam tulhiĩndha'.²³ Ja'p moox bhai' ba tu jimda' gu jaroi' no' pu gammiji ti jii'ndhat bhaan ba tu daa'ñchu' na dai aañ jix bhaai' nañ palhbuidha' sia tu' na pix bhaan.

²⁴ Ba' daipu' nat xi ja tii'n gu Jesus, pu jii mit gui' nat Juan mu ja joot. Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesus gu ja'tkam bhaan ji chu a'gat gu Juan ja'tkam bopkondam:

—Jano' na pimit mu jii mummi gampix jix chu gak kir, ¿tu' pimit mu tiigim? ¿Junbo' aa mi' joidham jum bua na bhai' xi jibiir?²⁵ ¿Ka' maa'nkam aa mi oiri ji chim tii'dhat gu jajannulh jix a'bhar nax dha'ram namiik? Moo chi cham. Jax dhui na pim gu'x maat nam mummi ja'p jix joi'ñ nam pai' darka' gux io'm ge'gerkam jum aa'ndam gui' nam pu chu'm tim ti'ii'ñka' nam sap ba' joidham xi chui'ka' nam xi ja nii'ndha' gu ja'tkam.²⁶ ¿Jaroo ji pimit ba' mu tiigim na pimit ba' mu jii? ¿Ka' maadit aa mi oiri gui' na bhaankam tu a'ga gu Dios? Dhi' ji' ji na pimit mu tiigim na pimit ba' mu jii, cham tu' gu tu' na mi' joidham jum bua. Dhi' ge'kam ki'n bhaan ti tii gu Dios, cham tu' pui' na jax gu bijik dir kam nam pui' bhaankam jup tu a'gimik.²⁷ Gu Juan ja'tkam bopkondam aagit jup kai'ch iñ. Pu dhi' aagit jup kai'ch gu Dios mi' pai' na tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ nap jum kai'ch: “Maa'n jañ biipi' mu jootsa' na ba' ampik ba ja mattuda' gu ja'tkam nap jootom mui' ba jim.”²⁸ Ba' aañ jix io'm ge'kam bia' dhi Juan ja'tkam bopkondam, cham tu' ja'xbui' na ji'x gu jai' ja'tkam. Ku ba' gu' buiñor gu Dios jix io'm jir ge'kam ka' ji gui' nar cham tu' ka', dai pix no' soi'm ilhdhat mi' pui' jim na jax jix aa'.

²⁹ Na gu' gui' na mit ji'k chia jano' gu Juan na ja bopkona', soi'm ilhdhak jamit chia biix, sia gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm ge'kam Rooma kam, na mit gu' ba maat nar mi' pui' ka' jax no't ba tii gu Dios.³⁰ Dai ba' gui' nam pariseos jum tiiti'nda' gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham kiigalh jamit gu Juan, nam gu' cham ti jii'gi'ndha' na tii ja aagi'ndha' na jax ja'k jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios, pu cham chia mit ba' na ja bopkona'.

³¹ ¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam aa'ndha' nam jax ja'k ji buan gu ja'tkam gui' nam xib jix jai'ch? ³² Ja'pnim dho ji buan na jax gu a'aalh no' mit mui' maap jim daagik ma titbim mi' pai' giotir. Ba' jai' bha ja'p ji daraibui ma tu saasbia' am titrimiax ki'n, ba'p ja tiida' am gu jai' ja bipna' a'aalh xi saasbichui: “Ni ji'x ku pimit iam ti nii na chich ba tu saas, ni ku pimit susuani na tii joi'mdam jum kai'chit guch xaasab.”

³³ Pu'ñi ja'k ji buan am gu ja'tkam gui' nam xib jix jai'ch, nam gu' jax ñam pix aichuxdhidha' sia jaroi'. Tii' gu Juan ja'tkam bopkondam pui' aichux jamit na ja'ook bhaan jup tui'dhi', sia ku tii cham ji'xkat ge' tu kua' ni ku cham ji'xkat io' gu jax chu'm biiñ.³⁴ Ba' aañ na ñich ya'p ai, pui'p jiñ aichux jamit nañ ge' tu kua' gio nañ ge' io' gu biiñ. Gam sap jir ja biim tu'm iñ gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm ge'kam Rooma

kam gio gu jai' ja'tkam nam cham tu' ka'm ti nii'n, nañ gu' sap ja biim oirida', gio nañ ja biim tu kua'da'. ³⁵ Ku gu' dhi' matgilhia' ji gatuuk na jax kai'ñkam pui' ja'k bua gu Dios, na gu' dhi' nam jax pix ti niidhim nam pu kai'chim, cham tu' nam iam xim ga'nga no'x bhai' ji chu buusnia' gatuuk piam ku gu' cham.

Gu Jesus na ba tu koi'ra' buiñor maa'n gu pariseo

³⁶ Ba' gu Jesus ma tu ko'iim buiñor maa'n gu pariseo Simoon tiigim, nat gu' baidhak na biima'n tu koi'ra' mu kia'mi'n. Ba' na mi' daakat ba tu kua', ³⁷ maa'n mi' ba baa gu ubii nar ganai' pix ka' ji dhaa'ñchugit maa'n gu alhi'ch jix jaikgam ja'aa, na mi jim suu'ngim gui' na joidham uub. Amuub jup kio gu', pui' ku ba'x maat na mi'p tu'ii' gu Jesus buiñor gu pariseo. ³⁸ Ba' suakidhat mi' ji tobii'ñchi na pai' tootnatik gu Jesus, xi bopkoñdhak buupui barga'n ki'n giop xi uañdhak kuupa'n ki'n nat ba' mi' dhir mi' xi chiñxidhak mi' xi choi' gui' na joidham uub.

³⁹ Ba'p jum aa' gu pariseo jura'ram bhaan: "No' silhkam baabui' pui' bhaankam ya oiri gu Dios dhi jaduun, ÷cham aa moox mat ka' git na jax jir tu'm dhi ubii na mi dha'ngi tootnaram? Giilhim jix ua'tulhdhix."

⁴⁰ Ba'p titda gu Jesus na mi' pui' kam aa':

—Simoon, aañ maakam xim tiidam.

Ba'p kai'ch gui':

—Eap xiñ aagi'ñ jiñ jaduun.

⁴¹ Ba' xi aagi'ñ gu Jesus, jup titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam ja taiñbui gu tuumiñ gook gu ja'tkam, maa'n taiñbui jix chamaam jix cha'tmam oo'm, maa'n ba' gook oo'm daman mambhiix. ⁴² Gu' ji na gu' cham bhaai' nam jax dhui ka namkidha' gatuuk, pui' ba' max ja joi'gilh gui' nat ja taiñbui, jup ja titda na pui' ba tui'ka', cham kam aa' nam namki'ñdha'. ÷Ba' jaroop ilhii'ñ nat jix io'm jix bhai'm ilh gu gook ja'tkam nam tu ua'tdat, gui' aa nax io'm mui' tu ua'tdat, ka' gui' aa na gook alh?

⁴³ Ba'p kai'ch gu pariseo:

—Aañ ilhii'ñ na gui' nax io'm mui' tu ua'tdat.

Ba' gu Jesus jup titda:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch.

⁴⁴ Ba' mi' xi chiigik gu Jesus gu ubii jup titda ip gio gu pariseo:

—Dhi ubii nap jax ba nii'n, buupui barga'n ki'n jiñ bopkoñ guñ chooton, kuupa'n ki'n ba' xiñ gakii'ñxidhak. Na pich gu' aap cham jiñ choi' gum suu'ngi' na ñich jax ya ai nañ ki'n xi bopkonai git guñ chooton nañ ba' ya' ba bakia'm ki'aam. ⁴⁵ Ni ku pich cham tu' ka'm jiñ chiidak jiñ ñio'ki ja'p nap jax nii'n dhi ubii nat pu cham jum jiiip na mi' puñ chiñxi'ñchu'ñ chooton am nañ ji'x ya' ba daa. ⁴⁶ Ni gu asait ku pich cham jiñ choi' ya'ñ mo' am na jax ja'k jum bua no' jaro' paxiaraim, dhi ubii ba' dai bañ choi'ñ chooton am dhi' na joidham uub. ⁴⁷ Ba' aañ pum

titda na biix ba uañchudhix gu ua'tulhdhar ga'n, sia kut jax g'e'm ua'tulh, na gu' pui' nat jax jix bhai' bañ dhuu, dhi' bhaan jix maati' nat soi'm ilhdhak bha jiiñ bui. Xib dir ja'p ja'k ba' dai nax bhai' bam taat ka', na gu' nañ jax bam titda na gu jaroi' no' mui' tu ua'tu'n, giilhim jix bhai'm ilhdha' no' jax titda gu ua'tdam tugi'ñ na pui' ba tui'ka'. Gu jaroi' ba' na pu gook alh tu ua'tu'nda' no't pui'p tii'ñ gu ua'tdam tugi'ñ na pui' ba tui'ka', palhiip pix jix bhai' tu tadtachia', na gu' pu cham pai' pik jax jum aa'nda' sia ku tu ua'tu'n, na gu'r gook alh ka'.

⁴⁸ Ba'p titda gu ubii pui' xi chi'ik:

—Ba uañchudhix ji matgim gum ua'tulhdhara', aañ ya' pum titda.

⁴⁹ Ba' gu jai' nam mi'p tu'ii' nat pui'p ja bai gu pariseo nam tu jugia', jup jum ti titda am:

—¿Jax ba'm ilhdhat jup kai'ch dhi maa'nkam na ba' gam ua'tulhdhara' xi chu uañchu'n? ¿Dios aam ilhii'ñ?

⁵⁰ Gu' ji na gu' xi chu a'gi'ñchu' gu Jesus gu ubii, jup titda:

—Giop jup ba jimia' cham jax jum aagit jiñ jaduun. Diilh jum palhbui pich gu' na pich tu' silhkam buiñor ti jii'ñ na dai aañ jix bhaai' nañ jum palhbuidha'. Ba' cham tu' mu ja'k ka jim ap nap pai' gammiji git mi' pup jum tulhiindha'.

Gu u'uub nam palhbui'ñchu'nda' gu Jesus

8 ¹ Ba' ji'k jurni'ñ ki'n nat mi' pui' xi chu duuk gu Jesus, ma tu ja a'gidham ip gu ja'tkam. Nai' ja'p ji bhii na pai' jax mui' daa'ñxim jir kikcham, gio na pai' jax ji'dilh jir kikcham, ja aa'ndhim gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duñia' na ba'x ja joi'mdai ja a'm ti tigia' gu Dios. Biix oi'ñchu' am gu mambhiix daman gook gu noonbi'ñ, ² gio ji'kchi gu u'uub gui' nat biipi' dir ja dudua'ñ, nat ja a'm dir mai' ja joot gu cham kiki' i'ii'mda' nam ja a'm jup tui'ngit. Maadit jir di' gui' na Mariiya tii', nam Magdalena ki'n jup jix mat ka'. Dhi' jix jum gook gu cham kiki' i'ii'mda' bhaan jup tui'ngit am. ³ Gio ba' jumai Juana tiigim ip, Kuusa gu binga'n. Gu Kuusa jir di' na ja aa'ndhat gu tujuandam tugi'ñ gu Eroodis nam jax ja'k tu duñiidha'. Gio ba' jumai Susaana tiigim jup jimda', gam jai' mui' gu u'uub. Biix gui' gu u'uub tu saba'daidhat gu koi' diilh ja tumñi' ki'n tu ja ua'tulhi'ndha' am biix gui' nam ji'k maap jiimda'.

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu tiriik giigi'ndham ja aa'ndha' gu ja'tkam

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Maa'nnim maa'n kap ka oiri gu Jesus na mit mui' mi' mam jumaap gu ja'tkam nam jix chiigik, nammi ja'p mik xi juu mit mi' na pai'p tu'ii'. Nai' ja'p dir mi ai mit na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham. Ba' gu Jesus mui' ji chu ja a'gi bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu tiriik giigi'ndham, ja'pni mui' ji kii:

⁵ —Maa'nnim maa'n gu maa'nkam xi chu moikdak mui' ji chu gi' gu tiriik, ba' jai' mu ja'k ma suulh boi cha'm na mi ja'p amuub bhiix. Ba' nai' ji biimki nam kiissapda' gu ja'tkam nam mi bhibhiida', mikkat jamit mi eek xi jugiokak gu u'ji'. ⁶ Ba' jai' ja'p ja'k joodai chir suulh ip na pai'x komaalhim kaat gu dibiir, ba' nat pai' dhuuk bhai' tii ji bubua, gio nai'p ji gaa, nat gu' cham tuukab takcha. ⁷ Ba' jai' ja'p ja'k suulh ip na pai'x joi'ndha' na buanda' gux bii u'uux jix jo'ii'. Ba' pui' tii bhai'p ji bubua, gu' ji nat gu' maa'n nat jax bhai'bich gux bii u'uux jix jo'ii' nat bhai'p ji bubua, mi' pu bhai'ku gu tiriik, jix u'uam mi' pup tuut, pu cham ji'xkat gi'rik kaicha. ⁸ Ba' gui' nat mi' suulh na pai'x kii' gu dibiir, dhi' dho gi gu' giilhim joidham jix bhai'm duu ji, ji'ma'n jix chamaam oo'm kaichuk xim kaip gu maa'n tiriik.

Ba' mi' dhir nat pui' xi chu ja a'gidhak, jup ja titda ge' ki'n:

—Jix bhai' pim xim ga'ngada' na pim ba'x maatit kaaya' na jax jir jum duukam dhi' na nich bhaan tu jam a'gi.

**Gu Jesus nam ba tikka' gui' nam kaichu' na jax jir jum duukam
nat bhaan ua'rgidhak gu tiriik giigi'ndham tu a'ga**

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ Ba' na mit pai' jii gu mui' ja'tkam, ba tikka am gu Jesus gui' nam kaichu' na jax jir jum duukam gu tiriik giigi'ndham nat bhaan tu a'ga.

¹⁰ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Jax dhui na gu' aapi'm pux bhai' jam aa'ndhim gu Dios na pim jax ja'k duiñchu'nda' na ba' xi jam joi'mdat jam a'm ti niidhidha', na pim gu' bañ kaichu'. Gu' gui' ji nam ji'k cham jiñ kaichu' nañ ba' bixchu' bhaan tu ua'rgidhat tu ja a'giñ, nam gu' cham tu' biix ja jujur ki'n jix maachik ka' nañ jax kai'chdha'. Pu cham ba' maatit jiñ keekee' am sia kum tiix bhai'ñ kee gu tu' nañ a'gada', ni kum cham ji'xkat machia' nañ pai' dhir jimdat ba' ya oiri, sia kum tiñ ñiiñ.

**Gu Jesus na ba ja aagi'ndha' gui' nam kaichu' na tu' aagit jup
kai'ch nat bhaan ua'rgidhak gu tiriik giigi'ndham tu a'ga**

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ Ba' ba ja aagi'ñ gu Jesus gui' nam kaichu' na tu' aagit jup kai'ch nat bhaan ua'rgidhak gu tiriik giigi'ndham tu a'ga. Jup ja titda:

—Ja'pniñ dho kai'ñkam jup kai'ch biipi' na nich bhaan tu a'ga gu tiriik giigi'ndham. Gu jaro' no't tu ja a'gi gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios, dhi' ja'p ji buusnia' na tu gi'ndha' gu tiriik. ¹² Ba' gui' nat boi cha'm suulh, gui'ñ ja aagit jup kai'ch nam tii kaaya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, dai ji na gu' na pai' dhuuk mi eji gu ja'ook maakam xi ja jurtuda' nam sap ba' cham ti ji'ndhai cham kam tulhiina', mi' ba' pu cham ka ti'ñchoka' am na pin jax jum ti'ya', gio mummi pui'p suulhgia' am ba'. ¹³ Ba' gui' nat joodai chir suulh, gui'ñ ja aagit jup kai'ch ip nam tii joidham kaaya' gu

ñio'ki'ñ gu Dios, gu' pix ji nam gu' cham tu' biix ja jujur ki'n ti jii'gi'ñdha' pui' na jax jum kai'chdha', ba' dhi' pui'm kai'ch na mit cham tuukab takcha. Ji'xpix jam tii xi chi jii'gi'ñdha', gu' pix ji na gu' na pai' dhuuk ja mai'chia' gu ja'ook, maa'n nam jax gio mummi pui'p suulhgia'. ¹⁴ Ba' gui' nat mi' suulh na pai' buanda' gux bii u'uux jix jo'ii', gui'ñ ja aagit jup kai'ch ip nam tii joidham kœji ti jii'ñdha' na jax jum ti'ya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, pix ji nam gu' mikkat saalh jum o'joldhai nai' cham tu'p ka jim buixdha' nam pai' dhuuk bhai'x buam jim ilhdha', nam jix chu aagit nam git biix aixim tu'm xi chu bia'ka' gux dha'ram namkim na ya' dhi oi'nga'n jix chu jai'ch, ba' dhi' pui'm kai'ch na ja bhai'bchii ja bhai'ktuda' gux bii u'uux jix jo'ii'. Mi' pu cham tu' kap jum buixdha'm ba' na jax jum ti'ya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, giom mummi pui'p suulhgia' na jax biipi' dir. ¹⁵ Ba' gui' nat mi' suulh na pai' joidham jix kii' gu dibiiir, gui' ja aagit jup kai'ch iñ nam biix ja jujur ki'n pu gammiji ba ti jii'ñdha' na jax jum ti'ya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham ji'xkat ja'k ka suulhgia' am ba'. Ba' dhi' pui' bam kai'ch ip nat giilhim joidham jix bhai'm dunaak mui'm oo gu tiriik.

Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu kañdhiir

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Ba' ja'pnip ja titda gu Jesus:

—Aañ cham ji'xkat jaroi' pai' nii'ñ gu maa'nkam na xi miichdhai gu kañdhiir miji ja'p xi ixchu' bopto' bita', piam ku tu' ki'n xi soo'mdhai mi ja'p xi kiisa'. Gu' ja'pji bhammi ja'p na pu xi kiisa' tœ'kob na ba'x chu maax ka' nam mi ja'p oipoda' gu ja'tkam. ¹⁷ Gio gu' cham ji'xkat jum ixchu' gu tu' sia ku tii ixchuix panaas, ni ku cham ji'xkat na moo cham jup matgilhia' sia ku tii cham tu aa' gu jaroi'.

¹⁸ Jix bhai' pim xim ga'ngada' nañ pai' dhuuk pu'ñi bixchu' bhaan tu ua'rgidhat tu a'gada' na pim ba' machia'. Na gu' no' pim tu' silhkam jix maachik kat xim ga'nga, jam makia' gu Dios gu matda' na pim ba'x maatit kaaya' gu tu'. Gu' ji no' pim gu' pu cham maachik, sia ku pim palhiip tii pix am jix maatit kœ, sia dho dhi' pu cham ka ti'ñchoka' pim gatuuk.

Gu di'ii'n gio gu jajaa'nni'ñ gu Jesus nam mi' ba aaya' na pai'p tui'ka'

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Ba' mi' ba ai gu di'ii'n gu Jesus gio gu jajaa'nni'ñ na pai'p tu'ii'. Mi' dhir ja'p pix ji ai mit ja biibhi' gu ja'tkam, nam gu' giilhim mui' xikoor mi jumpax, pu cham bhaai' nam jax mia'n aaya' nam tiix chu a'gidham.

²⁰ Ba' maadit gu maa'nkam mu jimiik na pai' gu Jesus, jup titda:

—Mi'ñi dhir ba ai gum naan ja biim gum jaaduñ, xi chum a'gidham am sap.

²¹ Ba'p titda gu Jesus:

—Jax dhui na sia gui' nam mi' pui' ba jiim na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios nañ pui'p ja ilhii'ñ na jax guñ ñaan gio guñ jaaduñ.

Ba' pui' xi chi'ñik miji xi ja kaim.

Gu Jesus na ñiokdha' gu jibiilh gio gu suudai'

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Ba' maa'nnim gu Jesus maa'n kanuub ta'm xi chisdik ji'k ja biim gui' nam kaichu', jup ja titda:

—Maik gor jach jimia' bhammi baasi'n dir dhi gø' suudai'.

Ba' gamai' ji jii mit. ²³ Nammi irban gu gø' suudai' na mit ji bhii, ba koi gu Jesus mu dir ja'k xi jimiik kuu' dir gu kanuub. Ba' moo jano' bhai' ji jib gam nat tibgirik bhai' ji dhuu'n tirnidam, gam nat bhai' silh ji gu'nguki gu suudai', pix bhai' ba jim tu aim kanuub ta'm. Bax chotdontu' am gui' nam kaichu' nam pui' xim aa' no't jotmoda' am xi baa gu kanuub. ²⁴ Ba' mu jimiik ba ñiñnichu'n am gu Jesus, jup titda am:

—Jich jaduun, bi ñiñia. Ti' na jax jum bua gu suudai'. ¿Cha'ch ba' ya' bhai'ku'?

Ba' gu Jesus bamgik xi ñiok gu jibiilh gio gu suudai', jotmoda' ba' ampix jup ji chu juu, pu cham pai' ka jibiir. ²⁵ Mi' dhir ba'p ja titda gui' nam kaichu':

—¿Gi na pim saak biix jam jujur ki'n ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui? ¿Jax jup jum duu?

Gui' cham ñiok am, dai nam jix chotdon, ji'x bhai'x bhai' jim ilhii'ñ na mit jax tii gu Jesus nat tu duu, jup jum ti titda am jix dhu'npí'ñ ki'n:

—Ja'p moor gø'kam ji bak jia dhich jaduun. Ti' na sia jibiilh gio suudai' pui'p jix jii'gi'ñ am nat xi ja ñiok.

Gu Jesus na mai' ja jootsa' mui' gu cham kikii'

i'ii'mda' bhaan dir maa'n gu maa'nkam

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Ba' siamri ma ai mit bhammi dir jumai ju'ndharam gu gø' suudai' na pai' Geraasa bhaan bipio' gu dibiir, na Galilea dir silh bhammix chu maax. ²⁷ Ba' nat mui' ji chim gu Jesus bhai' dhir kanuub ta'm, ba tii maa'n gu maa'nkam jix ñaanbigim nat mummi dir ja'k bhai' ji buus na pai' dhir mui' pa' daa'ñxim jir kikcham, bhaan jup tui'ñgida' am gu cham kikii' i'ii'mda' nam ba' mi' dhir naanbichu'n ka'. Mui' oidha' ba ua'ka' dhi' dhi maa'nkam na nai' pix pu oirida' pui'x dhaapkat. Mi' pik jix joi'ndha' nam pai'm yassapda' gu koi'ñga'n. Ba' nat amuub ba bhii, ²⁸ ba tii gu Jesus na mi' kiik. Ba' jotmoda' mu miraak mi o'lhia'n ki'n biipi' dir ba kikbo, ba'p titda gø' ki'n:

—¿Jax japich bhai' bañ dhoodam Jesuus maraa'n gu Ge'kam Dios? Cha'p jiñ chulhiñchu'nda'. Ka tuñ uañi'ñka' ap gu xib.

²⁹ Na gu' chian gu Jesuus gu cham kii' ii'mda' na mu buusnia' bhai' dhir bhaan gu maa'nkam na ba' pui' tum uañi'ñ. Mui'kim jix io'm ba ji ko'ktulh gu', tii buupurda' am gu ja'tkam bapaiñum jix kaapak ki'n na ba' cham nai' pix mirda' git, gu' ji na gu' xi i'kii mi' dhir ji dhai'ñña' ip gio, mummi ja'p ba' pix mimlhidha' gampix jix chu gak kir. Gui' pix cham kii' ii'mda' na pui' ja'k duiñchu'nda'. ³⁰ Ba' xi chikka gu Jesuus, jup titda:

—¿Jax jap tii'?

—Lejion dho —jup kai'ch gux ñaanbigim.

Ba' ja'p kai'ñkam jup kai'ch nam giilhim jir mui' gu cham kiki' i'ii'mda' nam bhai' baapxichu' bhaan gu maa'nkam. ³¹ Ba' soi' tii'n jamit biix dhit gu Jesuus na chakui mu ja'k ja jootosda' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha'. ³² Gu' ba' na gu' ampik mui' bha ja'p jup tum bipia' gu tatooxkolh oidha' ta'm, jup titda am na bhai' ja'k ka xi ja jootsa' nam ja a'm ka xi baapkia'. Ba' gu Jesuus bhai' ja'k xi ja joot. ³³ Jotmoda' mit ba' bubuakik bhai' dhir bhaan gu maa'nkam bhammi ja'k pu baap. Ba' bhai' dhir ji boop jamit gu tatooxkolh nai' gu a'nsap, mijimmi pu suulh jamit suudai' chir, pu biix koi mit bhai'kuk.

³⁴ Ba' totdonik bhai' dhir jup ji boop jamit gui' nam ka tu bipia'dat gu tatooxkolh, silh boop jamit nammi gama ja'k na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham na mit ja aa'ñdham gu ja'tkam, sia gui' nam ji'k ja tiigim gu ja'tkam pu xi ja aa'ñdhidhat am na mit jax ti tii. ³⁵ Ba' gui' bhai'p jii mit ip na mit bha ti tiigim no' sap moor silhkam nam jax kai'ch, mi' ba ji bubua mit na pai'p tu'ii' gu Jesuus. Ba'x kii' juraa'n bia' kam mi ja'p daa gui' nam mui' bhaan kap tui'ngit gu cham kiki' i'ii'mda' na mit ba tii, gio ba ti tii'dhix gu jajannulh, pui'x dhaapkat ka oirida' gu'. Ba' giilhim bhai' ji chooto'n jamit. ³⁶ Ba' gu jai' gui' na mit ti tii nat jax tum duu nat ba' pik ba dua gu maa'nkam na kax ñaanbi' kat, mi' dhir jix bhai'p ba ja aa'ñdhidha' am gui' nam kia'pix mi aajidha'. ³⁷ Ba' soi' tiidak ba joot jamit gu Jesuus biix gui' nam ji'k mi'p tu'ii' nam Geraasa dibiir bhaan oi'dha', nam gu' bax iibhi'ñ. Ba' gu Jesuus nat jax bhai'p tis kanuub ta'm ba jii, gaammiji ji dhuu. ³⁸ Ba' tiix oidhamut gu maa'nkam gui' na kax ñaanbi' kat, gu' ji na gu' cham aa' gu Jesuus. Xi jootsak pix na ba jimia' mu nam pai' oi'dha' gu jajaa'nni'ñ, jup titda:

³⁹ —Ba jimia'p ji matgim mu nam pai' oi'dha' gum jaaduñ. Ja aagi'ñdha' ap nat jax ja'k jix joi'mdak jum tiigik jix bhai'm duu gu Dios.

Ba' ba jii ip gu maa'nkam nat tu aagam nat jax ja'k duuk dua'ñ gu Jesuus. Biix kap ai na ji'x jir kikcham mi' Geraasa.

Gu Jairo na ba umua'ñdha' gu Jesus na dua'ñdhara' gu maraa'n

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Ba' nat pai' dhuuk gio bhammi dir jup ba ai gu Jesus jumai ju'ñdharam gu gē' suudai' na pai' Galilea bhaan bipio' gu dibiir, joidham pix jix bhai'm ilh jamit gu ja'tkam gui' nam bhai' dhir oi'dha', nam gu' niira na gio bhammi dir jup tisdia'. ⁴¹ Ba' moo jano' mi'p ba ai gu maa'nkam Jairo tiigim. Dhi' maa'n kap jir gē'kam ka' nam pai' tu chichiopi' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' o'lhia'n ki'n xi kikbok biipi' dir na pai' gu Jesus soi' ba titda na sap iam mu jimia' kia'mi'ñ ⁴² na dua'ñdhara' gu maraa'n tiiyax na dakoo pix ba duatu'. Daipu' maa'n tu mar gu' sap, chi ji'k mambhiix daman gook oidha' bia'kam gu tiiyax. Ba' ma oi ip gu Jesus, biix gu ja'tkam pix chu'p jum duu mit, pix maap sulhikgim am nam gamai' jiim, giilhim mui' am gu'.

⁴³ Maa'n bak ba' mui'p jimchu' gu ubii na mambhiix daman gook oidha' dir bax ka'ook. Pu cham ka dua maa'nnim nat ka xi ai gu masaa'n, gammiji pix pup mirda' gu i'ra'n. Mui' tii ba ja umua' gu ko'kdai' mamtim nam jix jai'ch, pu cham jaroi' maadit iam ba dua'ñ. Gam gu tu' na bia'kat pu biix tu ga'raimik na ki'n tii tu umuagi'ñdha' na jaroi' dua'ñdha'. ⁴⁴ Ba' gatuuk dir mui' xi ai mia'n na pai' gu Jesus na ba' cham tigia', bhai' xi dhaa ba' ju'ñdharam gux kabook jannulhi'ñ na daam dir tii'chu'. Ba' jotmoda' mi' pum ki'ñdha, pu cham pai' ka mir gu i'ra'n.

⁴⁵ Ba' gu Jesus nai' ba ja tikka gu ja'tkam nam mu jiim, jup ja titda:
—¿Jaroo bhañ dhaa?

Gui'p kai'ch am na cham pai' jaroi' da'ngi. Ba' mi' dhir ja'p jup kai'ch gu Peggio:

—¿Kux ba' jaroi' bhai'p jum da'ngim jiñ jaduun? Ja'pji nam jum a'm sulhikgim gu ja'tkam nam jix kobkom ya jiim.

⁴⁶ Gu' ji na gu' gu Jesus jix maat nat jaroi' maadit jix ko'kkam bha dhaa, jup kai'ch:

—Ja'pji gu' moo maadit jix ko'kkam nat bhañ dhaa, taat iñ gu' nat jiñ a'm dir buus gui' nañ ki'n bixchu'x bhaai' nañ pu tu duñia'.

⁴⁷ Ba' cham ka bhaai' na jax jum duñia' gu ubii na tii xix ixchu nat dhi' bha dhaa, pui' gi'bokidhat mi o'lhia'n ki'n xi kikbok biipi' dir ba aagi'ñ na tu' ki'n jix ka'ooktugit kut ba' bha dhaa, xi aagi'ñ nat cham pai' ka mii gu i'ra'n, dai nat xi dhaa pix gux kabook jannulhi'ñ. Biix xi chē kēē am gu ja'tkam na mi' pui' kai'ch. ⁴⁸ Ba' gu Jesus jup titda:

—Pu ba dua pich ji matgim jiñ jaduun, na pich gu' biix jum jur ki'n ba ti ji'ñ jiñ bui. Jix bhai'p jum taattugit ba jimia'.

⁴⁹ Ba' pui ka tu a'gichu' gu Jesus nat maa'n mi' ba ai gu maa'nkam, jup titda gu Jairo:

—Cham ji na jax kax bhaai' sia kup mui' tii ba bai'ñchu' dhi ge'kam, jax dhui nat ba muu gum mar.

⁵⁰ Gu' ji na gu' kœ gu Jesusus na jax titda, ba'p titda gu Jairo:

—Chaam ji nap jax jum aa'nda'ñ jaduun, dodhia' ji matgim gum mar. Aap ti jiigi'ñdha' pix na dai aañ jix bhaai' nañ jum palhbuidha'.

⁵¹ Ba' mummi ba ai mit kia'mi'ñ gu Jairo. Gu Jesusus xi ja chianik gu mui' ja'tkam nam mi' dhir pix ka gu'ka' diirap. Dai gu Piegro xi baidhak, gio gu Jakoobo, gio gu Juan, gio ba' gu gi'korga'n gu tiiyax nat pui' kia'pix muu, miji ji baap jamit ba' ba'k chir. ⁵² Giilhim tum suan nat muu gu tiiyax. Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Cha'pim suanda'. Jax dhui na gu' dhi tiiyax mi' pix koos, cham tu' na muukix.

⁵³ Ba' gui' xi a'sik jamit pix, nam gu' cham ti jiigi'ñ na jax ja titda gu Jesusus, maaxik nii'ñ am gu' nat muu gu tiiyax. ⁵⁴ Ba' xi nobchik gu Jesusus jup titda ge' ki'n:

—Aapi' tiiyax, xi bamii'.

⁵⁵ Ba' bhai' ji dhua nat jax pu ti'ñ gu Jesusus, jix kii' bhai' ji bam. Mi' dhir dai nat xi ja chia gu Jesusus nam tu makia'. ⁵⁶ Ba' cham bhaai' nam jax xim duña' gu gi'korga'n gu tiiyax nam jix bhai'm taat nat ba dua . Xi ja soo'mchulhdhak ip ba' gu Jesusus nam cham jaroi' aagi'ñdha' nat dua'ñ gu ja mar.

**Gu Jesusus na nai' ba ja jootsa' gu noonbi'ñ
nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam
(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)**

9 ¹ Maa'nnim gu Jesusus maap xi ja jumpadak gu mambhiix daman gook gu noonbi'ñ, xi ja tajaan ba' gui' na ki'n jix bhaai'n ka' nam ja a'm dir gu ja'tkam mai' ja jootsa' biix aixim tu'm gu cham kikii' i'ii'mda', gio ba' nam ja dudua'ñdha' gui' nam ja'p pix jix kako'k ka' biix aixim tu'm ki'n. ² Ba' nat xi ja tajaanhdhak nai' ba ja jootos nam ja aa'ñdhapu' gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duña' na ba'x ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, gio ba' gux kako'kkam nam ja dudua'ñdhapu', ³ jup ja titda:

—Cham jum aa' na pim tu ua'kat gu koi' mu pai' jiimda', nix chu' ja'ppix a'sak ku pim tu kusbioda', nix chu' jam o'xia ku pim ja ua'ka', nix chu' tuumiñ ku pim gaamtu'nda'. Gu jam jajannulh pu daipu' pim ti tiichgida' na pim jax ba ti ti'chu'. Cham tu'm aa' gu' na pim bixchu' tu ua'kat mu pai' jiimda'. ⁴ Ba' gu jaroi' no' pimit buiñor ai na cham jam bhaamki'ñ, pu mi' buiñor japim ji dharkat biix tu ja a'gidha' gu mi ja'p oi'ñkam, cham tu' na pim nai' pix tibiappuidha' jai' kikcham. ⁵ Ba' no'm cham jam kiigalhi'ñ mu pai' jax chu'm kikcham, moo jano' pim pu jimia' mi' dhir, dai na pim ja nii'ñchudat xi xiixkai gu dibiir na mi' ba gixia'

jam tooton am, nam ba' dhi' bhaan ti'ñcho' ip gio gatuuk na diilh jir ja kuiñcha na mit cham jam kiigalh.

⁶ Ba' gui' ma jii mit ip, mu ja'p jamit ji bhii na pai' jax ji'dilh jir kikcham, nam ja aa'ndhim gu ja'tkam nam jax ja'k duñia' nam cham mu ja'k bhiiya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', gam gux kako'kkam nam xi ja dudua'ndhidhat.

Gu Eroodis na cham mat ka' nar jaroi' dha' ka' gu Jesus

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ba' gux kai' Eroodis pui' te keek'e' ip na mu pai'x bhai' tu buada' gu Jesus. Dai pix ji na gu' cham bhai' mat ka' nar jaroi' pik da' ka', nam gu'p kai'chdha' gu ja'tkam na sap pik ba' panaas jir di' gu Juan ja'tkam bopkondam nat giop buus duadik mu dir na mit pai' yaas. ⁸ Jai'm ba'p kai'chdha' ip na sap dhi'r di' gu Eliiyas gui' na bijik bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam gio ya'p ba ai. Jai'm ba'p kai'chdha' ip na sap maadit pix jir di' gui' nam pui' bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam bijik, dai nat duadik giop ba buus mu dir nam pai' yassap kat. ⁹ Ba' cham mat ka' gu Eroodis na jaroi' ba' pik jir di' ka', jup kai'chdha' tii:

—Aañi' tu chia nam ikia' gu Juan gu kuxbo'n, ¿gu' ba' paa dir ja'k jup jim gu jaroi' na mu pai' pu biix aixim jix bhai' tu bua?

Tii ba'm ga'ngada' diilh gu Eroodis na jax ja'k dui tigia' maaxik gu Jesus.

Gu Jesus na mui'dhalhdhai gu paan ja makia' gu mui' ja'tkam

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn.6 :1-14)

¹⁰ Ba' na mit gio ja'k jup ba suulh gu noonbi'ñ gu Jesus na mit tu ja a'gi'ñpuk gu ja'tkam, ba aa'ndhim am na mit ji'k tu'x bhai' dhuu mu ja'p na mit jax bhii. Ba' mi' dhir dai gui' dilhkob ja'p ja'k jix ixchuixim xi ja boosgak, mi' dhir ba' mu ja'k pu ja baidhak maa'n kap gampix na pai' Betsaida mia'n bipio'. ¹¹ Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk tii gu ja'tkam na cham tu jai'ch gu Jesus, gatuuk dir jamit mui' pu ardi, mummi ba ji bubua mit na pai'p tu'ii'. Ba' cham pai' jax ja titda gu Jesus, dai nat bhai' ji chu ja a'gi na jax ja'k jix bhaai' nam duñia' na ba'x ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, gam gux kako'kkam nat xi ja dudua'ndhak.

¹² Ba' ja'xpix nat pai' ba ji jur, mia'n xi eek jamit biix gu mambhiix daman gook gu noonbi'ñ na pai'p tu'ii' gu Jesus, ba'p titda am:

—Ya' pix ma ji jur jich jaduun. ¿Cham jir am nap ba ja jootsa' dhi jaaduñ kum bam jiidhapu' mu ja'p pai' kikcham? Ba tu taañpu' am gu koi' nam cham ya ua'ma' gampix na pai' cham tu' jai'ch.

¹³ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Aapi'm dho ya' ka xi chu ja makia', ¿tu' gi pik?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Jax dhui nach jix chamaam pix ua' gu paan gio gu gook boptop, pu daipu'. Jir mui' am gu' dhi ja'tkam. Ji' ji no'ch jai'p tu taañpu' nach ba' biix maa'n jimdam tu ja makia' nam ji'k ya'p tu'ii'.

¹⁴ Maaxik giilhim jir mui' am gu' gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii', aixkam chi ji'k gook oo'm daman mambhiix jix cha'tmam oo'm (5000) dai gu chichio'ñ, gu' cham aagix ji gu u'uub gam a'aalh. Ba'p ja titda ip gio gu Jesus gu noonbi'ñ:

—Ea na pim xi ja chiñia' nam xi'xkor daraibu', ji'k go'gok oo'm daman ma'mambhiix aixim nam ji'dilh xi'xkor daraibu'.

¹⁵ Ba' gui'p xi ja chia mit gu ja'tkam nam daraibu' nat jax ja chia gu Jesus. ¹⁶ Mi' dhir ba' xi dhaagik gu Jesus gux chamaam gu paan gio gu gook boptop, jix dhaam ja'k xi chi tiigik xi chu taxchaabgidhak pix mui' ji ja maa gu noonbi'ñ ta'tak jaisaidhat. Ba' gui' mi' dhir pix mui'p ji ja maa mit gu ja'tkam nam tu jugia'. ¹⁷ Biix tu koi'mik am nam ji'x ilhii'ñ. Jai' mit pu cham ka jugio na mit xi' ba ka koob. Gio ba'p ma jumaap jamit gui' nat bii, mambhiix daman gook bapaalh jamit ja susdui'.

Na pui' ba ti'ya' gu Peegro na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸ Maa'nnim gu Jesus maa'n kap dilhkob xi chu dañiimik jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na ba' mi' dhir jup ja titda gui' nam kaichu' nam jup oi'ñchu':

—¿Jax jam kai'chdha' gu ja'tkam na pim ja kœœkœ? ¿Jarooñ sap da'? ¿Paañ sap dir ja'k jim?

¹⁹ Ba' maadit jup titda:

—Dho ji'ma'n jup kai'chdha' am nap sap pik ba' panaas aap jir di' gu Juan ja'tkam bopkondam nat giop buus duadik mu dir na mit pai' yaas. Jai'm ba'p kai'chdha' ip nap sap aap jir di' gu Eliiyas gui' na bijik bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam gio ya'p ba ai. Jai'm ba'p kai'chdha' ip nap sap maadit pix jir di' gui' nam pui' bhaankamu'n gu Dios ya ja'p jup tu ja a'gidhimik gu ja'tkam bijik, dai nat duadik giop ba buus mu dir nam pai' yassap.

²⁰ Ba' diilh jup xi ja tikka gu Jesus, jup ja titda:

—Aapi'm gi, ¿xiñ maat japim aa nañ jir jaroi' dha' gio nañ pai' dhir a'k jim?

Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Dho aap jir di' guch Xoi'kam nach jaroi' niirat na bhach joochxidha' gu Dios jix dhaam dir.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' nam mu'aa'

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

²¹ Ba' gu Jesus xi ja soo'mchulhdhak nam sap cham jaroi' aagi'ndha' nar di' guch Xoi'kam, diilh pix sap jix mat ka' am. ²² Ba' pui' xi ja tiidak jup ja titda ip:

—Aañ matgim giilhim kañ chulhiña' ji gatuuk. Xiñ bhaamkidha' am gu ja gø'gerkam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Tu chiña' am nam jiñ mu'aa', ku gu' aañ baik tanoolh ki'n yaa' ji nañ jax ba oirida'.

²³ Ba' ja'xpix mui' ja'tkam jup ba tu ja a'gi'ñ, jup ja titda:

—No' jaroi'x aa' na gammiji bañ kaichgida', jum aa' na cham tu' bhaan kap jum buixi'ndha' gu tu' na ya' dhi oi'nga'n jix chu jai'ch, sia chi moo jax jum tulhiñaim, na gu' dhi' ba' ja'p ji buusanda' nañ oi'ñchu'nda' ji mootot gu kuruus. ²⁴ Na gu' gu jaroi' no' dai bhaan titii'ñcho gu tu' na ya' dhi oi'nga'n jix chu jai'ch, cham ji'xkat palhbuidha' na jax ja'k jix bhai' tu jimia' gatuuk. Gu' ji no' gu' cham tu'p jim buixdhat mi' pui' xi chu duñiim nañ jax jix aa', jix bhai' ji na tu jimia'. ²⁵ ¿Gio gu' tu'p jix bhai' sia ku tii jaroi' biix tu bia' na ji'k tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'nga'n bhaan, no' gu' ja'xpix ba mukia'? Ni ku ji palhbuidhai na jax ja'k jix bhai' tu jimia' buiñor gu Dios. ²⁶ Gio gu jaroi' no'x xi'ir nañ a'mkam tu ja a'gidha' gu ja'tkam, aañ pui'p jix xi'irai cham tu'p jiñ buixdha' buiñor jano' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' gø'kam ki'n ja biim gu noonbi'ñ guñ Gi'kora', jano' nam pai' dhuuk biix machia' gu ja'tkam nañ jax jir gø'kam. ²⁷ Ba' aañ pu kai'ch na pim aapi'm jai' dhit pui duduaka' jano' na pai' dhuuk jix bhai' matgilhia' na tu' silhkam jix ja joi'mdat ja a'm ti nii'ñ gu Dios biix gu ja'tkam, chakui pim moo biix ko'ya'.

Na maakam tu'm jup jum duña' gu Jesus

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Ba' ji'k jix jum baik tanoolh xip duu mi' na pui' xi chu ja a'gidhimik gu Jesus gu ja'tkam nat ba' mi' dhir giop jii maa'n kap xi ja baidhak baik gu noonbi'ñ, moo gu Peegro, gio gu Jakoobo, gio ba' gu Juan, maa'n kap jamit tiitis gø' oidha' ta'm. Ba' bhammi na mit ba ai oidha' daam, ja'p ja'k dilhkob xi jimiiik gu Jesus mui' ji chu daanix dhaam ja'k buiñor gu Dios. ²⁹ Ba' mi' pui' na ka tu daan, jotmoda' maakam tu'm bam maax gu buibsa'n, jix chua totbikdam ba ti nii'ñ. Sia gu tii'dhar ga'n jix chua totbikdam jup jum duu. ³⁰ Mi' dhir ba' mi' bam maax jamit gook gu ja'tkam bixxik dir na pai'p tu'ii', pui' joidham jix a'bhar jup totnor gu ja tii'dhara', joidham ja'x xikoolh tum tanoor mi' nam ji'x guguuk, jir di' gu Eliiyas gio gu Moisees. ³¹ Aagi'ñ am ba' gu Jesus nam jax chu't

tulhiinchudai mu'aa' gu ja'tkam bhai' Jerusaleen. ³² Ba' gu Peegro gio gu jai' gook nam maap jiim, xi chi nii'n am sia kum jax jix kookxik, pui' kum ba' nii'n na joidham jix abhaar tobiik gu Jesus gio gu gook na ja biim jup tu'ii'. ³³ Ba' nat ba ji jii gu Moisees gio gu Eliiyas, jup kai'ch gu Peegro:

—Umrir am jiñ jaduun nach ya' ka xi juruundha'. Aach jam o'namdha', maa'n jir aap ga'n ka', maa'n ba'r Moisees ga'n ka', maa'n ba'r Eliiyas ga'n ka'.

Cham jum matda'ir pix pui' tii gu Peegro, pu cham maat na jax kai'nkam jup kai'ch. ³⁴ Ba' jotmoda' maa'n gu tibaa' mi' pu ja ii biix na pui' ka kai'ch gu Peegro. Ba' mi' giilhim bhai' ji chooto'n jamit nam irban dir bap tu'ii' gu tibaa'. ³⁵ Ba' bhai' ba tum ñio bhiji dir, jup tum kai'ch:

—Aañ dhi'r jiñ mar. Ge'kam ki'n bhaan ti tii ñich. Mi' pim pui' xi jiimit na jax jam tiidaidha'.

³⁶ Ba' nat pai' gio ampix jup ji chu juu, diilh mi kiik gu Jesus na mit gio mui'p ti tii. Ba' cham pai' jaroi' aagi'n am gu moo jano' pui' na mit jax ti tii, diilh pix jix mat ka' am.

**Gu Jesus na mai' jootsa' maa'n gu cham
kii' ii'mda' bhaan dir maa'n gu biapma'
(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)**

³⁷ Ba' buimgidhak ba jii mit ip gio bhai' dhir oidha' daam. Nammi na mit jax pix ji juur sonpan gu oidha', mui' gu ja'tkam mi' ba nam jamit gu Jesus. ³⁸ Ba' maadit miji dir ja saagi'n gu mui' ja'tkam bhai' ba jiiñak, jup kai'ch:

—Jiñ jaduun, gi no' pich iam dua'n guñ alhii chuk. Tii' na jax jum bua. Daipu' maa'n tu mar in gu'. ³⁹ Bhaan jup tui'dhi' maa'n gu cham kii' ii'mda'. Pai'jix io'm pu'ni ba xi bhiiya', bhai' jim totbhiopa', gio na bhai' ji choksolia' gu chiniin, gio ba' na jiiñakda'. Giilhim ge' dho gu' ba ko'ktulh. Cham ji'x busaak bhai' dhir bhaan. ⁴⁰ Aan ya' tii soi' ja titda dhi' nam jum kaichu' nam iam mai' jootsa' git gu cham kii' ii'mda' na pui' ja'k duuk, gu' ji na gu' chix xijai, ¿jax ña ja'k?

⁴¹ Ba'p kai'ch gu Jesus:

—¿Moo ni ji'x aa ku pim jum guguuxi'ndha' na pim buiñor jum biiñkada' guñ Gi'kora'? ¿Ji'x jañ ba' ya ja'p oirit jup jam a'gi'ndha' na pim jax ja'k duñia'? Ea gor bhai' xiñ bai'ñxidhak dhix ko'kkam ya'ni ja'k amuub.

⁴² Ba' nam amuub ba bai'ñchu' gu biapma' na pai' kiik gu Jesus, gio mi ja'p nai'p ji ia, nai' xim totbhiopaim, gu cham kii' ii'mda' gu' na pui' ja'k duuk. Gu' ji nat gu' gu Jesus pu ñiok gu cham kii' ii'mda', maa'n jimdam pu buus ba' bhai' dhir bhaan. Ba'x kii' juraa'n bia' kam bhai' ji bam gu biapma'. Mi' dhir ba' mu ja'k xi joochxi gu taata'n na mi ja'p

kiik. ⁴³ Ba' biix mi' pui' pup tu'ii' am gu ja'tkam nam cham pai' dhuuk pui' ti niidhat nat jax jix bhai'm duukam bap tu duu gu Dios nax io'm jir ge'kam.

**Gu Jesus na giop ba tu aa'nda' nam mu'aa',
bar gookim ka' ba' dhi' ki'n
(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)**

Ba' mi' pui' nam joidham jix bhai'kam taat gu ja'tkam nat jix bhai'm duukam jup tu duu gu Jesus, mi' dhir jup ja titda dai gui' nam ji'k kaichu':

⁴⁴ —Aañ ja'pni xi jam tiidam jiñ jaaduñ, moo pim cham mik buppada' dhi' nañ jax jam tiida'. Aan nañ bhaankam ya oiri gu Dios, jum aaya' gu tanoolh nam pai' dhuuk jiñ dhagia' gu ja'tkam gui' nam xiñ bhaamki'ñ.

⁴⁵ Gu' ji na mit gu' pu cham maatit kai na jax kai'ñkam jup kai'ch gu mi' jotmoda' gui' nam kaichu', na gu' gu Dios pix diilh tu soobhi'ñ nam chakui mamtida'. Panaas kum jix iibhi'ñdha' ip gu' gu Jesus nam git jix bhai' xi chikka' na jax kai'ñkam jup kai'ch.

**Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ja'k jum aa'
nar tu'm ka' gu jaroi' no'x aa' nar ge'kam ka'
(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)**

⁴⁶ Ba' maa'nnim ma ji ñiokbo mit ip diilh dai gui' nam ji'k kaichu' gu Jesus, jup kai'ch am na jaroo ba' pik jix io'm jir ge'kam dai gui' nam ji'k kaichu'. ⁴⁷ Gu' ba' gu Jesus na gu'x maat ja jujur am bhaan nam jax xi kai'chimik, maa'n xi ñobchik gu alhii ⁴⁸ jup ja titda:

—No' jaroi' maadit aapi'm jiñ buix biiñak kat jix bhai' ba duu maa'n gu alhii ja'p na dhi'ñi, dhi' aañ nax bhai'ñ dhuñia'. Gu' ba' gu jaroi' na aañ jix bhai'ñ dhuñia', guñ Gi'kora' nax bhai' duñia' ip nat bhañ joot jix dhaam dir. Ba' dhi' ja'pniñ kai'ñkam jup jam titda na gu jaroi' no'x aa' nar ge'kam ka' ja bui gu jai', jum aa' na cham tu' tu' jim ilhdhat jix bhai' ja buada' gu jai', dhi' ba' pui' bam kai'ch nar ge'kam.

**Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na gu jaroi' no' pui'
ja'k jup duiñchu' nam jax ja'k tu duiñchu' diilh,
dhi' bhaan jix maati' ka' na ja biim jup tui'dhi'
(Mr. 9:38-40)**

⁴⁹ Ba' gu Juan jup titda gu Jesus:

—Jiñ jaduun, aach maa'n tii gu maa'nkam nam a'mkam mai' ja jootos gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam. Aach ba' xi soo'mchulhdhak, na gu' cham jich biim jup tui'dhi'.

⁵⁰ Ba' gu Jesus jup titda:

—¿Jax ku pimit ba'p soo'mchulh? Jax dhui nach biim jup tui'ñgida' pui' ji chu't gu jaroi' no' cham bhaamut jich aa'.

**Gu Jesus na ja aagi'ndha' gu Jakoobo gio
gu Juan na cham jir am nam jax kai'ch**

⁵¹ Ba' na ba miamlhim na pai' dhuuk tu daaxix na giop ji jimia' gu Jesus jix dhaam ja'k, juraa'n ba dai na mu jimia' Jerusaleen. ⁵² Biipi' mui' xi ja joot gui' nam kaichu' maa'n kap na pai' ji'dilh jir kikcham na Samaaria bhaan bipio' gui' gu dibiir, nam ti tikka' no'x bhaai' nam mi' xi chibiapuidhat. ⁵³ Gu' ji nam gu' cham aa' gu mi oi'nkam, nam gu'x maat nar Israel kam gu Jesus ku ba' Jerusaleen ja'k jim. ⁵⁴ Ba' gu Jakoobo gio gu Juan jup titda am gu Jesus:

—¿Dho gi aap jax kai'ch jich jaduun no' chich moo pui'p tii na ja a'm tai mi dhuudu' kum biix mu ko'ya' gu mi oi'nkam? ¿Tu' gi kum ba' cham aa'? Tii' nat gu' gu Eliiyas pui'p tu duu bijik.

⁵⁵ Ba' gu Jesus ja'k giisik jup ja titda:

—Aapi'm diilh pu cham maat no'x kii' ii'mda' jam a'm tajaanix gu pui' na pim jax kai'ch, ka' ba' gu' cham. ⁵⁶ Jax dhuu na gu' aañ na ñich bhaankam bha jii gu Dios ya' dhi oi'nga'n, cham tu' nañ ya' ja tulhiinchuda' gu ja'tkam, gu' ja'pji nañ ja'kbui' kat ja aagi'ndha' nam jax ja'k duña' nam ba' cham jum tulhiina'.

Ba' mi' dhir pu maakam ja'k bhii mit na pui' ji'dilh jup jir kikcham nam ba' mi' xi chibiapuidhat.

**Gu ja'tkam nam tiix aa'nda' nam gammiji ba kaichgida' gu Jesus
(Mt. 8:19-22)**

⁵⁷ Ba' gamai' nam jiimchu' biix boi, maa'n mi' dhir ja'p jup titda gu maa'nkam gu Jesus:

—Aañ jai' tiip jix aa' nañ git jup jum kaichgida'ñ jaduun nañ ba' git jai'p xi jimda' pai' nap ja'k oilhidha'.

⁵⁸ Ba' gu Jesus jup titda:

—Jax dhuu na aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios, pu cham pai' bhaai' nañ joidham xiñ jiidha' git, cham pui' na gu kaxio na silh jimia' mu pai' na chio' na ba kooxmira' pai' na duuk jix kooxim ka', piam pui' na gu u'ii' na silh jimia' pai' na tu kos ka' na pai' dhuuk jup jix kooxim ka'.

⁵⁹ Ba' diilh gu Jesus ja'p ja'k jup titda jumai:

—Aañ ja'p ilhii'ñ jiñ jaduun nap bañ kaichgida' xib dir ja'p ja'k.

Ba'p kai'ch gui':

—Dho ea nañ ka xi yaaspai guñ chaat no't ba muu nañ ba' mi' dhir bam kaichgida' gammiji.

⁶⁰ Ba' gu Jesus jup titda:

—Ja'pji nap nai' xi ja aa'ndhara' gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duña' na ba'x joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, cha'p tu' bhaan jup jim buixdhat gu ja'tkam gui' nam ja'p ji buan nam ko'iix. Matgim dhi' ya' pum yaaspaidha'm ji dai koi'nga'n.

⁶¹ Ba' jumai mi' dhir ja'p jup titda ip gu Jesus:

—Aañ dho gi gu'x aa' ji nañ tu' silhkam bam kaichgida', jix aa' iñ nañ jai'p xi jimda' pai' nap ja'k jimda'. Dai pix ji nañ ka xi ja tabuimgi'ñmirai biix guñ jaaduñ muñ ki'aam, mi' dhir dho gi ba' gu' bar cham tu' ka' ji.

⁶² Ba' gu Jesus jup titda:

—¿Aap paa duuk nii'ñ gu maa'nkam gui' na tu juantu'nda' jaraar ta'm na kuu' ja'k ti niidhim? Pu'ñi dhop ji buusan gu jaroi' no' dai bhaan titii'ñcho gu tu' na gatuuk dir bi'idha', pu cham tu' ba' bhaai'n ka' na jax dhui mi' pui' jimia' na jax jix aa' guñ Gi'kora'.

**Gu Jesus na biipi' mui' ba ja jootsa' baik oo'm
daman mambhiix gook gui' nam kaichu'**

10 ¹ Ba' mikkat baik oo'm daman mambhiix gook maap xi ja jumpadak gu Jesus gui' nam kaichu', go'gok ba' miji xi ja joot biipi' nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam gammiji na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham na pai' bhiya'. ² Jup xi ja tiidak biipi' dir nat ba' moo ba ja joot:

—Ge'ger dhor ga'n tir ya ja'p na pim jax bax maat, gu' pix ji nam gu' gu ordam jir gook alh. Jum aa' ba' na pim soi' titdada' guñ Gi'kora' na ya' tu gaa na jai' bhai'p ja jootsa' gu ordam nam ba' ya' tu oraa'. ³ Ku gu' ea na pim aapi'm ka xi chu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam. Xim nuukdat japim na cham tu' jam duñia', na pim gu' ja'p ji bubuakia' na jax gu kakasnir nam mi' pik aaya' nam pai'x jai'ch ka' gu sisi'. ⁴ Cham jum aa' na pim gaamtu'nda' tu' tuumiñ, nix chu' asaak ku pim kusbioda'. Gu jam sussak pu daipu' na pim jax ja aa'ntu'nda'. Gu jaroi' no't ampik mu pai' jam nam boi cha'm, daipu' na pim xi niokdhai maa'n na pim jiidma', cha'pim tu a'gi'ñdha'. ⁵ Pai' jax chu'm kiicham na pim jix aik ka', ja'p japim ti'ya' na pim ja ñio'kdha' gu mi oi'ñkam: “Moo git xi jam joi'mdat jam a'm ti niidhidha' gu Dios.” ⁶ Ba' no'm gu' joidham jir jix bhabhai'kam gu mi oi'ñkam, gammiji dho pui'x joi'mdat ja a'm ti niidhidha' gu Dios, gu' ji no' gu' cham, cham dho ja a'm ti niidhidha'. ⁷ Cha'pim nai' pix tibiappuidha' kikcham, mi' ji na pim juruun'dha' pai' nam jam aichdha'x bhai' jam tiidai. Na pim pai' biix xi chu ja a'gidhai gu ja'tkam gui' nam mi ja'p jup oi'ñka' na pim ba' ba jimia' mi' dhir. Gio gu koi', mi' pui' tu kua'da' pim tu' nam jam maakda', gio gu suudai' mi' jam toi'dhidha' am, na gu' na pim jax bax maat gu jaroi' no' tu' bhaan tu juaan, mi buusnidha' gu mai'chik ga'n. ⁸ Ba' mu pai' mui' kam tir na pim aaya', na mui' pa' daa'ñxim jir kikcham ka', no' mit joidham jam tiidak ma tu jam onbai' gu ja'tkam, aapi'm xi chu jugai gu tu' nam jam bhiidha'. ⁹ Gux kako'kkam japim jup xi ja dudua'ñdhai no'm ampik mi'p jix jai'ch. Ja'p japim ja tiida' biix gu ja'tkam: “Ya' ma miamri na pim pai' dhuuk ampix machia' na pim jax ja'k duñia' na ba' xi jam joi'mdai jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios.” ¹⁰ Ba' no' pimit mi' pik ai kikcham nam pai' cham

jam kiigalhi'ndha' gu ja'tkam, ja'p japim xi ja tiidai pu jimia' mi' dhir:
¹¹ "Jam nii'ndhudat jach ya' xi xiixkai dhi dibiir nat ji'x ya' bam bhi'iis
 jich chooton am gu ya' jam ki'aam kam, ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na
 pimit cham ji'x jich kiigalh. Dai ba' nach ja'p pix xi jam tiidam nat bak
 ya' mam ai na pim pai' dhuuk ampix machia' na pim jax ja'k duña' na
 ba' xi jam joi'mdai jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios." ¹² Ba' aañ ya' pu
 jam titda nax io'm cham bhai' tu ja jimia' dhi' dhi ja'tkam jano' na pai'
 dhuuk jum aaya' na tum kuugalhdha' ya' dhi oi'nga'n, cham tu' pui' na
 gu Sodooma kam ja'tkam.

Nam cham mi' pui' jiimda' gu ja'tkam Korasiin oi'nkam gio Betsaida
(Mt. 11:20-24)

¹³ Ba'x buam jum aagit ba ja aa' gu Jesus gu Korasiin oi'nkam gio gu
 Betsaida kam, jup kai'ch:

—Aañ jix buam jin aa' ja bui gu Korasiin oi'nkam gio gu Betsaida
 kam, na mit gu' cham mi' pui' jii na jax jix aa' guñ Gi'kora'. Tii nich jix
 bhai' tu duu ja nii'ndhudat nam jax ja'k cham pai' dhuuk pui' ti niidhat.
 Noñ git Tiirro gio Sidoon pui'x bhai' tu duña' sia kum cham jir Israel
 kam, moo jano' git soi'm ilhdhai mi' pui' ba jimia' am. Jajannulh jix
 xaasak jam git pu tim tii'dha', ni kum ka batbiada', ja'kbui' kat jam
 matai bhai' xim buidhidha' na bhaan jix maati' ka' nam silhkam soi'm
 ilhii'ñ. ¹⁴ Ba' tu' na jax chui'ka', jix io'm tulhiiñara' tir suulhgia' am jano'
 na pai' dhuuk jum aaya' gu tanoolh na ja aagi'ndha' guñ Gi'kora' biix gu
 ja'tkam nam ji'k tu' jax xi buimii ya' dhi oi'nga'n, cham tu' pui' na gu
 Sidoon oi'nkam gio Tiirro. ¹⁵ Gu' ba' gu Kapernaum oi'nkam, ja'p jum aa'
 am nam jix dhaam ja'k jiim buiñor guñ Gi'kora'. Matgim mijimmi ja'k ji
 nam ja iabu'x io'm tuukab na pai' ge' ti di'.

¹⁶ Ba' aapi'm nañ jam jootos na pim tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam, gu
 jaroi' no' joidham cham jax ji kai'chit jam kee na pim tu a'gi'ndha', dhi'
 aañ na joidham jin keeke'. Gu' ba' gu jaroi' na cham jam kaim ka', dhi'
 aañ na cham jin kaim ka' ip. Ku gu' cham tu' ji na dai aañ na cham jin
 kaim ka', gu' ja'ppi sia guñ Gi'kora' nat bhañ joot ya' dhi oi'nga'n.

Nam ja'k ba suulhgia' gu baik oo'm daman mambhiix
gook gui' nam kaichu' gu Jesus

¹⁷ Ba' gio pix ja'x jup ji ai mit gu baik oo'm daman mambhiix gook
 gui' nam kaichu' gu Jesus na mit ja'k ba suulh na mit tu ja a'gi'ñpuk gu
 ja'tkam. Jix bhai'm taattugit ba aagi'ñ am na mit tu' joidham tu duu mu
 ja'p, jup titda am:

—iJich jaduun, giilhim xich jiigi'ñ am gu cham kiki' i'ii'mda' nach
 jum a'mkam mai' ja jootos ja a'm dir gu ja'tkam! iJotmoda' pu buan am!

¹⁸ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho na gu' aañ cham tu'r jiñ jupaabkam gu ja'ook, pui' ku ba' xiñ jiigiñ. Tii ñich gu' nat bha ji buax dhaam dir guñ Gi'kora' jano' nat pai' dhuuk giilhim jum ua'tulh buiñor, ja'p jum duu na jax gu duuk no't bipgi. ¹⁹ Pui' ku ñich ba' aañ jam tajaan gui' na pim ki'n jum palhbuidhidha' na cham tu' tu' jam duña', siat chi moo tu' naksir cham tu jimchu'ndam jam kii, piam jax chu'm jumai ko'x maimdagim. ²⁰ Dai pix ji na pim gu' cham dhi' ki'n jix bhai'p bam taat ka', gu' ja'pji na pim ba ua'ñix u'uan ta'm jix dhaam na pim jax chi' na pim ki'n jix bhai'm taat ka', na gu' dai gui' nam ba ua'ñix ka'x dhaam na ja baidhika' gu Dios na pai'p tu'ii'.

Nax bhai'm taat ka' gu Jesus

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ba' mi' jotmoda'x bhai' bhai' jim ilh gu Jesus, nat gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' pix pui' ja'k duu na bhaan tajaanix. Ba'p kai'ch:

—Aañ jix bhai'ñ chaat jum buiñ Gi'kora', aap nap jir ge'kam jix dhaam gio ya' dhi oi'ñga'n, na pich gu' ba ja mattuda gu ja'tkam gui' nam gampai' tu'm na pich tu' ja ixchuix gux mamatdagim jum aa'ndam. Ba' aañ jix bhai'ñ chaat jiñ Gi'kora', nap gu' pui' ja'k jix aa'.

²² Ba'p ja titda gui' nam mi'p tu'ii':

—Aañ biix tuñ maa guñ Gi'kora' na ji'k tu'x chu jai'ch, na gu' dai aañ jix bhai' xiñ maat nañ jir tu'p tu'm da', nañ gu'r maraa'n. Gio aañ ya' dir mu ja'k dai aañ diilh pix jup jix maat guñ Gi'kora' nar tu'p tu'm da'. Gu' ba' gu jaro'i' no'x maachim nach jir tu'p tu'm da' gook dit, aañi' dho aagi'ñdha'.

²³ Ba' mu ja'k xi ja tiigik jup ja titda dai gui' nam kaichu':

—Joidham no'm biix pui'p ti tigia' git gu ja'tkam na pim aapi'm ji'k tu' joidham jix bhai'm duukam ti nii'ñ nañ jup tu bua. ²⁴ Na gu' gui' nam bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam bijik, gio gux io'm ge'gerkam kat Israel kam, pui' tii joidham tu'm jup jix chi tiigik kat am na pim aapi'm jax joidham tu'm ti nii'ñ xib, gu' ji na mit gu' cham pu chu'm ti tii. Sia pui' joidham tu'm jup jix chi kaik kat am tii na pim aapi'm jax joidham tu'm te kee xib, gu' ji na mit gu' cham pu chu'm ti kai.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu maa'nkam Samaaria kam

²⁵ Ba' maadit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mu jimiik bhai' ba tikka gu Jesus, na mi' pix jix maachim no' sap moo pui' pix jup ji bua na jax ilhii'ñ diilh. Jup titda:

—Jiñ jaduun, aañ ja'p tu'm bham tikkam nap iam jiñ aagi'ñdha' git nañ ja'p te kee nap bixchu' pix jix maat. ¿Tu'ñ jax dhuña' nañ ba' gammiji buiñor bap tui'ka' gu Dios?

²⁶ Ba' gu Jesus jup titda:

—¿Dho jax gim kai'ch nap tu jiñkai'ñdha' mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na mit tu ua'nak gu bijik dir kam na tu' pik jix io'm jum aa' nach pu duña'?

²⁷ Ba'p kai'ch:

—Dho sap nach gammiji tu' ka'm nii'ñdha' gu Dios, gio nach gammiji ti'ñchoka' biix jich jujur ki'n gio na ji'x jich i'ii'mda' ki'n, biix nach ji'x pup jich chaat. Gio sap ba' nach jix joi'mdai tiigiix bhai' dhuña' gu jaroi' no' tu' bhaan jum tulhiñ, panaas ku sap moo aach pix jir gui' ka'.

²⁸ Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho pu'ni pix nap duña'ñ jaduun nap ba' gammiji buiñor bap tui'ka' gu Dios.

²⁹ Gu' ji nat gu' gio bhai'p ka xi chikka gui' na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na sap ba' cham jax jum aa'nda' gu Jesus na ja'p pix bha tikka sia kux maat, jup titda:

—Dho ja'pji nañ cham maat na jax chu'm ja'tkam ba' ja aagit jup kai'ch gui' nañ pui'x ja joi'mdaix bhai' ja duña' no'm tu' bhaan jum tulhiñ.

³⁰ Ba' gu Jesus mui' ji chu a'ga bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu maa'nkam, jup kai'ch:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam Jerusaleen kam tii ma paxiaram mu ja'k Jerikoo. Gu' ji na mit gu' gama ja'k daagik gibiimik gux i'xkum, tii pup mukxikam jamit mi ja'p xi buak boi cha'm, xi chi iixdhak jamit ba' biix gui' na ji'k tu' tu ua'kat. Daman gu jajannulhi'ñ pup jamit xi chu kookoxchulhdhak xi chu u'uuk na ka ti tii'chgit, pui'x dhaapkat jamit mi' xi buak. ³¹ Ba' ampik mi'p bhiichu' maadit gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' ba tii na mi' kaat, ni ji'x kut iam jix joi'mdat tii. Mi' dhir ja'p gakoolh xi bhiik maa'n na jimchu'. ³² Ba' ja'xpix mui'p ba jimchu' maadit gui' nam jir tujuandam mu ja'p chichiop nam pai' tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' pui'p ba tii na mi' kaat boi cha'm, gu' pix ji nat gu' pui' cham joi'mdat jup tii sia, mi' dhir ja'p gakoolh xi bhiik pui' maa'n na jimchu' ip. ³³ Ba' siamri maa'n gu maa'nkam Samaaria kam mi ja'p jup ka jim dhi' ka'm gu boi. Dhi' dho gi gu'x joi'mdak tii ji na mi' soi' tu'ii', ³⁴ mui' pu ji ai mia'n. Ba' xi chu juulh na pai' jax jix ko'ktulhdhix gu tukga'n, gio nat xi chu bhiibgi jajannulh saaski' ki'n. Ba' bhai' xi dhaasak bhaan gu bhuru'x na ua' ba bhiik maa'n kap na pai' tim tibiappu, ba' xi chu namkidhak miji ba boo'n. Mi' ba' pu daakat nuuka'n bix chukaa'. ³⁵ Ba' buimgidhak gu Samaaria kam maa'nkam jup titda gui' nar ga'n mi' na pai' tim tibiappu: "Ya'p kañ ñii'ñxi'ñka' dhiñ jaduun na mi' bo', jix bhai'p ka buada'. Ya'ni gook gu tuumiñ nap ki'n saba'ñxidha' gu tu' no' bam aa'. No' pich jax dhuuk jai' diilh jum tumñi' ki'n tu namki gu tu', aañ ja'k jum iabuidha' nañ gio ya'p buusnia' nañ ja'k ba giixchu'nda'." ³⁶ Dho jaña, ¿jax chu'm dhi baik

ja'tkam na mit mi' bubuax joi'mdak tiigik jix bhai' dhuu gu maa'nkam na mi' tulhiinix boi cha'm?

³⁷ Ba' gui' na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios jup kai'ch:

—Dho gu Samaaria kam.

Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho pu'jani pix ja'k jum aa' nap duña'ñ jaduun, jix bhai'p ja buada' biix pix gu ja'tkam, sia moo nar pai' kam ka' git.

Gu Jesus na mi' ba aaya' kia'mi'ñ gu Maarta gio gu Mariiya

³⁸ Ba' pui' xi chu a'gidhat jimchu' gu Jesus. Nammi gama ja'k maa'n kap ba ai na pai' jumai ji'dilh jup jir kikcham. Ba' maa'n mi' kioka' gu ubii Maarta tiigim, joidham cham jax ji chi'ik aich na sap mi' xi chibiapui. ³⁹ Ba' maa'n ti siipi'ñ ka' gu Maarta, Mariiya tiigim. Dhi Mariiya mi ja'p ji dhaibuk amuub kœ na tu a'ga gu Jesus. ⁴⁰ Ba' gu Maarta bha ja'p jix bhai' tu bua biix aixim gu tu'. Ba' na gu' cham palhbui'ñ gu sipdhi'ñ, mu jimiik amuub jup titda gu Jesus:

—No' pich mi' dhir iam ja'p ti'ñ dhiñ xiku' na jai' xiñ palhbuidha' nañ tu'x bua. Mi' pix pu daa. ¿Ka'p ji cham joi'mdat jin ñii'ñ aañ jaduun?

⁴¹ Ba' gu Jesus jup titda:

—¿Jax kup ba' moo bhaan jix buam jup jum aa' Maarta gu tu' nap biix aixim ji chu bua't? ⁴² Jax dhui na maa'n pix jix io'm jum aa' nap pu duña', nap ya'ni ja'p daibui xiñ kaaya' na jax dhi Mariiya. Dhi' ji' ji nax io'm jum aa'. Ba' cham jir am nañ mui'p bam joochxi'ñdha' dhi Mariiya, nat gu' dhi' ya' ba ai na pai' pik jum aa'.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu'

nam jax ja'k tu daanda' buiñor gu Dios

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

11 ¹ Maa'nnim maa'n kap xi jimiik gu Jesus ma tu daani jix dhaam ja'k buiñor gu Dios, biix jam jup oi'ñchu' gui' nam kaichu'. Ba' nat tiimok na xi chu dañiimik, maadit mi' dhir ja'p jup titda gui' nam kaichu':

—Jich aagi'ñdha' ap jich jaduun nach jax ja'k tu daanda'x dhaam ja'k buiñor gu Dios, ja'p nat jax gu Juan ja'tkam bopkondam jup ja aa'ñdhak gui' nam kaichgit.

² Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho ja'p japim kai'chdha' na pim pai' dhuuk tu daanda' buiñor gu Dios:

Aapi'ch Gi'kora' nap jix dhaam jup tu'ii',

aap nap gammijix uañ ki'n pur jum tiitgidam ka'.

Iam jap ja'xbui' pui'p xi chu buada' ya' dhi oi'nga'n ja'p nap jax tu buada'x dhaam ja'k.

Ku gu' aap ji no'p diilh pui'p ilhii'ñdha' git,

aach pui' pix soi'm kaichu'n ji.

³ Gio dhich chuuku' na tu' ki'n jup dua,
gammijip xi maakidhat nabap tanoolh na ba' ki'n jix bhai' tu tatda
ka'.

⁴ Gio ba' nap iam tuch uañi'ñka' nach ji'x mach ua'tulhdha' jum bui,
pui' nach jax jup tu ja uañi'ñ aach gui' nam jup jum ua'tulhi'ñ jich
bui.

Gammijip iam jich a'm ti niidhidha' na cham jich mai'chii gu ja'ook
jumai boi bhaan jich bhiichdha' na pai' mai'x chi giixi'.

⁵ Ba' ja'pnip ja titda gu Jesus:

—Kani nañ jam aagi'ñdha' na jax pik ja'k tu tu'ii' dhi'. No' maadit
aapi'm na pim ji'k ya'p tu'ii', iraab tukaa' mui' ba tu soon jum ki'aam gu
jaroi' na mi' dhir ja'p jup kioka', no' gu' jax jum titda: “Jiñ jaduun, iam
gook jiñ chainbui'ñ gu paan ⁶ nañ onbai'ñdha' maa'n guñ jaduun nat mik
dir mi ai. Giilhim sap bax bhio'ntu', aañ gu' pu cham bia' gu tu' nañ iam
onbai'ñdha' git.” ⁷ Ba' no'p gu' aap miji dir jup titda: “Kux cham jir ge'
tukaa' aa ku pich ba' moo bhai'p bañ niñiichdham. Bha siisap ip gu' gu
ki'ngob, gio ya' ja saagi'ñ bo' iñ guñ a'aalh chuk. Cham dho ba' jax jix
bhaai' nañ bamgia', dampan ji ba' no' giop ba xi chum aagim.” ⁸ Gu' ji
no' gu' pix ji kiisaim na soi' kai'ch nam taan, ma ji bamgia'p ji matgim
nap tu makmira' biix gu tu' na aa'nda'. Ku gu' aañ ya' pu jam titda ji na
cham tu' na moo nap jix mat ka' kup ba' tu makia', gu' ja'pji na pix ji
kiisaidha' na soi' kai'chdha' kup ba' tu makia'. ⁹ Ba' aañ pui'p jam titda,
gu tu' na pim taanda' guñ Gi'kora', jam makia' dho. Piam gu tu' na pim
ga'ngada', jam aagi'ñdha' ip. Gio no' pim pix ji kiisaim na pim bha tu
soon ki'ngob, jam kupio'kdha' ip. ¹⁰ Na gu' na pim jax bax maat gu jaroi'
no' pix ji kiisaim na tu taan gu tu', makia' am. Piam no' tu' ga'nga, tigia'
ip. Gio no' pix bhai' ji chu soon bhai' pai' ki'ngob, kupio'kdha'm ip.

¹¹ '¿Aapi'm daas aa na pim jodai makia' gu jax chu'm jam mar no'
paan jam taan? ¿Piam ku pim gu' ko' mui' ba maak no' batoop jam
taan? ¹² ¿Piam ku pim gu' naksir mui' ba daagi'ñ no' lankiiyus jam taan?
¹³ ¿Jia na pim gu' biix pix jir jix bhabhai'kam ja bui gu jam maamar, sia
ku pim jax jir jix u'ua'tulhdhix kam ja'tkam? ¿Guñ Gi'kora' gi ba' na
giilhim jir jix bhai'kam nax dhaam jup tu'ii'? Tajaandha' ji matgim gux
Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu jaroi' na taanda'.

**Nam pui' ai'chuxdha' gu Jesus na gu ja ge'kam
tuk gu cham kiki' i'ii'mda' bhaan jup tui'dhi'
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)**

¹⁴ Maa'nnim gu Jesus maa'n mai' ba jootos gu cham kii' ii'mda'
bhaan dir maa'n gu maa'nkam na bhaan jup tui'dhi'. Cham tu niokda'
dhi' dhi maa'nkam, na gu' gu cham kii' ii'mda' pix na pui' duuka'. Ba'
joidham bhai' ji chu niokcha gu maa'nkam nat pai' ba buus gu cham kii'

ii'mda' bhaan dir. Ba'x bhai'm ilh jamit jai' gu ja'tkam na mit pui' ti tii.

¹⁵ Jai' ba'p kai'ch am:

—Ja ge'kam tuk ji gu cham kikii' i'ii'mda' na bhaan jup tui'dhi' dhi', pui' nam ba'x jiigi'n.

¹⁶ Ba' jai'p titda am na sap xip duñia' gu tu' nam cham pai' dhuuk pu chu'm nii'n, nam jax dhui mi' pix jix mai'chim no' sap moo bixchu'x aichu'n na pu tu duñia'. ¹⁷ Gu' ji na gu'x maat gu Jesus nam jax jum aagit jup titda, siax maat nam jax ai'chuxi'n gu jai'. Ba'p ja titda biix:

—Gu jax chu'm ge'kam no' cham maa'n ñi'ook jup duuk ja bui biix gui' nam maap tu juanda', cham ji'xkat tu' jax dhuñia' am, nam gu' jai' maakam kai'chdha', gio jai' maakam ip. Mikkat mi' pix pu bhaakui mam kooda' am diilh. ¹⁸ Pu'ñip jum duñia' gu ja ge'kam tuk gu cham kikii' i'ii'mda' no't jax dhuuk bhai' ji bhaam ja bui gu tujuandam tugi'n, nam gu' cham maa'n ñi'ook kap duuka'. Ja'p jañ kai'ñkam jup kai'ch na ni ji'x kur pui' na pim jax jiñ ai'chuxi'n jai' dhit. Jup kai'ch japim nañ a'm jup tui'dhi' gu ja ge'kam tuk gu cham kikii' i'ii'mda' nam ba' xiñ jiigi'n.

¹⁹ ¿Aapi'm ba' pui' ja ge'kam tuk gu cham kikii' i'ii'mda' ja a'm jup tui'dhi' aa gui' nam jam kaichu' nam ba'x ja jiigi'n nam mai' ja jootos ja a'm dir gu ja'tkam? ¿Jia na gu' cham? Pu dhi' bhaan jix maati' na cham ji'x jir pui' na pim jax jiñ ai'chuxi'n. ²⁰ Matgim aañ gu Dios ji nañ bhaankam ya oirit mai' ja jootos gu cham kikii' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam. Gu Dios pix diilh jiñ a'm ti niidhim, pui' kum ba' xiñ jiigi'n. Ba' dhi' bhaan jup jix maati' nat bam ai na pim pai' dhuuk ampix machia' na pim jax ja'k duñia' na ba'x joi'mdat jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios.

²¹ 'Gu ja'ook ja'pni ja'k jup ji buusan na jax maa'n gu maa'nkam jix oogim na mu pai' tu bia'ka' gu bixchuga'n jax chu'm ba'k chir. Ba' mi' tu nuuka'nda' ji dhaagit gui' na ki'n jum palhbuidha' no' jaroi' bax chi iixdham, sia ku gu'p jix oo'. ²² Gu' ji no't gu'x dhupii'n mu ai gu jumai maa'nkam nax io'm jix oo' ka', cham tu' pui' na gui', mi' dho daagii xi iixdhai gu tu' na ka daa'nka' na git ki'n jum palhbuidha', pui' ba' xi gibiimii gammiji xi ardimia'. Gu bixchuga'n ba' biix bhaan ji chu bi'ya' na miji ka tu bia'ka' ba'k chir.

²³ 'Na gu' gu jaroi' no' cham pui'p ilhii'n nañ aañ jax ilhii'ndha', dhi' bhaan jix maati' ka' na xiñ bhaamki'ndha'. Gio gu jaroi' no' cham jiñ palhbui'n nañ tu jumpa'nda', dhi' bhaan jix maati' ka' ip na ja'kbui' kat ti ji'dilhka'nda'.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax jum buada' gu cham kii' ii'mda'

(Mt. 12:43-45)

²⁴ 'Gu cham kii' ii'mda' no't bhaan dir ba buus gu maa'nkam, ba jimia' mummi ja'p gampix jix chu gak kir na tu gaa'mira' na pai' kiicha'. Ba' no't cham pai' ti tii nar joidham, jup jum aa'nda': "Gi no' ñich giop jii bhammi nañ pai' kiokat, na gu' cham pai'r joidham ya ja'p." ²⁵ Ba'

joidham ti tigia' na gio bhammip ba bakia' bhaan gu maa'nkam, jix chi kii' ka', joidham tu boxkix ka', na gu' pui' ji buusanda' no'x kii' gu maa'nkam. ²⁶ Ba' xi dhai'ñña' na ja bai'ñmira' ji'k xijum gook pup gu bipnaga'n cham kikii' i'ii'mda', nam jix io'm xi chu xi buada', maap jam ba' bhai' ba baapkia'. Mi' dhir dho gi ba' gu'x io'm bam duña' ji gu maa'nkam, cham tu' pui' na biipi' dir.

Gu Jesus na ba aagi'ñdha' maa'n gu ubii na sia jaroi' na pix jix bhai' ba tu jimda' no' mi' pui' ba jim na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios

²⁷ Ba' na mi' pui' ka tu a'ga gu Jesus, maa'n gu ubii miji dir ja'p ja saagi'ñ gu ja'tkam jup titda ge' ki'n:

—Moo git joidham jix bhai' tu jimda' gum naan na pich bhaan dir maaxir, gio nat magoonik bam gi'ilh.

²⁸ Ba' gu Jesus jup titda:

—Ja'pji sia ji gui' nam keeji mi' pui' ba jiimda' na jax jum kai'chdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios na pui' gammijix bhai'p ba tu ja jimda'.

Nam pui' ba tiida' gu Jesus gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti nii'ñ nap duña' na tu'r jix bhai'm duukam nam cham pai' nii'ñdha' (Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Ba' giilhim mui' pix ja'x ji aajim am gu ja'tkam mi' na pai'p tu'ii' gu Jesus, nammi ja'p ba xi ju' am. Ba'p ja titda:

—Jai' dhit gu jaaduñ nam ya'p tu'ii' tiix aa' am nañ sap tu' jax xi dhuña' nam cham pai' dhuuk pu chu'm nii'ñ, gu' ji na gu' cham tu' pu chu'm ja a'm jum aa', nam gu' giilhim jix u'ua'tulhdhix. Ku gu' aañ jir dhi' pu chu'm ka' ji nam jax chu'm jix aa' nam tigia', pui'ñ jup jiñ dhuña' nat jax jum duu bijik gu Jonaas. ³⁰ Gu ja'tkam Niinibe oi'ñkam bhaan dir maat jamit gu Jonaas na bax ja tulhiiñchudam gu Dios. Aañ ba' pu'ni ip ya' ja bui xib gu ja'tkam, aañ pix jiñ a'm dir machia' am na jax ja'k cham ja tulhiiñchuda' gu Dios gatuuk ja'p na jax jano' gu Jonaas. ³¹ Jano' na pai' dhuuk jum aaya' na guñ Gi'kora' ja aagi'ñdha' biix gu ja'tkam nam ji'k tu' jax buimii ya' dhi oi'ñga'n, gu ubii gui' na bijik jix io'm jir ge'kam kat mi' dhir ja'k jurnip, jano' xi kikboi pui' ti'ya' na pim cham tu'r kikii' ja'tkam, na pimit gu' cham mi' pui' jii na maadit tii pu ya' jam aa'ñdhimik na pim pai' oi'dha' na pim jax ja'k mi' pui' jimia'. Gu' gui' gu ubii mik dir jum dikoo'ñ nat bha jii nat bha kaim gu ge'kam Salomoon na giilhim jix chu matda' ka'. Ku gu' gui' na maadit xib ya oiri, jix io'm jix chu maat ji gio nax io'm jir ge'kam, cham tu' pui' na jax jano' gu Salomoon. ³² Sia gu ja'tkam Niinibe oi'ñkam xi gu'kii pui'p ti'ya' am jano' na pim maaxik cham jir kikii' ja'tkam. Na gu' gu ja'tkam Niinibe oi'ñkam moo jano' pu soi'm ilh jamit buiñor gu Dios nat jax pui' tu ja a'gi gu Jonaas na cham bhai' tu ja jim. Ba' gui' na maadit

xib ya oiri, jix io'm bhaan ti niidhim gu Dios, cham tu' pui' na gu Jonaas.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na gu buupui ja'p ji buusan na ge' tanoor
(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ 'Aañ cham ji'xkat jaroi' pai' nii'n gu maa'nkam na xi miichdhai gu kañdhiir miji ja'p xi kiisa' na pai' cham tu maax ka', piam ku tu' ki'n xi chaa'bidha'. Gu' ja'pji bhammi ja'p na pu xi kiisa' te'kob na ba'x chu maax ka' nam mi ja'p oipoda' gu ja'tkam. ³⁴ Dhich buupui pu'nip ji buusan na jax gu kañdhiir na joidham ge' tu maaxi'n ka' tukaa' no' bi'ndhix, nach gu' ki'n ti nii'n. Mui' pix pux chum tukgam ka' gu' no' cham kiki' dhich buupui. ³⁵ Ba' aapi'm jix bhai' xim duukat na cham tutkia' dhi jam buupui. ³⁶ Na gu' no' joidham jix kiki', jix bhai' nii'ndha' pim gu jam tutku' na jax chui'ka'. Pui' na jax gu kañdhiir no'x bhai' miim, na gu'x bhai' tu maaxi'n ka', pu cham pai' maa'n kap pix am jix chi iika' ka'.

Gu Jesus na pui' ba ja tiida' nam cham bhai' tu jim gu pariseos
gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'n gu Dios
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 20:45-47)

³⁷ Ba' nat pai' tiimo na tu a'ga gu Jesus, maa'n gu pariseo ba baidhak na tu koi'ra' kia'mi'n. Ba' gu Jesus ma oi ip, jimdat mi' ji dhaibuk ba ti niir nam tu bhiidha' na pai' tum kua'. ³⁸ Ba' gu pariseo cham jir juraa'n nat tii nat cham jum ikoim, na gu' panaas nax maat diilh, jum aa' na xim ikoimdhai gu jaroi' no't ba ji chu juu. ³⁹ Ba' gu Jesus na gu'x maat na cham juraa'n daa gu pariseo, jup titda:

—Ja'p moo tiix u'uañ jum ilhii'n japim aapi'm na pim pariseos jum tiiti'. Gu' dai daam dir na pim tii xi ja bopkon gu jam ja jooxia' gio jam bapaas, irban dir ja'k gu' giilhim mi bhi'sap ji gu jam ua'tulhdhara', na pim ti iixi'ndha' gam biix aixim na pim tu buada' na tu' cham jir kii'. ⁴⁰ Cham jam jur bia' pim dho jia ku pim ba' pui' ja'k tu jim. ¿Jax jum aa' pim aa na cham ti nii'n gu Dios jura'ram gu maa'nkam? Jax dhui nat gu' biix jup duu na ji'x jir tuuku', sia irban dir, sia daam dir. ⁴¹ Ba' tu' na jax chui'ka' ya' dir ja'p ja'k, tu' silhkam japim jix ja joi'mdat ja palhbui'ndha' gu ja'tkam gui' nam cham tu' bia' ni ji'x. Pu'ni ja'k dho gi gu' ba oña' ji sia irban dir ja'k gu jam ua'tulhdhara'.

⁴² 'Tiin jix buam jin aa' jam a'mkam aapi'm na pim pariseos jum tiiti', na pim gu' cham bhai' ja bua gu ja'tkam gui' nam biix aixim bhaan jum tulhii'n. Aapi'm dai sap pik ba' gammiji mi tu aichdhidha' chiop na ji'k bhaan jup bipio' gu Dios gu tu' na pim ti is, gu' ba' gu ja'tkam cham ja ninii'n japim sia kum mi ja'p soi' tu'ii' jam taagiob. Dhi' ji ba' pik biipi'm aa' na pim jix ja joi'mdaix bhai' ja duña', gatuuk japim ba' pui'p ba duña' gu tu' nam aa'nda'.

⁴³ 'Gio ba' na pim ge'gerkam jum taat ka', biipi' dir japim jix dharaibuktu'nda' na pai' tum daanda', ni ji'x ku pim iam gatuuk dir xix dharaibuktu'nda'. Gam na pim jix aa'nda' nam biix gu ja'tkam tu' ka'm jam niidhat jam ñio'kdhidha' mu ja'p na pim jax jiimda'.

⁴⁴ 'Ja'p pix ji buan japim na jax gu maa'nkam no' bijik dir mi' pai' ba yaasap na cham ka tu maati' ka', siam chi daam dir mi oipo gu ja'tkam. Pu ni kum jix mat ka' no' tu' maa'nkam bita'n jup dibaalhchik.

⁴⁵ Ba' maadit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' dhir ja'p jup kai'ch:

—Jiñ jaduun, aach biix jup jich ia'ñ pui' na pich jax tii, panaas jap sia aach jich aagit jup kai'ch.

⁴⁶ Ba' gu Jesus jup titda:

—Sia dho tiix buam jiñ aa' iñ jam a'mkam aapi'm na pim sap pik ba'x maat gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ja'p ji buusan gu' na pim tu ja bhiiñolhdhatu' gu ja'tkam na pim dai gui' ja chianda' nam mi' pui' jiimda' na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, gam na pim jax ilhii'ñ diilh. Aapi'm diilh gu' pu cham mi' pui' jiim.

⁴⁷ 'Gio na pim jix bhai' xi chu buada' nam pai' yassap gu bijik dir kam gui' nam ya ja'p tu a'gimik bhaankam gu Dios, gu' gu jam bopxi kat na mit ja koodak mi' ja yaas nam jix bhaamut ja ke'ke' nam tii tu ja a'gi'ñdha' na jax jir mi' pui'. ⁴⁸ Ba' dhi' bhaan jix maati' na pim jix bhai'm taatit am jix bhai' tu bua mi' na mit pai' ja yaas.

⁴⁹ 'Pui' pu tii ji gu' guñ Gi'kora' na giilhim jix chu maat nam sap cham ja kiigalhdha' gui' nam pu'ni bhaankamu'n ya ja'p tu a'ga, jai' ja kooda' am. ⁵⁰ Ba' aapi'm pik jix io'm jam o'bhai'ñdha' gu Dios na pim xib ya oipo na mit ba ja koi gu jam bopxi kat gui' nam bijik bhaankamu'n ya ja'p tu a'gimik. ⁵¹ Nammi dir bhai' ji jam kusbidha' bhaan gu Abel na mit biipi' mua, ya' juugit na pai' gu Sakariiyas, gui' na mit mi irban mua na pai' kiik gui' na bhaan tum makgirxi'ñ gu Dios, gio gu ba'aak nam pai' dhir tu daan gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Jam aagi'ñ iñ moo na aapi'm jai'p jam o'bhagi'ñ gu Dios na mit tu koi gu jam bopxi kat jano' dir.

⁵² 'Gio gu' aapi'm na pim sap pik ba'x maat gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja'p ji buusan na pim aapi'm ua' gui' na ki'n jum kukpio'k mi' pai' na tum mamti na jax ja'k jir am na pim mi' pui' jiimda' na jax jix aa' gu Dios, gu' ji na pim gu' cham ja kukpio'ki'ñ gu ja'tkam, ni aapi'm diilh ku pim mi baapak.

⁵³ Ba' giilhim bhai' ji bhaak jamit gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na pui' ja titda gu Jesus. Biix aixim bhai' ba tikka am maap jim daagik ⁵⁴ nam mi' pix mamai'chik no' sap moo pui'p ilhii'ñ nam jax ilhii'ñ diilh gu tu', piam ku gu' sap cham, dai nam ba ja aagi'ñdha' gu ja ge'gerkam tuk.

**Gu Jesus na ba ja aagi'ndha' gui' nam kaichu'
nam cham ja jii'gi'ndha' gu pariseos**

12 ¹ Ba' giilhim mui' mi' mam jumaap jamit gu ja'tkam na pai'p tu'ii' gu Jesus, nammi ja'p xi ju' am. Giox kabkam ki'sap am jai' miji ja'p, nam gu'x kobkom mi guguuk. Ba' biipi' mui' ji chu ja a'gi gui' nam kaichu', jup ja titda:

—Moo pim cham mia'n ja a'jida' gui' nam pariseos jum tiiti'. Giilhim jix kaidha' gu' gu ja ñi'ook, ja'p jir tu'm am na jax gui' na ki'n jappukar gu paan, pu cham mi' pui' jiim am diilh nam jax ja aagi'ndha' gu ja'tkam. ² Ku gu' kam aajim ji na pai' dhuuk matgilhia' nam jax jir tu'm, sia kum gu' xib diilh pix pui'x chu maat. Na gu' cham ji'xkat jum ixchu' gu tu' sia ku tii ixchuix panaas, ni ku cham ji'xkat na moo cham jup matgilhia' sia ku tii cham tu aa' gu jaroi'. ³ Ba' aapi'm pu'ni ip no' pimit tiix ixchuixim mu pai' tu a'ga gu tu', maa'n na jax matgilhia' gatuuk. Sia pimit chi moo tiix kabkam xim kuupak mu pai' jax chu'm ba'k chir, nai' pix ja'x chum jii'nakda' na pui' tum kai'chdha' gatuuk.

**Gu Jesus na pui' ba ja tiida' gui' nam kaichu'
nam cham ja iibhi'ndha' gui' nam tu koo'n**

(Mt. 10:28-31)

⁴ Ba' ja'p jañ jup xi jam tiidam jiñ jaaduñ na pim cham ja iibhi'ndha' gu ja'tkam gui' nam jir tu koo'n kam, cha'pim totdon ka' sia kum xi jam koodak. Na gu' no' mit moop ma jam koi, dai gu jam tutku' nam ja kooda', gu jam i'ii'mda' pu cham nam jax dhooda'. ⁵ Gu Dios ji na pim jix iibhidhat oipoda', na gu' gui'x bhaai' na xi jam koodai mu ja'k xi chu chini'a' nam ja iabu' gu jam i'ii'mda' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiindha' no' pim cham tu' ka'm ni'iñ. Tu' ka'm japim moo niidhat, aañ moo ya' pu jam titda.

⁶ Cham da'ram namiik am dho gux bii u'ji' nam mu ja'p jum ga'ra, jix chamaam aix am gu gook tumñix cha'm. Gu' ji na gu' gu Dios jix dha'ram ja ilhii'ñ sia kum cham tu' bhaigim tu'm panaas. ⁷ Aapi'm gi ba' na pim jir ja'tkam jam jur bia' kam, ¿ja'p jum aa' pim aa na cham da'ram jam ilhii'ñ gu Dios? Matgim giilhim ji nax dha'ram jam ilhii'ñ, sia jam kuup jix bhai' ja'kilhdhix kam bia' na ji'k bha tuut jam moom am. Ba' cha'pim jax jum aa'nda', na gu'x io'm jix dha'ram jam ilhii'ñ gu Dios, cham tu' pui' na gu u'ji'.

**Gu Jesus na pui' ba ja tiida' gui' nam kaichu'
nam ja aagi'ndha' gu ja'tkam nam kaichu'**

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ No'm ba jam tikka gu ja'tkam no' pim jiñ kaichu', xi ja aagi'ndha' pim na pim jiñ kaichu', aañ ba'p ja aagi'ndha' gu noonbi'ñ guñ Gi'kora'

na pim silhkam jiñ kaichu'. ⁹ No' pim cham ja aagi'ñ, aañ pui' pix jup ja tiida' gu noonbi'ñ guñ Gi'kora' na pim pu cham tu' silhkam jiñ kaichu'.

¹⁰ 'Ba' no't jaroi' giilhim jiñ chii'n aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios, jum ua'tulhdha', dai pix ji na gu' giop tu uañdha' gu Dios no't soi'm ilhdhak pu tii na cham pui' ka kai'chdha'. Gu' cham ji'xkat tu uañdha' ji kia' no't gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda' giilhim tii'n na jax cham jir am, na gu' dhi' buiñor jix io'm jir ua'tulhdhara' no' jaroi' jaaxmam kai'ch.

¹¹ 'No' mit pai' dhuuk jam da'ngik mu ja'p pai' ba jam tuttuim chichiop piam mu ja'p pai'x kakai' ja bui, cha'pim jax jum aa'nda' sia ku panaas cham bhaai' na pim jax ba ji chi'ya' ja bui. ¹² Jax dhui na gu' diilh pix bhai' ji bhaigia' na pim jax ti'ya' no' pim bhaan bap tui'dhi', na gu' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda' jam makia' gu matda' na jam a'm tajaaniixchu'nda'.

**Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham jir am
no' jaroi' gan jix aa' nar jix chumñigam ka'**

¹³ Maadit ba' miji dir ja'p ja saagi'ñ gu ja'tkam jup titda gu Jesus: —Jiñ jaduun, mi' dhir jap iam ja'p jiñ chii'ñxidha' guñ xiix na tuñ makia' na ji'k jiñ a'm jup tuñ bipio' gu bixchuga'n guñ chaat kat. Ni ji'x ku xi chuñ maakim.

¹⁴ Ba' gu Jesus jup titda: —Jax dhui nañ aañ cham tu' ge'kam ki'n daaxix nañ mu pai' ja maakda' gu ja'tkam na ji'k ja a'm tu bipio' gu tu'. ¿Ka' paa pimit duuk pu chu'm ki'n ge'kam jiñ dhai kup ba'x maat na pu chu'm jir jiñ a'mkam?

¹⁵ Ba'p ja titda biix gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii': —Cha'pim dai bixchu'x chu aa'nda' na pim git xi chu bia'ka', na gu' cham tu' gu biix aixim na tu bia'ka' gu jaroi' na ba'x bhai' tu jimda'.

¹⁶ Ba' xi ja aa'ñ bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu maa'nkam jix chumñigam nat jax tu jii, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam giilhim ge' ma ii gu tiriik. Giilhim jir jix chumñigam ka' gu', ge'ger ja bia'ka' gu dippir. Ba' nammi ji kii nat pai' dhuuk ti bhii gu tiriik. ¹⁷ Ba' cham ge'ger jup tu ba'bhak ka', i'lhich mi' ja tuttu ka'. Ba'p jum aa' jura'ram bhaan: “¿Paañ ba' ja'k ulhña' dhi jai' tiriik na bi'ya' sia ku ñich jai' mi ulh dhi i'lhich ba'pki chir, na gu' cham biix mi aix?” ¹⁸ Ba' ja'xpix jup jum aa' ip gio: “Ja'pji nañ ja ia'rsai dhi i'lhich ba'bhak ge'ger mi' ja tuttu' na ba' maa'n jimdam biix mi aaya'. Guñ bixchu'ñ bhai' dhir ja'p gai dhir jup xi chu ulhña'. ¹⁹ Mi' dhir ba' dai nañ bañ jiipi'ñka', tu kua'da' iñ jix bhai'ñ chaatit gio nañ jix maim ka'. Mui' oidha' mi biitka' gu' dhi tiriik.” ²⁰ Ba' na mi' pui' kam aa' gu maa'nkam, jup titda gu Dios: “Joidham tii ti ilhii'ñ ap jia. ¿Jaroo ba' bhaan ji chu bi'ya' dhi' nap tu' bhaan tu a'ga? Nap gu' aap ja'xñi tukaa'

cham tu' ka duaka'. Cham jum jur bia' ap kup ba'p kai'ch." ²¹ Pu'ñi pix ja'k ba' tu jimia' gu jaroi' sia kut tii joidham ti ilhdhak nammi ji chi kii gux dha'ram tu namkim ya' kam dhi oi'ñga'n, pix ji no' cham jir jix chumñigam ip buiñor gu Dios.

**Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' na
ja a'm ti niidhim gu Dios gui' nam jir maamra'n
(Mt. 6:25-34)**

²² Ba' mikkat gu Jesus jup ja titda dai gui' nam kaichu':

—No' pim pai' dhuuk cham ji'x ka bia' gu koi' piam tu' jannulh na pim ti'ya', cha'pim jax jum aa'nda'. ²³ Na gu' cham tu' pik jum aa' gu koi' ni gu jannulh, gu' gui' ji jam i'ii'mda' gio dhi jam tutku' nax io'm jum aa', dhi' pik japim gaa'ñchu'nda' na jax ja'k jix bhai' tu ja jimda'. ²⁴ Gio gu' ja nii'ñ japim gu kokkon. Cham pai' mu pai' or am gu tu' nam kua', nam gu' pu cham ti is. Ni kum pai' tum bipi'ñ jax chu'm ba'k chir, jax dhuu nam gu' pu cham tu ba'bhak. Gu' ji na gu' gu Dios tu ja maak nax joi'mdat ja nii'ñ. Dho jaiñ, ¿aapi'm ba' cham jix io'm jup xi jam joi'mdat jix bhai'p jam duñia' aa gu Dios na pim jir ja'tkam? ²⁵ Gio gu' cham ji'xkat ja'kbui' oidha' aichdha' na duaka' gu jaroi' na ji'k tii xi ilhii'ñdha', na gu' cham jaroi' diilh jup bua gu ii'mda', siat chi moo tii biix juraa'n ki'n pui'm aa na ja'kbui' oidha' aichdha' git. ²⁶ Ba' dhi' pu'ñi ip, cham jir am na pim ja'p pix jix chu aa'nda' gu tu' na cham jum aa', na gu' cham ji'xkat jaroi' alhi'ch pup jup duñia' gu ii'mda' na ba' ja'x pup xi dhuaka', sia kut bam ai na pai' dhuuk mukia'.

²⁷ 'Ja nii'ñ japim ip gu yooxi' nam nai' yoot biix aixim tu'm jix a'bhar. Cham tu' diilh jup tu bua am gu tu' nam ki'n jum a'bhartu'n, ni kut iam pu chu'm jix a'bhar tim tii'dhak gu Salomoon gui' nax io'm jir gē'kam kat bijik, sia ku tii joidham jix bhai' xim duuka'. Gu yooxi' gu' gu Dios na pu chu'm tu ja ti'ii'ñka', cham tu' diilh. ²⁸ Ba' no' gu yooxi' pui'x a'bhar tu ja ti'ii'ñ gu Dios sia kur gampix kam gio na buimgidhak bax gak ka', ¿gu Dios aa ba' cham jix a'bhar jup tu jam tii'dha' na xi jam joi'gi'n na pim jir ja'tkam dudua kam jum jur bia' kam? Tu jam tii'dha' ji matgim, dai ji na pim biix jam jujur ki'n buiñor ti jii'gi'ñdha'. ²⁹ Ba' cha'pim jax jum aa'nda' sia ku pim cham ka bia' gu tu' na pim jugia', ni gu tu' na pim i'ya' no't ma gaa gu suudai'. ³⁰ Pui'm dho tu'ii' ji gui' nam chakui maat gu Dios, biix dhi' pu chu'm jam bhaan jix buam jum aa'. Gu' matgim aapi'm bax maat ji na jaroi'r jam Gi'kora', gu Dios dho. Gio gu' gui'x mat ka' na tu' jam a'm jum aa'nda'. ³¹ Aapi'm dai ji na pim mi' pui' xi dhuin'chu'nda' na jax jix aa' na ba'x joi'mdat jam a'm ti niidhidha'.

**Gu Jesuus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nam
jax ja'k jir jix chutumñigam ka'x dhaam ja'k
(Mt. 6:19-21)**

³² 'Cha'pim tu' bhaan totdon ka' aapi'm na pim ja'p ji buan na pim jir jiñ kakasnira', na gu' sia ku pim jir gook alh, guñ Gi'kora' xi jam joi'mdat jam a'm ti niidhim. ³³ Cha'pim jax jim aagit xi ja maakat gu tuumiñ gu ja'tkam gui' nam cham tu' bia' ni ji'x. Xi chu ga'rat japim gu tu' na pim bia' na pim ba' mi' dhir ja maakda'. Na gu' no' pim pu'ni ja'k duiñchu', aapi'm jum tutumñigamtaidha' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na pai' gux ixkum cham ji'xkat aaya', ni gu tu' na ti di'nbalhchu'n ku cham ji'xkat aaya'. ³⁴ Na gu' gu jaroi' mu pai' no' bia' gu tuumiñ, dai mummi titii'ñchoka'. Ba' pu'ni aapi'm no' pimit bam tutumñigamtax dhaam buiñor gu Dios, dai bhammi ja'k japim ba titii'ñchoka'. Dhi' pu'ni ja'k jum aa' na pim duña'.

**Gu Jesuus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nam
gammiji mi' pui' xi jii mit na jax jix aa' gu Dios**

³⁵ 'Gammiji pim gaa'ñchu'nda' na pim jax ja'k mi' pui' jiimda' na jax jix aa' gu Dios. ³⁶ Ja'p japim tui'ka' na jax gu tujuandam no't gu ge'kam xi ja chianik nam mi' darka' kia'mi'ñ nam kupio'kdha' na pai' dhuuk mi aaya' na jax maa'nnim bha tu soosnia' na xim tiimorai mu pai'. ^{37,38} Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jimia' gu tujuandam no'm ti nii'ñ na pai' dhuuk mi aaya' gu ja ge'kam tuk, siat iraab tukaa' mi ai, piam katukgab, piam jix dha'npam ji chu maaxirik. Aa'ñ ya' pu jam titda nax bhai'm ilhdhai gu ja ge'kam tuk xi ja chiña' nam daraibu' na ba' tu ja bhiidha' nam tu jugia'. ³⁹ Gio gu' ja'pnip tu tu'ii', pu cham mat ka' am gu tujuandam na pai' dhuuk mi aaya' gu ja ge'kam tuk, ja'p na jax gu jaroi' na gu' pu cham mat ka' na pai' dhuuk mi eeji ti iixdha' gux ixkum kia'mi'ñ, joidham no' gu' pu biipi' dir bax mat ka' git na ba' mi' pix ba tu nuuka'nda' nam cham ti iixdha'. ⁴⁰ Ba' aapi'm pu'ni, jix bhai' pim jum duuka', mi' pim pui' xi jiimit na jax jix aa' guñ Gi'kora', na gu' cham maati' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jim ya' dhi oi'nga'n nañ jam baidhika'. Cham jum ilhdham pix ya aaya' iñ gu'.

**Gu Jesuus na tu a'ga' bhaan ji ja ua'rgidhai gook gu tujuandam
(Mt. 24:45-51)**

⁴¹ Ba' gu Peegro bhai' ba tikka, jup titda:
—Jiñ jaduun, ¿dai aa nach ji'k bam kaichu' nap jup jich chitdat jup kai'ch dhi' na pich tu' bhaan tu a'ga? ¿Ka' biix aa dhi jai' nam ya'p tu'ii'?

⁴² Ba' gu Jesuus jup titda:
—Dho pui' na maa'n gu ge'kam ip no't mik ja'k bhii na mi' xi dho'ñchoi maa'n gu tujuandam kia'mi'ñ, na mi' ka tu ja maakda' gu

maamra'n ganai' jajaa'nni'n na pai' dhuuk jum aajidha' nam tu kua'da'.

⁴³ Ja'p moo joidham jix bhai' tu jimia' gu tujuandam no't mi' pui' duu na jax chiñia' gu ge'kam tugi'n, ⁴⁴ na gu' gu ge'kam joidham jix bhai'm ilhdhai daasa' na ti nii'ñxi'ñka' biix na ji'k tu' tu bia'ka', tu' silhkam jañ moo ya' pu jam titda. ⁴⁵ Gu' ji no't gu' gu tujuandam jax jim aa nat pai' dhuuk jii gu ge'kam tugi'n: "Kapbhai' nat mik ka jii gu ge'kam, aañ ya' xi chu koi'mii nañ ji'x ilhii'n, xi maimukimii iñ, xi ja gibichpagai iñ dhi oi'ñkam gio dhiñ biim tuutu'm tujuandam nam ya oipo, gammiji biix aixim nañ jax ilhii'n jañ pui' xi chu buimii." Ba' pui'p ji chu duu gammiji biix aixim nat jax ilh. ⁴⁶ Na pai' dhuuk mi' pix ba kiika' gu ge'kam tugi'n na cham pum aa'nda', giilhim dhox io'm tulhiiñchuda' bhaamui, ja'xbui' pui'p tulhiiñchuda' na jax gui' nam cham ji'x tu' ka'm ti nii'ñdha'.

⁴⁷ Na gu' gu jax chu'm tujuandam no't tii xi aa'ñdhak gu ge'kam tugi'n na tu' cham jir am na pu buada', gu' ji no't gu' tu' pix ilhdhak pu dhuu, na pai' dhuuk mi e'ji gu ge'kam tugi'n giilhim gibiimii chipliiñ ki'n.

⁴⁸ Ba' gu tujuandam no't pu cham aa'ñdhak gu ge'kam tugi'n na tu' cham jir am na pu buada', cham tu' mui' gii'bia' sia kut pu dhuu gu tu' na cham jir am, na gu' pu cham mat ka'. Gio gu jaroi' no' mit biix aixim chia gu tu' na jax dhuñia', biix jum aa' na tu aa'nda' no't jix bhai' mi pu tu duu. Gu' ba' gu jaroi' nam ji'k pix tu chiñia' ip, dai ja'kbui' aa'nda' ip na bhaan tu aa'nda' no't jix bhai' mi' pui'p duu.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' nat cham tu' pu kai'ñkam bha jii na ya' pui' ja duñia' nam jax ja'k maa'n ñi'ook bap duuka' gu ja'tkam
(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ Aañ na ñich bha jii ya' dhi oi'ñga'n, ja'p ji buus na ñich bha tu kuusdam, tiñ bax aa' na git ba ti miijidha'. ⁵⁰ Gu' ji na gu' biipi'm aa' nañ jiñ chulhiiña' na ba' pui' ba tum duñia'. Tiix buam tu tatda' ip ba' nañ ti ñira nañ jiñ chulhiiña', aa'nda' git nañ mi' dhir ba buusnia'.

⁵¹ Cham tu' ñich pu kai'ñkam bha jii nañ pui' ja duñia' gu ja'tkam nam jix io'm jix bhai' ba kai'chdha', gu' ja'pji nam jix io'm ba xim bhabhaakui'ñdha'. ⁵² Na gu' pui' na jax no'm jix chamaam maap mi' pai' ka tu oi'dha' gu ja'tkam, no'm gu' gook ba ti jiigi'ñ jiñ bui, gu baik nam cham ti jiigi'ñdha' bhai' ji bhaaku' am ja bui gu gook. Piam kum gu' gu baik ti jiigi'ñ jiñ bui, bhai' ji bhaaku' am ip gu gook nam cham jiñ bui ti jiigi'ñdha'. ⁵³ Piam gu ja maamar bax bhaak ka' am ja bui gu ja tataat gio gu ja nanaan, piam ku gu' mu dir bha ja'k bhai' bax ja bhaamki'ñdha' am gu ja maamar. Piam gu ja bha'bhar a'oo', piam gu ja kaka'mda', jax ña pix ja'k.

Gu Jesus na pui' ba ja tiida' gu ja'tkam na jax kum ba' cham maat na jaroi' ja bui oiri nam pui'x maatit ti nii'n gio nam jix maatit tu taat
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesus biix gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii':
—Na pim pai' dhuuk nii'ndha' gu tibaa' na bhai' ba tiisdia' jurnip dir, bax mat ka' pim na bax kibaarum ka', ba' pui'p ji chu buusnia' na pim jax ilhii'ndha'. ⁵⁵ Gio no't jix juuk ba jib, bax mat ka' pim ip nax chatoi'ndhim ka', ba' pui'p ji chu buusnia'. ⁵⁶ ¿Gu' jax ba'r jum duukam ku pim ba' cham maatit nii'n maadit gui' na ya oiri jam biim na pai' dhir ja'k jim gio na jax kai'nkam ya oiri? ¿Kux cham bhaai' aa na pim pu'ñip jix mat ka' git? Pui' pix kai'chdha' pim dho bak.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham bhai' ka tu jimia' gu jaroi' no't cham biipi' dir pu ti'n na namkidha' gu ua'tdam tugi'n
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ 'Diilh japim mi' pui' xi jimii na jax jix aa' gu Dios, diilh japim xim ga'ngidhat na tu'r jix kii' gio na tu' cham jir kii'. ⁵⁸ Na gu' dhi' ja'pni pix tu tu'ii' na jax ya' dhi oi'nga'n bhaan no' jaroi' mui' tu ua'tu'n, na buuprai ba bhiika' gu ua'tdam tugi'n na ba kuupmira' no' cham namki'n. Gu' ji no't gu' biipi' dir pui' ba ti'n gu ua'tdam tugi'n na namkidha', nam chakui aaya' na pai' daaka' gu ge'kam, mi' dhir dho pu ja'k suulhgia' am nam jix bhai' maa'n ni'ook xip dui, ba' cham tu' mu ka aaya' am na pai' daaka' gu ge'kam. Na gu' bui'ñor gu ge'kam dai nam xi aa'ndha' nam jax kai'nkam ua'tulhi'n, pu miji ja'p xi kuupa', cham tu' na jax jup ka kai'chdha'. ⁵⁹ Cham dho ji'xdha' buusnia' mi' dhir no't cham tu namki nam ji'k bha taanda', aañ moo ya' pu jam titda.

Gu Jesus na pui' ba ja tiida' ji'kchi gu ja'tkam na ja a'm jum aa' nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios

13 ¹ Ba' ji'kchi gu ja'tkam mi'p ba aa'ndhim am gu Jesus, nat sap gu Pilaato tu chia bhai' Jerusaleen nam ja kooda' ji'kchi gu ja'tkam Galilea kam, nam bhai' oipot ge' chiop ka tu makgirxi'n gu Dios. Sap ba' gu ja i'ñir ki'n tum jupsusa biix xikoolh bhai' na pai' tum makgirxi'n gu Dios, na pai' gu sasoi' gu ja i'ñir ki'n jup tum jupsus. ² Ba' gu Jesus jup ja titda:

—¿Gu' ba' aapi'm ja'p jum aa' aa nam dai gui'x io'm jix u'ua'tulhdhix kat na mit ba ja koi, gu' ba' panaas cham pik gu jai' nam pui' mup oi'dha' Galilea? ³ Matgim biix ji nam pui'x io'm jup jix u'ua'tulhdhix, pui'p ja tulhii'ñchuda' gu Dios no' mit cham soi'm ilh bui'ñor, sia aapi'm no' pimit cham soi'm ilh. ⁴ Gio jano' na mit mambhiix daman xijum baik gu ja'tkam koi, nat ja tiim gu tēb bhi'ñbak nat ia bhai' Siloe, ¿ja'p jum aa' pim aa nam dai gui'x io'm jup jix u'ua'tulhdhix kat kut ba'p tu ja

dooda, gui' ba' panaas cham pik u'ua'tulhdhix am nam bhai'p oi'dha' Jerusaleen? ⁵ Biix ji nam pui'x io'm jup jix u'ua'tulhdhix, sia pui'p ja tulhiinchuda' gu Dios no' mit cham soi'm ilh buñnor, sia dho aapi'm nañ jax ba kai'ch.

**Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai
maa'n gu iigix na cham i'bhai'ñchara'**

⁶ Ba' bhaan ji ua'rgidhak gu Jesus maa'n gu iigix, jup ja titda:
—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam tii i'ix ka' maa'n gu iigix mu na pai' ti i'ix ka' gu uubas, gu' ji na gu' cham i'bhai'ñchara'. Maa'nnim ba' giop ma tiigim no' cham iam bax iibhaidha' nat jumai oidha'p ba aich. Nim maa'n ku bha dhaa na bhai' tii ba nini'iñ. ⁷ Ba'p titda gui' na mi'x bhai' buada' gu uubas: “Iara' ap dhi iigix, na gu' cham i'bhai'ñchar. Silh pix na bha ja'k cham bhai'. Bas maaki'n dir tii bhai' ba nini'iñ iñ no' cham iam bax iibhaidha', pu nim maa'n ku bha daaka', na gu' chi bak cham tu i'bhai'ñchar.” ⁸ Ba'p kai'ch gui' na mi'x bhai' buada' gu uubas: “Ea nach dai xib pix dhi oidha' ba niira' no't cham iam ba iibhai'ch. Aan ka xi moikxidha' gio nañ mi tu buidhimii gu tu' na ki'n jix bhai'm duñia'. ⁹ Mi' ba' no't gu' cham ba ji iibhai'ch, dai nañ ba iara'.”

**Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gu ubii jano'
pik na pai' dhuuk cham tum juanda'**

¹⁰ Maa'nnim gu Jesus ma jii maa'n kap nam pai' tu chiopi' ka' gu Israel kam ja'tkam, jano' mu jii nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' mi' bhai' ji chu ja a'gi gui' nam ji'k mi'p tu'ii'.
¹¹ Ba' maa'n mi'x jai'ch ka' gu ubii jagi' na ge'x kaboorak ka' komi'ram dir. Ampix jix dhumaaram tu oirida', gio na bhaan pix jix ka'ook ka', pu cham bhaai'n ka' na jax jum silhña'. Maa'n gu cham kii' ii'mda' pui' ja'k duuka'. Mambhiix daman xijum baik oidha' bap duu na dir pui' ba tu'ii'.
¹² Nat pai' dhuuk tii gu Jesus na mi ja'p daa, mu ja'k xi baidhak amuub jup titda:

—Xiib ya' dodhia' ap ji matgim jiñ jaduun dhi' nap tu' ki'n jix ka'ook. Cha'p jax kam aa'nda'.

¹³ Ba' palhiip bhai' xi dhaa komi'ram. Jotmoda' mi' bhai' jim silh, jix kii'p jum duu. Ba' gu ubii ma taxchaabgi gu Dios jix dhaam ja'k. ¹⁴ Ba' bhai' ji bhaam gui' na mi'r ge'kam ka' chiop nat ba tu dua'ñ gu Jesus na tii cham tum juan. Jup ja titda biix nam ji'k mi'p tu'ii':

—Jano' pim bha jimmida' na pai' dhuuk tum juanda' no' pim jix dhuduadhik, cham tu' xib na pai' dhuuk aagix nach cham tu' jax buada'. Tu' ka'm japim xi chi nii'ñdhat.

¹⁵ Ba' gu Jesus jup titda:

—Pui' pix kai'ch ap ji matgim. ¿Kux aapi'm aa cham ji'xkat i'chdhapu' gu jam bhuru'xi' piam tu' jam tuuru' no' jano' pik giilhim bax chanoom

na pai' dhuuk tii cham tum juanda'? ¹⁶ Pu'ñi dhop ji buusan dhiñ jaduun nar boxii'ñ gu Abraam, gu cham kii' ii'mda' pui' ja'k duuka' nax dhumaaram tu oirida'. Mambhiix daman xijum baik oidha' ba tulhiinchuda. ¿Cham aa gu'r am ba' na dodhia' sia na pai' dhuuk cham tum juanda'?

¹⁷ Ba'x xi'iraak mi' pui' pup tu'ii' gui' na mi'r gɛ'kam ka' chiop nat pui' tii'ñ gu Jesus, biix gu jai' mit jup jix xi'i'ra nam pui'p kax bhaakut buiñor. Gu jai' ja'ppix ja'tkam nam mi'p tu'ii' dho gi gu' giilhim joidham jix bhai'm ilh jamit ji, nam gu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'ñ nat gɛ'p jum duukam bap tu duu gu Jesus.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu kai'ñ gu mostaasa
(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Ba'p ja titda ip gu Jesus gu ja'tkam:

—¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam aa'ñdha' na jax ja'k ji busaak gu jaroi' no't jix joi'mdak bhaan ba ti tii gu Dios? ¹⁹ Ja'pni dho ji busaak na jax gu mostaasa no't jaroi' ii, no't giilhim gɛ' xibooraak gi'iir sia ku gu'r ilhi'ch gu kai'ñ, u'ji'm bhai' xi chu kakoska' maamragaram.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai
gui' na ki'n jappukar gu paan
(Mt. 13:33)

²⁰ Gio ba' ja'pnip ja titda:

—¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam aa'ñdha' ip na jax ja'k jup ji busaak gu jaroi' no't jix joi'mdak bhaan ba ti tii gu Dios? ²¹ Ja'pni dho ji busaak ip na jax gui' na ki'n jappukar gu tui' no't jaroi' ba jip duu gu paan, joidham gɛ' bhai' ji jabka' sia kut tii palhiip pix mi bui'ñ.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na gook jix jai'ch gu bapoi
(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Ba' pui' xi chu ja a'gidhidhat gu Jesus gu ja'tkam mi ja'p na pai' jax ji'dilh jir kikcham gio na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jup jir kikcham, jimchu' Jerusaleen ja'k. ²³ Ba' maadit gu maa'nkam ba tikka, jup titda:

—Jiñ jaduun, ¿jir gook alh ka' am aa gui' nam buiñor ja'k bhiiya' gu Dios, ka' mui' aa?

Ba' gu Jesus jup titda:

²⁴ —Dho daipu' gui' nam ji'k ja jur daasai bhai' bhaan bubuakia' gu ki'ñgob na pai'r ilhi'ch. Aa'ñ jix maat gu' nam mui' bhai' tiix bubuakik ka' bhaan dhi ilhi'ch ki'ñgob, gu' ji nam gu'x xijaim ilhdha'. Ba' aapi'm pu'ñi, jam jur japim xi dhaasai xi gaaga' na pim jax ja'k dui bhai' bhaan bubuakia' dhi' dhi ki'ñgob. ²⁵ Gio gu' cham tu' gammiji bhai' pu kupio'kix ka' dhi' dhi ki'ñgob. Aaya' ji matgim gu tanoolh na pai' dhuuk kuupa' gu kiokam. Cham ji'xkat ka jam kupio'kdha' no' pimit diirap dir

ba bii, sia pim chi tii gatuuk mui'p ba tu soon. Gui'p jam tiida' miji dir: "Jax dhui nañ aañ cham jam maat na pim jir jaroi' dha'." ²⁶ Ba' no' pim gu' jax kai'ch: "Dho aach jir di' nach jum biim tu koi'mik gio nach jum biim tu i'mik, mi ja'p jap oirit pu tuch a'gi'ndha' nach pai' jax oi'ñka'." ²⁷ Ba'p jam tiida' ip gio: "Jax dhui nañ gu' ba jam aagi'ñ nañ cham jam maat na pim jir jaroi' dha'. Cha'pim bha ja'k mia'n a'jida', na pim gu' cham jir kiki' ja'tkam." ²⁸ Ba' giilhim jix buam jum ilhdhai bhai' ji susuañia' pim aapi'm. Ba tigia' pim ip gu' gu Abraam, gio gu Isaak, gio gu Jakob, gio jai' mui' gui' nam bhaankam tu a'gimik gu Dios bijik nam buiñor jup tui'ka', aapi'm gu' pu diirap dir ba bi'ya' na pim pui' xim aa'nda'. ²⁹ Biix kap dir na ji'x oi'ñga'n gu' gu ja'tkam nam buiñor jum jumpada' gu Dios. Dai ip gui' nam ji'k mi' pui' jimia' na jax jix aa' nam buiñor aaya', maap jam ba' tu jugia' biix, gè'r koi'cham ka' joidham. Gio gu' cham tu'r Israel kam ka' am dhi' dhi ja'tkam. ³⁰ Ba' dhi' pik biipi' xi dharka' am jai' dhit nam xib cham tu' kam jum ilhii'ñ, ba' jai' dhit nam xib tu' kam jum ilhii'ñ, gatuuk dir ja'k daraibu' am.

Gu Jesus nax buam jum aa'nda' ja a'mkam gu Jerusaleen oi'ñkam
(Mt. 23:37-39)

³¹ Ba' ji'kchi gu pariseos jum tiitgidam mi'p ba ji bubua mit na pai' oiri gu Jesus. Ba'p titda am:

—Cha'p mu ja'k jimda' Jerusaleen, na gu' bhai'm o'bhagi'ñ gu Eroodis na sap jum mu'aa'.

³² Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Ja'p jum ilhii'ñ dho gu Eroodis na gu kaxio. Ja'p japim tiida' nañ dai xib gio kabuimuk pix ya ja'p ba ja dudua'ndha' gu ja'tkam nam jix kako'k, gio jai' nañ ja a'm dir mai' ka xi ja jootsa' gu cham kiki' i'ii'mda' na ja a'm jup tui'dhi'. Maaxdhiñ ba' ba tiimo', ³³ kuñ ji gu' mu ja'k jimda' ji pui' xi chu dudua'ndhidhat. Xib jañ ji'x bhiiya', gio kabuimuk, gio maaxdhi. Bhammi ja'p jañ ba ji buusnia', na gu' gu jaroi' no' pu'ñi bhaankam tu a'ga gu Dios, jum aa'nda' nam bhai' mu'aa' Jerusaleen, cham tu' maakam ja'k.

³⁴ 'Aapi'm ja'tkam Jerusaleen oi'ñkam, ja'p pix na pim ja koo'n gui' nam bhaankam tu a'gada' gu Dios. Tii jam aa'ndhidha'm pix na pim jax ja'k duñia' na ba'x bhai' ba tu jam jimda'. Aapi'm ja ma'yasat ja koo'nda' joodai ki'n, gu' gu Dios pix na bhai' tii ja jootosda' nam ba' ya' tu jam a'gidha'. Ja'p na aañ na ñich mui'kim tii ji jam aa'ñ na pim mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios na ba' xi jam joi'mdat jam a'm ba ti niidhidha' git, gu' ji na pim gu' cham aa'. Dhi' ja'p ji buus na jax gu takaarui' no' tii pup biix xix ja boi'spam kat gu maamra'n no' bax ja naa gu tu', gu' ji nam gu' cham mu ja'k a'jida' diilh. ³⁵ Ba' xib ya' dir ja'p ja'k, cham pai' pim kañ kaaya' nañ pu chu'm tu jam a'gi'ndha', ni ku pim cham pai' kañ chigia' maaxik. Jano' pim maaxik kañ chigia' na pim pai'

dhuuk jup ti'ya': "iJir g'e'kam gio nax uan ki'n kiik dhi' na bhaankam bhai' ba jim gu Dios!"

Gu Jesus na ba dua'ndha' maa'n gu maa'nkam na kax baigik ka'

14 ¹ Maa'nnim nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gu Jesus tu ko'iim buinor maa'n gu g'e'kam pariseo, nat gu' bai na buinor tu koi'ra'. Ba' sia mi'p daraa am gu jai' pariseos nam jix mai'chim gu Jesus. ² Maa'n jup bai mit gu' gu maa'nkam na eeka' gu baigiki' na ja biim jup tu jugia', bhai' dhir ja'p jup daa ba'. ³ Ba' nat ba tii gu Jesus, ba ja tikka gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu nio'ki'n gu Dios nam mi'p daraa. Jup ja titda:

—¿Jix bhaai' aa nañ xib dua'ndha' dhiñ jaduun nax ka'ook sia ku cham tum juan, ka' gu' cham aa?

⁴ Gui' cham niok am, dai nam mi' pix pu tu'ii'. Ba' gu Jesus mu jimiik xi dhua'ndhak gux ko'kkam xi joot na ba jimia' kia'mi'n. ⁵ Ba'p ja titda ip gio gu pariseos:

—No't maadit aapi'm tu' jam alhii chuk piam tu' jam tuuru' mu pai' ma gii jax chu'm ti di'n kir jano' pik na pai' dhuuk cham tum juan, ¿mi' pix jap xi nii'ndha'? ¿Cham aa nap jotmoda' mu dai'nnii baabu'?

⁶ Ba' gui' bhai' pix xi nii'n am, na gu' cham bhaai' nam jax ja'k jup xi chiida'.

Gu Jesus na ba ja aagi'ndha' gu ja'tkam nam jax ja'k cham jum xi'irappuda' ja bui gu jai' ja'tkam

⁷ Ba' gu ja'tkam gui' nam kia'pix mi aajim nat pui'p ja bai gu g'e'kam pariseo nam jai' biima'n jup tu jugia', biipi' dir pix ji dharaibuim am amuub na pai' daa na xi ja nii'n gu Jesus. Ba' xi ja aagi'n na cham jir am nam pui' ja'k tu jimda', jup ja titda:

⁸ —No' jaroi' mu pai' bam titmo, ba' pu'ni ma jam bai na pim buinor tu jugia', cha'pim amuub dadaarrida' na pai' daaka' gui' na mi'm titmoda', na gu' cham maati' ka' no' aapi'm mi' jam bi'ii'nka' gu a'toxkar, ka' ba' gu jai' na palhiip iam jix io'm pa'x kii' ka'm ja nii'ndha'. ⁹ Mi' dhir dho ji jam jootsa' no' pu'ni jai' mi' ja bi'ii'n no' aapi'm cham pik kii' ka'm jam nii'n. Ba' pui'x xi'i'rai ja'p ja'k ma jimia' pim na pai' cham pik tu' bhaigim tu tui'ka'. ¹⁰ Gu' ja'pji no' mit pai' dhuuk pu'ni jam bai na pim tu jugia', nammi dir ju'ndharam japim pix pu ji dharaibuidha' na pai' cham pik tu' bhaigim tu tui'ka'. Mi' ba' diilh no' jax kai'ch gu jaroi' na jam baidha' na pim mu ja'k daraibu' amuub, mu ja'k japim dho ba'p ba jimia'. Ba'x bhai'm taatit japim mi'p ba darka' biima'n gio ja biim gu jai' na mi'p ja chi'nia', ba' biix pix jix bhai' jam aa'nda' am gu ja'tkam nam mummi dir ja'p darka' na pim biima'n xi chu kua'da' gui' na mi'm titmoda'. ¹¹ Na gu' gu jaroi' no' gampai'm ilhii'n, joidham jix kii' ka'm

nii'ndha' am gu ja'tkam, gu' cham tu' kii' ka'm nii'ndha' am ji no' dai ge'kam jum taat.

¹² Ba' nat pui' xi ja tiidak gu Jesus gu ja'tkam, jup titda ip diilh gu ge'kam pariseo nat bai na biima'n tu jugia':

—Gio aap jiñ jaduun nap jir kiokam, nap pai' dhuuk ja bai'ndha' gu ja'tkam nam jum biim tu jugia', cha'p dai gui' ja bai'ndha' nap jaroi' ilhii'ndha' nam pu chu'm ki'n ja'k jup jum buidha', pui' na jax gui' nam jir jix bhabhai'kam ka' jum bui, piam gum jaaduñ, piam gux chutumñigam nam ya ja'p amuub oi'dha' nap pai' kio. ¹³ Gu' gui' ji nap ja baidha' nam cham tu' bia' ni ji'x, gio gui' nam jix mama'mkulhi', gio gui' nam cham niñña. ¹⁴ Mi' dhir ba' dai nap jix bhai' pix bam taat ka', na gu' ja'k jum buidha' gu Dios jano' nam pai' dhuuk duduadii baapmigia' gui' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa'nda', sia kum gu' dhi' cham ja'k jum buidha' gu ya' jotmoda'.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai na ge'r koi'cham ka'

¹⁵ Ba' maadit gu maa'nkam nat kai gu Jesus nat koi' bhaan tu a'ga gux dhaam kam, jup kai'ch:

—iJa'p moo joidham jix bhai' tu ja jimia' gui' nam buiñor aaya' gu Dios nax io'm jir ge'kam! iBiima'n tu jugia' am gu'!

¹⁶ Ba' gu Jesus jup kai'ch:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam jix aa' na tu jugia' jurnik kam mui' ja biim gu ja'tkam. Gu tujuandam tugi'ñ miji ja'p xi joot na pu ja ti'nmira' gu ja'tkam nar koi'cham ka'. ¹⁷ Ba' nat pai' dhuuk bam ai nam tu jugia', gio miji ja'p jup xi joot gu tujuandam tugi'ñ na mui' ba ja baidhika' gui' nat biipi' dir ba ja aa'ñ nar koi'cham ka', mi' pu ba tu bhiix. ¹⁸ Gu' ji na gu' na mu ja'p tii pui' ba ja titdaim ip gio, cham ka aa' am. Jup kai'ch gui' nat biipi' pui' tii xi chii'n: "Aañ kia'pix alhi'ch saba'lh maa'n kap gu dibiir. Mu ja'k jañ ba' ka tii'mira'. Ka xi chuñ uañi'ñka' ap nañ cham mu jim." ¹⁹ Ba' jumai ja'p ja'k pui' tiip ba titdaim, jup kai'ch pix ip: "Aañ kia'pix ja saba'lh gook gu tutuur nañ ki'n tu juana'. Mu ja'k jañ ba' ka matmira' no'm moox o'jo'. Cham jañ ba' moo mu jim, ka xi chuñ uañi'ñka' ap." ²⁰ Ba' jumai ja'p ja'k pui' tiip ba titdaim, jup kai'ch pix ip: "Ja'p moo xib pik sap muni pai' kañ chiimo' iñ. Cham jañ ba' moo mu jim, nañ gu' mu ja'k ka bhiya'. Ka xi chuñ uañdha' ap." ²¹ Ba' pui' diilh giop ma jii gu tujuandam tii pup xi ja baidhimik, bhammi ba aa'ndhim gu ge'kam tugi'ñ. Ba' gui' tii ma bhaam nat cham jaroi' mu jii, ba'p titda ip gio: "Dhop xi dhai'ñña' ku gi nap ja bai'nmira' gui' nam cham tu' bia' ni ji'x miji ja'p nam jix jai'ch dhi ge' kiicham, sia gui' nam jix mama'mkulhi' nam miji ja'p daraa, gio gui' nam cham niñña." Ba' xi miñ ip gu tujuandam nat ja baidham. ²² Ja'xpix ba' gio mi'p ba ai ji ja baidhat, jup titda gu ge'kam tugi'ñ: "Ya' ñich ba ja aich gu ja'tkam na pich jiñ joot, gu' ji na gu' ge' ka tu bio' ya ba'k chir." ²³ Ba'p titda gu

ge'kam tugi'n: "Dho giop jup xi dhai'nñia' nap ja bai'nñmira' gui' nam mu ja'p daraa ju'ndharam dhi ge' kiicham. Soi'p xi ja titdada' nam ba' bham oidha'. Biix jap am pup ja baidhai gui' nam mi' pai' darka' boi jugii'n. Jix aa' iñ gu' nam suudu' ya' dhiñ ba'kgir. ²⁴ Ni maadit gu' ku ka tu jugia'n biim gui' na ñich biipi' dir tii ja bai, aañ nañ pai' jax kai'ch."

**Gu Jesus na ba ja aagi'ndha' gu ja'tkam nam
jax ja'k duiñchu'nda' no'm ba kaichu'**

²⁵ Ba' na gamai' ba jimchu' gu Jesus, mui' gu ja'tkam mu oi'nñchu' am, pix chibiip kattu' am. Ba' mui' xi ja tiigik jup ja titda:

²⁶ —No' tu' silhkam jix aa' na jaroi' gammiji bañ kaichgida', jum aa' na biix juraa'n ki'n xiñ dhaanda' gammiji. Na gu' no'x io'm jix dhaan gu taata'n, piam gu di'ii'n, piam gu jajaa'nni'n, piam gu maamra'n, piam ku gu' diilh jix io'm xim joi'gi'n, cham tu'r am nañ kaichgida'. ²⁷ Gu' cham ji no' gu'x io'm xiñ dhaanit jiñ kaichu', na gu' cham tu' bhaan jup jum buixi'ndha' gu tu' na ya' dhi oi'nñga'n jix chu jai'ch, sia chi jax jum tulhiiñ biix aixim tu'm ki'n. Dhi' ba' ja'p ji buusanda' na gammijiñ oi'nñchu'nda' ji mootot gu kuruus. ²⁸ Na gu' dhi' ja'pni na jax no' maadit aapi'm mu pai'x kiisam maa'n gu tēb bhi'nñbak, ¿cham aa gu' biipi' xi dhaibui xim ga'ngada' ap no' moo aix gu tuumiñ nap ki'n tiimo'? ²⁹ Nam gu' bhai' jim a'ga' gu ja'tkam no' pich xi chu kookbik dai joodai mi' xi baapsak mi' dhir mi' pui' pup tu'ii'. ³⁰ Jax kai'chdha' am dho gu': "Cham ka aich dho chi gu tuumiñ gu jaduun na ki'n tiimo' dhi bhi'nñbak kut ba' ja'xbui' pix ji bua." Tiip ba' bax xi'irda'. ³¹ Piam ja'pni ip, no'm gook gux io'm ge'gerkam ba xim koodak, ba' no' gu' maa'n gook alh ja bia' gu sandaarui'x, gu jumai ba' mui', ¿cham aa gu' biipi' xi dhaibui xim ga'ngada' gui' na gook alh ja bia'ka' gu sandaarui'x, no' ja'kbui' ki'n mamai'chik gu jumai na mui' ja bai'nñchu'nda'? ³² Gu' ba' no' gu' ja'kbui' kat mamai'chik na pui' xim aa', miji dho xi jootsa' gu tujuandam tugi'n na aa'ndhara' gu jumai ge'kam na pui' ba tui'ka', nam chakui maap jum naankia'. Ba' mi' pui' cham tu' kam kokda' am. ³³ Pu'ni ip ba' aapi'm, jum aa' na pim cham tu' bhaan jujurtika' gu tu' na pim bia'ka' no' pim jix aa' na pim gammiji bañ kaichgida', gio na pim tu' silhkam xiñ dhaanda'.

**Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu on
(Mt. 5:13; Mr. 9:50)**

³⁴ ¿Aapi'm jax ilhii'n no' jax dhuukat mi' jotmoda' cham ka onkak gu on no' jaroi' ge' mi' pai' ka bia'? ¿Jax dhui giop ka onkalia' na ba' gio ki'n jup bax chu io'b ka'? ³⁵ Aañ ja'p kai'ch na pu cham tu' ka bhai'n ka', ni gu i'ix ku ki'n kax joi'ndha' sia kut tii mi'p xim bui'n. Mi' pim pui' ba jimia' ji'k na pim jix maatit jiñ kēē nañ jax kai'nkam jup kai'ch.

**Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n
gu kasnir bipia'dam
(Mt. 18:10-14)**

15 ¹ Ba' mui' mi aajidha' am gu tuumiñ tu taandam tugi'ñ gux io'm gē'kam Rooma kam na pai' oirida' gu Jesus, nam jix kaim ka' na tu a'gada', sia gu jai' ja'ppix ja'tkam nam cham tu' ka'm ti nii'ñ. ² Ba' gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' dhir ja'p jix bhaamut a'gichu' am gu Jesus, jup kai'ch am:

—Jaiñ dhi' na saak mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios, joidham cham jax ji ja ilhdhat ja biim tu kua' gux u'ua'tulhdhix kam.

³ Ba' gu Jesus xi ja aa'ñ bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu kasnir bipia'dam, jup ja titda:

⁴ —No' jaroi' maadit aapi'm ja bia' maa'n jix chamaam oo'm gu kakasnir, ba' ma tu bi'aam japich mummi pai' nax xa'ii', gu' ji no' gu' cham tu jai'ch maa'n nap ba ja nini'ñ mi eek, ba' aap jix buam jum ilhdhak ma tu gaagam ip gio mi' xi ja kuupak gu jai'. ⁵ Ba' siamri nammi pai' ma tii pich jax chu'm bapaikkam, ba'x bhai'm ilhdhak japich xi io'mdak xi mootok ba jii ip gio. ⁶ Ba' mu na pich ai kiicham, xi dhai'bus japich na pich ja baidham gu ja'tkam gui' nap ji'k jix ja maat, ba' jax ja titda ap mi' maap ji ja jumpadak: “Aañ maa'n mai' buak gu kasnir na ñich tu bia'rak. Giilhim jañich jix buam jiñ ilh na ñich pai' dhuuk maat na maa'n cham tu jai'ch. Ba' ma tu gaagam jañich, siamri ñich giop tii nammini maa'n kap bapaikkam. Xib jañ ba' giilhim jix bhai'ñ chaat. Dhi' pu kai'ñkam jach ba' ya' maap tu jugia', na pim ba' aapi'm pui'x bhai'p jum taat ka'ñ biim nat jix bhai' tuñ jii.” ⁷ Pu'ñi ip dhox dhaam ja'k, giilhim gē'r koi'cham ka' no't jaroi' soi'm ilhdhak pui' ba tii'n gu Dios na uañdha' gu ua'tulhdhar ga'n, nam gu' biix jix bhai'm ilhdha' gui' nam jix dhaam jup tu'ii' buiñor gu jaroi' na soi'm ilhdha'. Jix io'm jix bhai'm ilhdha' am dhi' buiñor, cham tu' pui' na jax gui' nam biipi' dir pu soi' bam ilhdha'.

**Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai
maa'n gu ubii na mai' bua' gu tuumiñ**

⁸ 'Piam ja'pni ip. No' ji'k mambhiix aixim gu bapaiñum tuumiñ bhai' pai' ka bia' maa'n gu ubii, gu' ji no' gu' cham tu' ja'kbui' ka aix na pai' dhuuk tii ba ja'kilhi'ñ, ba'x buam jum ilhdhak nai' ji chu gaa gē' ji chi bi'ñdhak, pix am tu boxkaidhat tu gaagim mi ja'p diirap gio bhiji ja'p sasoosna'n. Ba' no't gu' siamri ma tii na mi' pai' kaat, ⁹ joidham dhox bhai'm ilhdhai xi dhai'ñña' ip na ja bai'ñmira' gu bipnaga'n u'uub gui' na ji'k jix ja mat ka', pui' na jax gui' nam mi' dhir ja'p amuub oi'ñka'. Ba' no' gu' jax ja titda' mi' maap ji ja jumpadak: “Aañ maa'n mai' buak gu tuumiñ, mambhiix aixim jañ bha'ñi ka bia'kat dai bapaiñum. Ba' tu

ga'ngimik jañich ma tii dakoo. Xib jañ ba' joidham jix bhai'ñ chaat. Dhi' pu kai'ñkam jach ba' ya' maap tu jugia', na pim ba' aapi'm pui'x bhai'p jum taat ka'ñ biim nat jix bhai' tuñ jii." ¹⁰ Pu'ñi ip dhox dhaam ja'k, giilhim ge'r koi'cham ka' no't jaroi' soi'm ilhdhak pui' ba tii'n gu Dios na uañdha' gu ua'tulhdhar ga'n. Biix jix bhai'm ilhdha' am gu' gu noonbi'ñ guñ Gi'kora'.

**Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai
maa'n gu biapma' na mik ja'k bhiiya'**

¹¹ Ba' jumai bhaan jup ji chu ua'rgidhak mui' ji chu ja a'gi gu Jesus gu ja'tkam, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam gook tu maamar ka' biipibop. ¹² Gu gatuuk kam jup titda gu taata'n: "Xi chuñ maakai ap jiñ chaat gum bixchu' na ji'k jiñ a'm jup tu bipio'." Ba' maa'n jimdam biix gook xi chu ja maakak gu ja taat na ji'k ja a'm tu bipio'. ¹³ Ba' ji'k pix jur nat biix xi chu ga'rak gu gatuuk kam nat ji'k tu' tu maa gu taata'n, mik ja'k bhii ba' jumai momkoram xi u'uuk gu tuumiñ. Bhammi dir pu jugio biix na ji'k ua'kat, na gu'x maim ka' ganai' biix aixim na tu buada' na jax ilhii'ñdha'. ¹⁴ Ba' jano' pik giilhim bhiogi' ma jii bhammi dir na ka oiri, gio gu' pu ba juu gu tumñiga'n. Cham ka jai'ch na tu' jugia', dai na ba uamaim pix. ¹⁵ Ba' maa'n gu maa'nkam buiñor ma tu jua na bipi'ñxi'ñdha' gu tatooxkolh na ja bia'ka'. Mummi ja'p chianda' na bipi'ñxi'ñka' na pai' tu ga'mbhar ka' gui' gu maa'nkam. ¹⁶ Tiix ñaakit nii'ñdha' gu tatooxkolh ja koi'dhara' nam ja maakda' mi kiicham, giilhim uamaidha' gu'. Aa'nda' git nam jax tiida' na jai' palhiip jup xi jugia' na ki'n ji'x jup bam guguuxdha', gu' ji nam gu' cham pai' jax jup titdada'. ¹⁷ Ba' mikkat jup jum aa': "Bhammi chi giilhim ge' na ja bipio' gu koi' gu tujuandam tugi'ñ guñ chaat, aañ gu' ya' ja'k giilhim uamaim sia kuñ pui'p jir tujuandam. ¹⁸ Gi no' ñich gio mui'p jii bhammi, ja'p jañ chiida' guñ chaat na ñich mañ ua'tulh buiñor Dios gio buiñor diilh. ¹⁹ Ja'p jañ chiida' na cham pui' kañ iimda' nañ jir maraa'n, na ñich gu' buam pix alhio. Ja'p jañ chiida' na ja'p pix bañ bia'ka' na jax maadit gu tujuandam tugi'ñ." ²⁰ Ba' pui'm aagik pix kikbo biix boi nat ba jii bhammi buiñor gu taata'n.

'Ba' yammi dir ja'p mui' ba jim nat ba tii gu taata'n, mu dai'bus nat namkim. Io'mdak xi koom gio nat chiñxi, nat gu'x joi'mdak tii na yammi dir ja'p mui' soi' ba tui'dhi' na mui' ba jim. ²¹ Ba'p kai'ch gu maraa'n: "Jiñ chaat, aañ ge'kam ki'n mañ ua'tulh buiñor gu Dios gio aap jum bui. Cha'p pui' kañ iimda' nañ jir jum mar, na ñich gu' buam pix jum alhio." ²² Gu' ji na gu' gu taata'n cham pui' ilhii'ñ, jup ja titda gu tujuandam tugi'ñ: "Gor xi chi ti'ii'ñ dhiñ chio'ñ gu jajannulh gux kikii', xi chu ua'pui pim miiji na naangia' ba'k chir. Suusak japim jup xi aa'ñdha', gio maa'n aniiyu pim jup xi dhaaxdha' nobi'ram. ²³ Xi boopoya' pim ip ba'

na pim saa'npu' gu tuur jax chu'm nax dhua. Mi' pim ba' xi mu'aa' kuch ya' tu jugia'. ²⁴ Giilhim jix bhai'n chaat iñ gu' na ñich giop ba tii dhiñ chio'ñ nat mui' tanoolh mai' giisik, panaas ku muukix kat gio duadik ya'p ba oiri." Ba' ja'xpix giilhim mi' bar koi'cham.

²⁵ Ba' gu biipi' kam maraa'n mummi ja'k jup ka oiri ga'mbhar tir nat gu sipdhi'ñ mi' ja'k ba ai. Miji pix g'e' ki'n tum sab na mui' ba jimchu', pu cham maat na jax kai'ñkam miji tum sab, tim nii'chu' kam tum kai'ch. Ba' nax io'm amuub ba jimchu', ²⁶ maa'n gu tujuandam xi baidhak xi chikka na tu' jax jum bua. ²⁷ Ba'p titda: "Dho sap nat giilhim jix bhai'm ilh gum taat nat gio ya'p ba ai gum xiku' nat mai' giisik, nat gu' sap jix kii' ya ai. Tu chia ba' nam mu'aa' maa'n gu tuur jix dhuakam nach tu jugia'. Mi' dho ba' bhaajim xib." ²⁸ Ba' gui' dai nat bhai' ji bhaam. Mummi ja'p mik pix pup kiik. Cham mui' ka ai. Ba' mu jimiik gu taata'n tii soi' ba titda na mu aaya'. ²⁹ Jup kai'ch gu maraa'n: "¿Nap ba' aañ cham pui'x bhai'ñ buañ chaat nañ gammiji ya'm palhbui'ñ gu tu' nap jax bua? Tii' nañ tii pix bhaan ji bamgidha' nañ tu juantu'nda', pix cham jiñ jii'pdhidha' iñ. Jumai oidha' bap duñia', ya' pui' nañ jax jum biim bap tui'ñgida'. Chakui ñich moo pai' dhuuk maa'nnim cham jum kai. Mi' pui' tu duñiidha' iñ gu tu' nap jiñ chianda'. Ni kup cham pai' dhuuk jax kai'ch nap iam tu' karbax xiñ makia' nañ ja biim jup tu jugia' gui' nañ ji'k jup jix ja maat. ³⁰ Gu' dhi' gi ba' gum tumñi' nat xi ja onbai'ñdharak gu oipodam u'uub bhai' ga'm ba jim, mi' xi mui' pich ji gu' gu tuur jix dhuakam sia kup tiix maat nat jax jum alhio." ³¹ Ba'p kai'ch gu taata'n: "Ba tum iimchudhix ji matgim jiñ chio'ñ nañ ji'k tu' tu bia', biix bar tu aap ga'n, nap gu' maaxik gammiji ya'p tui'ñgit jiñ palhbui'ñ gu tu' nañ jax bua. ³² Dai pix ji na gu' xib jich a'm jum aa' nach biix maap jix bhai'ch chaatit tu jugia' nat ya' ba ai gum xiku' nat mui' tanoolh mai' giisik, panaas ku muukix kat gio duadik ya'p ba oiri."

**Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gui' na
iampix g'e'kam ki'n daaka' jabui gu jai' tujuandam**

16 ¹ Ba' gu Jesus diilh jup xi chu ja a'gi dai gui' nam ji'k kaichu' pui' bhaan jup xi chu ua'rgidhak, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam jix chumñigam maa'n bia'ka' gu tujuandam na mi' dhir jup tu ja chianda' gu jai' tujuandam tugi'ñ. Ba' cham mi' pui' tu duiñchu'nda' dhi' dhi tujuandam na jax chianda' gux chumñigam. Ba' gu jai' tujuandam ba aagi'ñ am gux chumñigam na cham mi' pui' tu duiñchu'. ² Ba' gux chumñigam xi chu joochxi na mu jimda' na tikka' no'r silhkam. Ba' mummip ba ji buus, jup titda: "¿Jir silhkam aa nap cham mi' pui' duiñchu' nañ jax jum aagi'ñ? Eap tu ua'mir gu u'uan gui' nap bhaan tu daasaim nañ xi chigia' no'p mi' pui' tu duiñchu', piam ku gu' cham kuñ aañ ya' dir jum buusaidha'." ³ Ba' nat mi' dhir buusnik gamai' ba jimchu' gu tujuandam, jup jum aa'ntu':

“¿Tuñ ba’ bhaan ka tu juana’, na gu’ bañ buusaidha’ gu kiokam na ba tigia’ guñ u’uan? Cham tu’ bhai’ iñ gu’ nañ tu juana’ jaraar ta’m nañ git jup ba ti ixia’. Jix xi’ir iñ ip nañ pui’ nai’ ja tañiidha’ gu ja’tkam gu tuumiñ. ⁴ iAa, bax maat iñ nañ jax ja’k duñia’! Ja’p jañ ja tiida’ gui’ nam ua’tu’n gu kiokam nam ji’k pix namkidha’ nam ba’ dhi’x bhai’ñ dhuñia’.”

⁵ Ba’ ji’ma’n pix bhai’ ji ja bai gui’ nam ua’tu’n gux chumñigam. Jup titda gui’ nat biipi’ mi ai: “¿Ji’k jap moo ua’tu’n gu kiokam?” ⁶ Ba’p kai’ch gui’: “Maa’n jix chamaam oo’m kastaañ dho gu oliibus baraa’.” Ba’p titda: “Dhop mi’ni ja’p xi dhaibui atoxkor ta’m jumaip duñia’ gui’ na bhaan jix maati’. Ya’ni gu u’uan. Gook oo’m daman mambhiix kastaañ jap pix mi dhaasa’.” ⁷ Ba’ jumai mijip xi chu joochxi na mu jimda’, jup titda ip nat mi’ ba ai: “¿Aap ji’k jap ua’tu’n gu kiokam?” Ba’p kai’ch gui’: “Maa’n jix chamaam oo’m janee’ dho gu tiriik.” Ba’p titda ip: “Dhop mi’ni ja’p xi dhaibui jumaip duñia’ gui’ na bhaan jix maati’. Ya’ni gu u’uan. Maakob oo’m janee’ pix jap mi dhaasa’.” ⁸ Ba’ gux chumñigam gatuuk ba maat nat jix aich nat jax ja’k duu gu tujuandam tugiñ kat na ba’ cham mu ja’p pix mai’ giixix ka’. Maaxik pui’ ja’k tu jim am gu’ gui’ nam cham mi’ pui’ jiim na jax jix aa’ gu Dios, jix io’m jix aichu’n am nam jax ja’k duñia’ gu tu’ na diilh jir jup ja duiñ ka’, cham tu’ pui’ na gui’ nam mi’ pui’ jiimda’ na jax jix aa’ gu Dios.

⁹ Jir am ip dho na pim mui’ mai’chia’ gu tuumiñ ya’ kam dhi oi’ña’n nax chu ua’tulhdhix, na pim gu’ dhi’ ki’n ba’ ja mai’chia’ jai’ gu ja’tkam, nam jaroi’x bhai’ jam tiidai jam aichdha’ maa’n kap nam pai’ gammiji bhai’ pu ba oi’ñka’, jano’ na gu tuumiñ ya’ kam dhi oi’ña’n cham pai’ ka matgilhia’.

¹⁰ Na gu’ na pim jax bax maat gu jaroi’ no’t mi’ pu tu duu gu tu’ palhiip jup jum duukam no’ mit chia, dhi’ bhaan jix maati’ ka’ ip na sia gu ge’p jum duukam mi’ pui’p duñia’ no’ mit chia. Gu’ ji no’t gu’ gu palhiip jup jum duukam cham mi’ pu duu, pu dhi’ bhaan jup jix maati’ ka’ na cham mi’ pui’p duñia’ gu ge’p jum duukam. ¹¹ Ba’ pu’ni ip aapi’m no’ pim cham mi’ pui’ duñiim gu tuumiñ na jax ja’k jum aa’ na pim duñiidha’, dhi’ bhaan jix maati’ ka’ na pim sia cham tu’ mi’ pui’p duñia’ na pai’ dhuuk tu jam makia’ gu Dios gui’ nax dhaam ja’k jix chu jai’ch na cham ji’xkat tu ju’ngi. ¹² Piam pui’ na jax sia gu jaroi’ no’ pim cham mi’ pui’ tu duñiim gu tu’ na tii jam chiñia’, ¿tu’ pim ba’p niirda’ nar jam namki’ ka’?

¹³ Gio gu’ na pim jax bax maat na cham jir am na gu jax chu’m tujuandam gok kap tu juanda’ maa’n jimdam, na gu’ cham tu’ biix gook jix bhai’ tu ja juañdha’, jumai dho pix jup bhaamkidha’ gu jaroi’ na buiñor tu juanda’, mikkat jumai ip, mi’ pum buada’. Dhi’ ja’p jañ kai’ñkam jup kai’ch na cham bhai’ mi’ pui’ jimda’ gu jaroi’ na jax jix aa’ gu Dios, no’ daix chu aa’ na git xi chu bia’ka’ gux dha’ram namkim na ya’ dhi oi’ña’n jix chu jai’ch.

¹⁴ Ba' gu pariseos dai na mit xi a'sik gu Jesuus na pui' kai'ch, nam gu' dai tuumiñ jix joojoi'ndha'. ¹⁵ Ba'p ja titda gu Jesuus:

—Aapi'm na pim pariseos jum tiiti' sap pik ba' panaas joidham mi' pui' xi jiim japim na jax jix aa' Dios, gu' ji na gu' dai nam xi jam nii'ndha' pix gu ja'tkam, nam sap ba' pix jix bhai' jam aa'nda'. Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Dios jam jujur am na pim jax pik ja'k jir tu'm, sia ku pim gu' ya' ja bui gu ja'tkam tii pui' xi chu'ii' na pim jir kiki'. Na gu' ya' ja bui gu ja'tkam, sia kum moox kii' nii'ñ panaas gu tu', gu Dios cham kii' nii'ndha'.

**Gu Jesuus na pui' ba ti'ya' nam aa' na
pui'm duñiidha' na ji'k jax tu aagix**

¹⁶ 'Gui' nat ji'k Moisees tu ua'nak na jax ja'k tu aagix ka', mi' pix juugit dhi' bhaan tu a'ga mit gui' nam bhaankam ya oipimik gu Dios na pai' gu Juan ja'tkam bopkondam. Mi' dhir bha ja'k maakam tu'm bhai' ji chum a'ga na jax ja'k tu't jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios. Ba' dhi' na jax chu'm tum a'ga, biix tiix maachik kat mi' pui'x jimiik am gu ja'tkam.

¹⁷ 'Ku gu' biix mi' pui'm duiñchu'nda' ji na ji'k jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees bijik, na gu' biix jum aa', cham tu' pui' na dhi dibiir gio dhix dhaam na cham pik jum aa' siat chi cham pai' matgir jax chu'm tanoolh.

**Gu Jesuus na pui' ba ti'ya' na cham tu' pui' ka ja bia'ka'
gu Dios nam jir jum bipnagim ka' gu jaroi' no't mai' xi
buak gu biipi' kam binga'n jumai bhai'p ji bhii**

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ 'No't jaroi' mai' xi buak gu biipi' kam binga'n jumai bhai'p ji bhii, cham tu' pui' ka ja ilhii'ndha' gu Dios nam jir jum bipnagim ka'. Gio gu ubii na mai' buix ka' no't jaroi' bhai'p ji bhii, pui' cham tu' pui'p ja ilhii'ndha' gu Dios nam jir jum bipnagim ka'. Ja'p pix ba ja ilhii'ndha' na jax gui' nam jir ganai' pix.

**Gu Jesuus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu maa'nkam
jix chumñigam gio maa'n Laasar tiigim na cham tu' bia'ka'**

¹⁹ 'Maa'nnim maa'n gu maa'nkam jix jai'ch ka' giilhim jix chumñigam. Gammiji joidham jix bhai' xim duuka' ki'n gux dha'ram namkim gu jajannulh, gio gammiji nabap tanoolh jix bhai' tu kua'da'. Nammi ji chi kiiska' gu koi' gam na joidham xi chu yooxmadhix ka' bha ja'p. ²⁰ Ba' maa'n jup jix jai'ch ka' gu maa'nkam Laasar tiigim na gammijix ka'ook ka' ki'n gu bippri'x na eeka'x kobkom biix na ji'x tukga'n. Pu cham jir tu' bia' kam ka' ip. Dhi' ba' gammiji mi' daaka' ki'ngob na pai' kioka' gux chumñigam, ²¹ na tii niirda' na iam ba makia' git sia gui' na bhai' dhir

iigisda' na pai' tu kua'da'. Ba' gu go'ngox mi a'jit jup tuspuni'ndha' am gu Laasar na pai' jax jix bippri'xi' ka'. ²² Ba' maa'nnim ampix muu gu Laasar pui' xim tulhiiñaimik, baidhak jamit ba'x dhaam ja'k gu noonbi'ñ gu Dios na buiñor bap tui'ka' gu Abraam na pai' joidham jix chu abhaar. Ba' ji'k jurni'ñ ki'n jup ma muu gux chumñigam, dhi' dho gi gu' joidham jix bhai' duiñxim yaas jamit ji, gu' ji nat gu' pu jii mu ja'k na pai'm tulhiiña'. ²³ Ba' giilhim jix buam tu tatda' gux chumñigam na bam tulhiiñ ja biim gui' na mit pui' koi cham mi' pui' ji jimiik na jax jix aa' gu Dios. Ba' mijimmi dir ba tii gu Laasar na biima'n jup tu'ii' gu Abraam. ²⁴ Ba'p kai'ch ge' ki'n: "Jiñ boxii Abraam, iam xiñ palhbui'ñ nañ ya'ñ chulhiiñ tai chir. Xi chiñia' ap dhi Laasar na iam xi bargidhai gu dee'n ga'n bhañ juulhdhara'ñ ñiin am. Giilhim jix buam tu tatda' nañ jix chanoom." ²⁵ Ba'p kai'ch gu Abraam: "Jax dhui nat jix bhai' tum jii aap jiñ boxii nap duakat jum tuuku' bhaan, gu' dhi Laasar jum tulhiiñaimik. Pui' ku ba' xib ya oiriñ biim na pai'x bhai' tu tatda' gammiji, na gu' pu'ñi ja'k jir mai'chik ga'n. Aap ba' mi' ja'k jum a'm bipio' nap pai' ba' bam tulhiiñ. ²⁶ Gio gu' cham bhaai' na jaroi' ya' dir mu ja'k buusnia', ni mu dir bha ja'k, na gu' giilhim ge' irban jix chi'ik. Jumai momkoram jup tu'ii' ap aap, gio aach jumai ka'm ip." ²⁷ Ba'p kai'ch gux chumñigam: "Dho piam jap mu ja'k jootsa' na pai' kio guñ chaat. ²⁸ Mi' dharaa am jix chamaam guñ jaaduñ na ja aagi'ndha' na jax ja'k jix bhaai' nam dui cham bha ja'k bhiya' ya tai chir nañ pai' bañ chulhiiñ aañ. Giilhim jix buam tu tatda' gu'." ²⁹ Ba' gu Abraam jup titda: "Jax dhui nam bia' gui' nat Moisees tu ua'nak, gio gu jai' nam pui' bhaankamu'n jup tu a'gimik gu Dios. Gui' ka'm tu daa biix na tu'm aa' nam pu duñia' nam ba' cham mi' ja'k bhiya'. Dai ji nam ti jii'ndhai mi' pui' jimia' na jax jum kai'ch." ³⁰ Ba'p kai'ch gux chumñigam: "Pui' dho tii nap jax kai'ch jiñ boxii, dai pix ji nam gu' cham tu' jax ji chi'ji ti jii'ndha' no't jaroi' muukik gio duadik jup ba tu ja a'gidhim." ³¹ Ba' gu Abraam jup titda: "Pui' pix ip ji matgim sia kut tu' maa'nkam muukik gio duadik mi ja'p jup ba kiik, pix ji no'm cham ti jii'gi'ñ nat jax tu ua'nak gu Moisees, gio gu jai' nam bhaankamu'n gu Dios tu ja a'gidhimik gu ja'tkam, nam gu' diilh cham mi' pui' jimiik ka'."

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ña pix dhuim ua'tulhdha' gu jaroi'

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

17

¹ Ba'p ja titda ip gio gu Jesus gui' nam kaichu':
—Gammiji pix jix jai'ch ka' am gu ja'tkam nam tu baidhidha' mu ja'k na pai'x chu ua'tulhdhix. Tiiñ jix buam jiñ aa'nda' bhaankam gu jaroi' no't jax dhuukat maadit aapi'm mu ja'k jam bhiich na pim kia'pix jiñ bui ba ti jii'gi'ñ, na gu' mi' dhir cham bhai' ka tu jimia' na pui' xi jam doodai. ² Iam chix bhai'p tu jimia' ji nam biipi' dir mu pu ba bua' suudai'

chir, bha bulhdhai gu gɛ' mattur na chakui maadit jam iatgidha'. ³ Ba' aapi'm xim nuukdat na cham jaroi' jam iatgidha'.

'No't jax chu'm jam jaduun mam ua'tulh jam bui, xi aagi'ndha' pim na cham pui' ja'k tu jimda'. Gu' ba' no' gu' jax kai'ch na cham pui' ka tui'ka', aapi'm jup tu uani'inka'. ⁴ Sia chi moo xijum gookim gu tanoolh jum ua'tulh jum bui, tu uani'n ka' ap no't ja'kbui' kim pui'p jum tii'n na cham pui' ka tui'ka'.

**Gu Jesus na pui' ba ja tiida' gu noonbi'n nam cham iam ja'xbui'x
biiinak buiñor gu Dios na ji'x gu kai'n gu mostaasa**

⁵ Ba' gu noonbi'n gu Jesus jup titda am:

—Jich jaduun, jich aagi'ndha' ap nach jax ja'k jix io'm buiñor jix biiinak ka' gu Dios.

⁶ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Jax dhui na pu ni palhiip ku pim iam jix biiinak buiñor gu Dios. Kani no' pim sia ja'xbui' buiñor jix biiinak ka' git na ji'x gu kai'n gu mostaasa, ba' no' pim jax titda dhi tua na mi'ni kiik na diilh jum takbunai mummim daasa' na pai' gɛ' suu'n gu suudai', pui' dhop ji buusnia' git.

**Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ja'k tu
jimda' gu jaroi' no'r tujuandam**

⁷ 'No' jaroi' maadit aapi'm bia' gu tujuandam, ba' no't gu' tu bia'rak gu baak piam kut tu moikdarak, ni kup iam jax tiida' na pai' dhuuk mi' ba aaya' kiicham: "Bi chu ju'. Bha'ni bax chu bhai." ⁸ Gu' ja'pji ja'kbui' kat nap mi chiñia' na tu bhaidhai tum makia'. Nap pai'x bhai' xi ko'i'choi nap ba'p ba chiñia' na tu jugia'. ⁹ Ni kup jup xi taxchaabgi'ndha' nax bhai' tum buixi'ndha'. ¹⁰ Ba' aapi'm pu'ni na pim jir tujuandam buiñor gu Dios. Na pim pai' dhuuk tiimoidha' gu tu' na jam chianda', ja'p japim kai'chdha': "Ni ji'x kuch cham jir kiki' tujuandam buiñor gu Dios, nach gu' cham tu' diilh jai' tu' pup jax xi bua, daipu' na jax pix jich chian."

**Gu Jesus na ba ja dudua'ndha' mambhiix gui'
nam tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku'**

¹¹ Ba' gu Jesus na Jerusaleen ja'k jim, mi ja'p a'jim na pai' jax Galilea bhaan bipio' gu dibiir gio na pai' jax Samaaria bhaan jup bipio'. ¹² Ba' na maa'n kap ba aajim na pai' ji'dilh jir kikcham, yammi dir ja'p mui' ba ti nii'n am mambhiix gux kako'kkam na ja eeka' gui' na tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku'. ¹³ Ba' mui' ba jiiñkai'n am gu Jesus, jup kai'ch am:

—iXich dhudua'ndhak jich jaduun! iIam jap xich joi'mdat xich chigia'!

¹⁴ Ba' nat ba ja tii gu Jesus, jup ja titda:

—Ja bui pim xi jimia' gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam bhai' gə' chiop, nam jam tigia' na pim bax kikii'.

Ba' nam gamai' ka jiimchu', joidham jix bhai' bhai' ji chu tatdat, bax kikii' gu ja tutku' nam xim ninii'ñ. ¹⁵ Ba' maadit mi' dhir pu ja'k gii nat bam tii na bax kii' xi taxchaabgidhidhat gu Dios gə' ki'n. ¹⁶ Silh jii ip gio mu na pai' gu Jesus, ba' mi' o'lhia'n ki'n xi kikbok ba taxchaabgi'ñ nat ba dua'ñ. Jir Samaaria kam gu maa'nkam. ¹⁷ Ba'p kai'ch gu Jesus:

—¿Kux cham tu'r mambhiixi'ñ am aa gux kako'kkam na ñich ja dudua'ñ? ¿Pu jii mit aa ba' gu xijum maakob? ¹⁸ Dai bak ba' dhi' na cham jir Israel kam bhai' xi jii nat bha taxchaabgidham gu Dios.

¹⁹ Ba'p titda gu maa'nkam pui' xi chi'ik:

—Pu ba dua pich ji matgim jiñ jaduun, cha'p jax kam aa'nda', na pich gu' biix jum jur ki'n ti jii'ñ buiñor gu Dios. Ba jimia' ap xi kikboi.

Gu pariseos nam ba tikkada' gu Jesus na pai' ba' duuk jum aaya' gu tanoolh na gu Dios jix ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu ja'tkam

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Ba' gu pariseos bhai' ba tikka' am gu Jesus na pai' ba' duuk jum aaya' gu tanoolh na gu Dios jix ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu ja'tkam. Ba'p ja titda:

—Jax dhui na pim cham tu' maaxik tigia' na pai' dhuuk gu Dios jix joi'mdat ja a'm ti tigia' gu ja'tkam. ²¹ Cham tu' pim jax ti'ya': "Jaña, mi'ñi ba ai." Piam ja'pni: "Bhai' sap pai' ba ai." Gu' gu Dios pu xib na ya'x joi'mdat ja a'm ba ti niidhim gu ja'tkam.

²² Ba'p ja titda dai gui' nam ji'k kaichu':

—Aapi'm jax chu'm tanoolh gio tiip ba xiñ chiigik ka' maaxik ja'p na jax xib, gu' ji na pim gu' cham pai' kañ chigia'. ²³ Jai' dhit bhai' ji jam iatgi'ñdha' am gu ja'tkam, jup kai'chdha' am: "Mi'ñi ba ai guch Xoi'kam." Piam moo jax kai'chdha' am: "Muni sap pai' ba ai guch Xoi'kam." Cha'pim mi' ja jiigi'ñdha', na gu' cham jir silhkam ka'. ²⁴ Na gu' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda', ja'p tu't ya aaya' iñ na jax gu duuk no't bipgi na jotmoda' mui' kap tum tonnia'. ²⁵ Ku gu' biipi'm aa' ji nam jiñ chulhiin'chuda' gu ja'tkam nam xib ya'x jai'ch, nam gu' cham jiñ kiigalhdha'. ²⁶ Ba' jano' na ba miamlhidha' nañ gio bhai'p jimda', cham tu'p jum buixi'ñdha' am gu ja'tkam, pu cham jiigi'ñdha' am gu jaroi' sia ku tii ja aagi'ñ. Pui' ip na jax jano' nat tis gu suudai', na tii pup ja aa'ñdhimik gu Noee gu ja'tkam na jax tum duña', ²⁷ gu' ji nam gu' pu cham jiigi'ñdha'. Cham tu'p jum buixdhat tu kua'da' am, jix maik ka' am, gio nam jum titmoda'. Jano' ba' tii pix gan ti tii mit nat pai' dhuuk giilhim jix io'm bhai' ji dhuu'n, gu' ji na gu' gu Noee pu irban dir jix bhai' ba' kuupchu' bhaan gu kanuub. Pu koi mit dho gu' biix bhai'kuk.

²⁸ Gio jano' ip na gu Lot, dai gui' mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios. Gu jai' ja'tkam cham tu'p jum buixdhat ti isdat tu kua'da' am, sia ku pui'

tiip ja aagi'ndha'. Jix maik ka' am, jai' tu saba'nda' am, jai' tu ga'rada' am, jai' tu ba'pkichaidha' am. ²⁹ Ba' dai tai pix mi' ba duu'n nam cham pum aa', mi' pix pu tum totpok dibiir ta'm. Gu Lot gu' pu biipi' dir ba jimiñnor mi' dhir Sodooma nat chakui tai duu'n. Ba' pu biix koi mit gui' nam mi oi'ñkat, nim maa'n kut bii. ³⁰ Aa'ñ ba' pu'ni ip jano' nañ gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'nga'n, cham tu'p jum buixi'ndha' am gu ja'tkam sia kum jai' dhit tii ja aagi'ñ. Ya' pix pu bañ maaxdha' iñ nam cham pum aa'nda'.

³¹ 'Ba' jano' na pai' dhuuk jum aaya' gui' gu tanoolh, no' jaroi' maadit aapi'm bhai' pai' ka daa ba'k dhaam, bhai' dhir jap timnii pu jimiññolhia'. Cha'p miji ka bapkida' ba'k chir nap tu' xi bhiiji. Piam no' jaroi' mu ka oiri ga'ram, mi' dhir gammiji ja'k pu jimiññolhia'. Cham tu' na jax jum aa'nda' na mummi ka xi ñorgira' kia'mi'ñ na ba' pik ba jimiññolhia'. ³² Jax japim gix maat nat tu dooda bijik gu Lot gu binga'n, pu'ni dhop tu jam dooda' no' pim dai bhaan titi'ñcho gu jam bixchu'. ³³ Na gu' gu jaroi' no' dai bhaan titi'ñcho gu tu' na ya' dhi oi'nga'n jix chu jai'ch, cham ji'xkat palhbuidha' na jax ja'k jix bhai' tu jimia' gatuu. Gu' ji no't gu' cham tu'p jim buixdhak mi' pui' xi chu duu na jax jix aa' gu Dios, jix bhai' ji na tu jimia'.

³⁴ 'Ba' no' jano' pik jir tukaa' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda', no'm gook maap mi' pai' ka boobok gu ja'tkam, maa'n pix jañ baidhika', gu jumai ba' mi' pup bi'ya'. ³⁵ Piam no' ñich gu' tataab ja'k ya' ai, no'm gook maap mi' pai' ka tu tua' gu u'uub, maa'n pix jañ jup baidhika', maa'n mi' pup bi'ya'. ³⁶ Piam no'm gook gu ja'tkam mu pai' ka oipo gaa tir, pui' maa'n pix jañ jup baidhika', gu jumai mi' pup bi'ya'.

³⁷ Ba' bhai' ba tikka am gui' nam kaichu', jup titda am:

—¿Jich jaduun, ya' aa ba' pui' tum duñia', ka' maakam ja'k aa?

Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho na pim jax bax maat no'm pai' pix xikoolh jiim gu nunnui na gu' bhai' tu muukix ka', pu'ñip jix maati' ka' jano' na pai' dhuuk pui' ba tum duñiidha'.

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' maa'n gu ubii gio maa'n gu ge'kam

18 ¹ Ba' gu Jesus bhaan ji chu ua'rgidhak maa'n gu ubii gio maa'n gu ge'kam, ba ja aagi'ñ gui' nam kaichu' na bhaan ja guguuxi'ñ nam cham jim o'joldhat gammiji tu daanda' buiñor gu Dios. ² Jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam maa'n kap jir ge'kam ka', na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham ka'. Cham tu' ka'm ja nii'ndha' gu ja'tkam dhi' dhi ge'kam, ni gu Dios ku tu' ka'm nii'ndha'. ³ Ba' mi'p jix jai'ch ka' maa'n gu diilhdhim ubii nat muu gu binga'n. Dhi' mi' tii a'jida' na pai' daaka' gui' gu ge'kam na pu titdada' na bhaankam nokia' nam kokdada'

gu ja'tkam mu na pai' kio, ^{4,5} gu' ji na gu' cham tu'p jum buixi'ndha'. Mui' tanoolh jup duu na cham tu'p jum buixi'ndha' gu ge'kam buiñor gu diilhdhim ubii. Ba' maa'nnim jup jum aa': "Gi no' ñich a'mkamun jup ñio dhi ubii ku cham kañ juanda', sia kuñ tii cham tu' ka'm ja nii'ñ gu ja'tkam, ni gu Dios kuñ tu' ka'm nii'ñ. Jir maa'n na bha ja'k jiñ chooni'ñ."

⁶ Ba' pui' xi chi'ñik jup ja titda ip gio gui' nam kaichu':

—Dho jaña nat siamri dakoo a'mkam ma ñio gu ge'kam gu diilhdhim ubii na cham jum jii'pi'ñka' na pu titdada', sia ku gu' tii cham tu' ka'm ti nii'ñ gui' gu ge'kam. ⁷ ¿Aapi'm ba' cham pu'ñip jam kaaya' aa jax no' pim titda gu Dios nat jam a'm ti tii na pim jir ja'tkam tugi'ñ ka', no' pim gammiji pui' titda nabap tanoolh gio nabap tukaa'? ¿Ka' gu' ka ji miikidha' aa panaas na ba' pik jix joi'mdat ba jam tigia'? ⁸ Matgim moo jano' ji na jam palhbuidha', cham tu' na gu' miikidha', aañ moo ya' pu jam titda. ¿Siamriñ chi ba' gio ya'p ja tigia' aa gu ja'tkam dhi oi'ñga'n bhaan nam jiñ bui ti jii'gi'ndha' jano' nañ gio bhai'p jimda'?

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu pariseo gio maa'n gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm ge'kam Rooma kam

⁹ Ba' jai' dhit gu ja'tkam ge'gerkam jum taat ka' am nam chi sap panaas mi' pui' jiim na jax jix aa' gu Dios, gu' ba' gampai' ja ilhii'ndha' am gu jai' ja'tkam. Ba' gu Jesus jumai bhaan jup xi chu ua'rgidhak ba ja aagi'ñ nam ba'x maatit kaaya', jup ja titda:

¹⁰ —Maa'nnim gook gu ja'tkam ma jii mit maa'n kap chiop na mit tu daañim jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. Maa'n jir pariseo, jumai ba' maadit jir di' gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm ge'kam Rooma kam. ¹¹ Ba' gu pariseo pui' kiikat jix dhaam ja'k xi chi tiigik mui' ji chu daani buiñor gu Dios, jup kai'ch: "Moo taxchaab ba' Ge'kam Dios nap jiñ palhbui'ñchu' nañ mi' pui' jim nap jax jix aa'. Cham jañ tu'r jix ixkum na jax jai' gu ja'tkam nam giilhim jix i'xbi', ni kuñ jir pu chu'm na jax jai' nam mai' xi ja iabut gu ja bipna' jai' bhai' ji ja u'. Cham jañ pai' dhuuk jix buam jum duukam jup tu bua. Jum taxchaabgi'ñ iñ ip sia na pich cham tu' pu chu'm ya'ñ dho'ñcho dhi oi'ñga'n bhaan nañ jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ ka' gux io'm ge'kam Rooma kam, ja'p na dhi' na bhai' dhir kiik. Giilhim jix u'ua'tulhdhix am gu' gu pu chuutu'm. ¹² Aañ gookim jiñ xaabda' na giop bam aaya' na pai' dhuuk cham tum juanda'. Gio gu tu' nañ mai'chidha' nañ tu juanda', gammijim maakidha' iñ na ji'k jum a'm jup bipio'." ¹³ Ba' gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm ge'kam Rooma kam ja'x mik pa' ji kikbo, ni ku iam xim guguxi'ñ nax dhaam ja'k xi chi tigia', dai na bhai' xim gibdat bhaastu'n jup kai'ch: "Aapi' Ge'kam Dios, xiñ joi'mdaip iam jiñ uañdha' guñ ua'tulhdhara' nañ giilhim jix ua'tulhdhix." ¹⁴ Ba' aañ ya' pu jam titda nat gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm ge'kam Rooma kam ba jii kia'mi'ñ

uañchudhix kam gu ua'tulhdhar ga'n, gu' ba' gu pariseo cham. Na gu' cham tu' joi'mdat nii'ndha' gu Dios gu jaroí' no' dai gë'kam jum taat, gu' gui' ji na soi'm ilhii'ndha' na ba'x joi'mdat nii'ndha'.

Gu Jesus na tu ja daañxidha' gu a'aalh

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Ba' jai' dhít gu ja'tkam mui'p ba aichulhdhim am gu Jesus gu ja a'aalh chuk nam jix aa' na ja a'mkam tu ja daañxidha'. Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk ja tii gu noonbi'ñ gu Jesus, ba ja ñiok jamit pix gu jai' nam mui' tiip ba ja ua'kat gu ja maamar. ¹⁶ Ba' diilh gu Jesus xi ja baidhak gu noonbi'ñ jup ja titda:

—Cha'pim ja sosbhichulhi'ndha' dhi ja'tkam nam bha ja ua' gu ja maamar, na gu' pu'ni chu'm ja a'm jum aa' gu ja'tkam nam jir tu'm ka' na ba'x joi'mdat ja a'm ti niidhidha' gu Dios. ¹⁷ Cham ji'xkat jaroí' aaya' buiñor gu Dios no't cham pui'm ilh na jax gu alhii, aañ moo ya' pu jam titda.

Gu maa'nkam jix chumñigam na ba tikkada'

gu Jesus na jax ja'k mi' pui' jimda'

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Ba' maadit gui' nam jir ja gë'gërkam tuk gu Israel kam ja'tkam jup titda gu Jesus:

—Aañ ja'p tu'm xim tikkam jiñ jaduun, aap nap jir jix bhai'kam. ¿Jax ja'k jix bhaai' nañ xi chu duñia' nañ ba' mai'chia' nañ jimia' buiñor gu Dios nañ gammiji buiñor bap tui'ka'?

¹⁹ Ba'p titda gu Jesus:

—¿Ja'p kai'ñkam jup kai'ch ap aañ jaduun nañ aañ ja'xbui'p jir jix bhai'kam na gu Dios? Na gu' dai gui' nar jix bhai'kam. ²⁰ Gio gu' gui' nap tu'ñ chikka, jix maat ap na jax tu aagix na tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios nap tu' jax dhuñia'. Ja'pni bom kai'ch: “Cha'p nai' pix ja biim boppoda' gu u'uub, daipu' gu jax chu'm nar jum biina' ka'p pu biima'n tu kioka' gammiji nap ji'x duaka'. Gio nap cham ja koo'nda' gum bipna' ja'tkam. Ni kup cham ti iixi'ndha'. Ni kup cham iatbi' ka'. Gum taat jap tu' ka'm jup nii'ndha' gio gum naan.”

²¹ Ba'p kai'ch gu gë'kam:

—Dho biix jañ pui' tii pu tu duiñchu' na ñich dhir bhai'ñ jur ji bhii.

²² Ba'p titda gu Jesus nat pui' tii:

—Ka bi'iix ji gu' maa'n nap pu duñia'. Biix jap tu ga'rai nap ji'k tu' tu bia' ja makia' gu tuumiñ gui' nam cham tu' bia' ni ji'x, bhai'p ba' xi jimia' nap bañ kaichgida'. Pu'ni ja'k jap ba' bar jix chumñigam ka'x dhaam buiñor gu Dios.

²³ Ba' gampai' ji dhuu gu gɛ'kam nat pui' xi chii'n gu Jesus, jix buam jum ilh, na gu' giilhim jir jix chumñigam ka'. ²⁴ Ba' na bhai' xi ñii'ñ gu Jesus nat jix buam jum ilh, jup kai'ch:

—iJa'p moox xijaim ilhii'ñ am gux chutumñigam nam mi' pui' jimia' na jax ja'k jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' git gu Dios! ²⁵ Gu kameeyo chi iam cham xijaim jup ilhii'ñ ji na bhai' baakii bui'ram gu soomkar ja'p dir ja'k buusnia', cham tu' pui' na gux chutumñigam nam jix xijaim ilhii'ñ nam mi' pui' jimia' na jax ja'k jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' git gu Dios.

²⁶ Ba' jai' dhit gui' nam tɛ kɛɛ, jup titda am gu Jesus:

—iDho bak gu' cham ji'xkat jaroi' buiñor aaya' gu Dios, na gu' pui'x xijai nach mi' pui' jimia' na jax jix aa'!

²⁷ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Jax dhui na cham tu' xijaim ilhii'ñdha' gu Dios gu tu' nam gu ja'tkam jix xijaim ilhii'ñdha', na gu' bixchu'x bhaai' na pu tu duña'.

²⁸ Ba' gu Peegro mi' dhir ja'p jup titda:

—Dho pui' na jax aach na chich cham tu' kap jich buix gu tu' nach ka bia'kat jano' na chich pai' dhuuk ti jii'ñdhak jum biim ba jiiñ jaduun.

²⁹ Ba'p ja titda biix gu Jesus:

—No't jaroi' cham tu' bhaan kap jum buix gu taata'n gio gu di'ii'n, piam gu xiixiogi'ñ, piam gu sispidhi'ñ, piam gu binga'n, piam gu maamra'n, piam gu tu' na bia'ka', pui' na gu ba'ki'ñ, ganai' biix aixim, ba' dai nat pix bhaan ji bam na pui' ba tu duñiim na jax ja'k jix joi'mdat bhaan ba ti niidhidha' gu Dios, aañ ya' pu jam titda na cham jax bua.

³⁰ Na gu'x io'm mui' ba tu iimchuxdha' gu Dios pu ya' na ka duaka' dhi oi'nga'n bhaan, cham tu' ja'kbui' na ji'k cham tu' bhaan jup jum buixdha' biipi' dir. Gio daman pup na xi baidhika' jix dhaam na buiñor bap tui'ka' gammiji.

Gu Jesus na giop ba tu aa'nda' nam mu'aa',

bar baikim ka' ba' dhi' ki'n

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Ba' ja'p ja'k dilhkob xi ja boosgak gu Jesus dai gu mambhiix daman gook gu noonbi'ñ jup ja titda:

—Xib jach ba' silh mui' pu ba jimia' Jerusaleen, bhai' na pai' pui' ba tum duña' ba' na mit ji'k jax tu ua'nak nam aañ jiñ aagit jup kai'ch gui' nam bijik bhaankam ya ja'p tu a'gimik gu Dios. ³² Gu Israel kam ja'tkam jam maaxik jiñ kiisa' ja bui gui' nam cham jir Israel kam, gui'm ba' biix aixim jiñ buimii nam jax ilhii'ñ, bhañ xixbuidha' am, jiñ asdam ba' pui' xiñ bua't. ³³ Gio nam jiñ gibiimii, mi' dhir jam ampix jiñ mu'aa'. Ku ba' gu' aañ baik tanoolh ki'n yaa' ji nañ jax ba oirida'.

³⁴ Ba' gu noonbi'ñ pu ni ji'x ku mit jix maatit kai na jax kai'ñkam jup kai'ch, pu cham maatit kai mit na jax kai'ñkam jup ja titda. Na gu' pui'

na jax ja titda gu Jesusus, jix xijai na jaroix maatit kaaya' gu mi' jotmoda'.

Gu Jesusus na ba dua'ndha' maa'n gui' na cham ñia ka'

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Ba' nammi na mia'n ba aajim gu Jesusus na pai' Jerikoo ti tii', maa'n gu maa'nkam cham ñia kam mi ja'p daakat boi jugii'ñ tu taan gu tuumiñ nam onbai'ndha'. ³⁶ Ba' nat ba ja kai nam mui' mi ja'p pix kai'ch gu ja'tkam nam buan, ba ti tikka na tu' jax jum bua. ³⁷ Ba'p titda am na Jesusus Nasareet kam mi ja'p jim mui' ja biim gu ja'tkam. ³⁸ Ba' ba jiiñak ge' ki'n gu cham ñia kam, jup kai'ch:

—iJesusus, boxii'ñ gu Dabii! iIam jap xiñ joi'mdai xiñ chiigii xiñ dhua'ndhai!

³⁹ Ba' gu ja'tkam gui' nam biipi' dir jiim, jup titda am tii na cham ñiokat daaka', gu' ji na gu' gui'x io'm ge' ki'n mui' ba xi jiiñak, jup kai'ch:

—iBoxii'ñ gu Dabii! iIam jap xiñ joi'mdai xiñ chiigii xiñ dhua'ndhai!

⁴⁰ Ba' mi' pup kiik gu Jesusus nat kai, miji xi chu joot ba' nam mu bai'ñxidhika'. Ba'p titda na mit mi' ba aich:

⁴¹ —¿Tu'ni aañ ki'n jum palhbuidha'ñ jaduun'?

Ba' gui'p kai'ch:

—Dho nañ tiix aa'ñ jaduun' nap jiñ dhudua'ñxidha' dhiñ buupui nañ cham ñia. Tiix chi tiigim iñ.

⁴² Ba'p titda gu Jesusus:

—Pu bax kiki' ji matgim jiñ jaduun', na pich gu' biix jum jur ki'n jiñ bui ba ti jii'ñ.

⁴³ Ba' bhai' ji chi tii gu cham ñia kam nat pui' xi chii'n gu Jesusus, jix kii'p jum duu. Ba' dai nat ba oi gu Jesusus xi taxchaabgidhidhat gu Dios jix dhaam ja'k. Sia pui'p xi taxchaabgidhim am gu Dios gui' na mit ji'k tii nat dua'ñ gu Jesusus.

Gu Sakeo na baidhika' kia'mi'ñ gu Jesusus

19 ¹ Ba' mi' ba ai gu Jesusus na pai' Jerikoo ti tii', mui' ji bhii irban na pai'r kikcham. ² Ba' maa'n mi'p kioka' gux chumñigam Sakeo tiigim, dhi' maadit jir di' ka' gui' nam jir ja ge'gerkam tuk gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm ge'kam Rooma kam. ³ Ba' tiix chiigim gu Jesusus na mi ja'p jim, gu' ji nam gu' giilhim jix kobkom mu jiim gu ja'tkam. Gio na gu' cham jir tēb ka' gu Sakeo, ja juraab pix ju'nka' gu ja'tkam. Miji dir ja'p ba' tii mimlhim ja biibhi', gu' ji na gu' cham pai' dhir jir joidham na tigia'. ⁴ Pui' ba' biipi' dir dai'ññik maa'n tua ta'm tis na sap ba' bhai' dhir tigia' na mi ja'p ji buusnia'. ⁵ Ba' am pup tii gu Jesusus gu Sakeo na bhai' dhaa tua ta'm nat mi ja'p ji buus, ba'p titda:

—Sakeo, xi chimnik bhai' dhir tua ta'm mai' xiñ baidhak mum ki'aam kuñ mi' xi chibiapui.

⁶ Ba' jotmoda' xi chimnik bhai' dhir tua ta'm gu Sakeo ba baidhak gu Jesus mu na pai' kio cham jax ji chi'ik. ⁷ Ba' bhai' ji bhaak jamit biix gu ja'tkam nam ji'k jiim, sap nat gan mi ai gu Jesus buiñor gux ua'tulhdhix kam. ⁸ Ba' gu Sakeo xi kikbok jup titda gu Jesus:

—Aañ ja'pni ilhii'ñ jiñ jaduñ. Biix nañ ji'k tu' tu bia', irban juugit jañ ja makia' gui' nam cham tu' bia' ni ji'x. Gu' ba' no' ñich jaro' tu' iix, maakobim ja'kbui'ñ ja'k buidha' ji'k nañ ti iixdha'.

⁹ Ba' gu Jesus jup titda:

—Pu'jani ja'k jir tu'm ka' am gui' nam tu' silhkam jir bopxi'ñ ka' gu Abraam. Aap ba' xib ya' dir ja'p ja'k cham tu' mu ja'k ka jim nap pai' gammiji git mi' pup jum tulhiñdha'. ¹⁰ Dhi' ji' ji na ñich bha ja gaagam na mit jumai boi bhaan bhii na pai' mai'x chi giixi', aañ na ñich bhaankam bha jii gu Dios. Ba' gui' nañ ji'k ja tiigim, gio mi'p ja tuttuim iñ bhaan gu boi na pai' cham mai' ka ti giixi'.

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' gu tuumiñ

¹¹ Ba' gu ja'tkam tē kēē am na mi' pui' tu a'ga' gu Jesus. Ba' xi chu ua'rgidhak bhai' ji chu ja a'gi, nam gu' ja'p jum aa' na dai pix no't bhammi ba ai gu Jesus Jerusaleen, dai na ge'kam ki'n ba daasa' gu Dios na ba' ge'kam ki'n bhai' ji chi silhkada'. ¹² Jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n jix jai'ch ka' gu maa'nkam na giilhim jir jix chumñigam ka'. Ba' dhi' dhix chumñigam jumai momkoram dir bai'ñ am nam ge'kam ki'n daasa', gio ba' bhai'p jimia' dai nam ge'kam ki'n xi dhaasa'. ¹³ Ba' maap xi ja jumpadak mambhiix gu tujuandam tugi'ñ, xi ja maakak ba' mui' gu tuumiñ biix ji'ma'n, jup xi ja tiidak: “Aapi'm ya' ki'n ka tu juanda' dhi tuumiñ. Jix io'm mui' pim ba mui'dhalhdha' nañ gio ja'k jup gixia'.” Ba' ba jii pui' xi ja tiidak. ¹⁴ Ba' gu mi' kam ja'tkam cham jup kiigalhi'ñdha' am, biipi' mit ba' miji xi ja joot jai' nam bhammi pu ti'ya' nam cham aa' na dhi'r ja ge'kam tuk ka'. ¹⁵ Gu' ji na mit gu' sia pui' ge'kam ki'n dai, gio ba' bhijip ji dhuu. Ba' mi' eek nai' ji chu ja joochxi biix ji'ma'n gu tujuandam tugi'ñ na bax maachim na mit ji'k mui'dhalh gu tumñiga'n nat mi' ja do'ñchidhak. ¹⁶ Ba'p kai'chim gui' nat biipi' mi' ai: “Ya'ni ba' gum tumñi'. Mambhiix ja'kbui' pup jañich mui'dhalh na pich ji'k ya'ñ dho'ñchidhak.” ¹⁷ Ba' gu ge'kam jup titda: “iAa gu' joidham ji jia! Jir jix kii' tujuandam ap dho bak. Ea nañ jum daasa' nap jir jix kai' ka' mambhiix kap na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham, na pich gu' mi' pu dhuu gu palhiip jup jum duukam.” ¹⁸ Ba' jumai nat mi'p ai, jup kai'chim ip: “Ya'ni ba' gum tumñi'. Jix chamaamim ja'kbui' ñich pup mui'dhalh na pich ji'k ya'ñ dho'ñchidhak.” ¹⁹ Ba'p titda gu ge'kam: “iAa gu' joidham ji jia! Jir jix kii' tujuandam ap dho bak. Ea nañ jix chamaam kap jum daasa' nap jir jix kai' ka' na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir

kikcham.” ²⁰ Ba’ gu jumai nat mi’p ai, jup titda pix gu gē’kam tugi’ñ: “Ya’ni ba’ gum tumñi’ na pich ya’ñ dho’ñchidhak. Aañ cham tu’ kī’n tu jua. Jannulh cha’m jañich pix xi bhiibgak bha ja’p xi gaamuk nañ pu’ñiñ aa’ nañ giop bam makia’ no’ pich ya’ ba ai. ²¹ Nañ gu’ xim iibhi’ñ nap jiñ ñiokdha’ no’ mit mañ iix, piam ku ñich diilh mai’ ma iabu. Nañ gu’x maat nap giilhim jix bhanaa’ tu’ na pix bhaan sia palhiip jup jum duukam, pu duñia’ ap jax no’ pich ba ilh, sia kum cham pu kai’ch gu ja’tkam.” ^{22,23} Ba’ gu gē’kam jup titda: “Dho cham tu’r jix ki’ tujuandam ap aañ nañ pai’ jax kai’ch. ¿Cham bhaai’ aa nap muñ dho’ñchidha’ git nam pai’ mui’dhalhi’ñ jai’ dhit gu ja tumñi’ nap pui’ xiñ iibhi’ñ, nap gu’ pui’x maat nañ pu tu duñia’ pix jax no’ ñich ba ilh sia kum cham pu kai’ch gu ja’tkam? Siamri gu’ ji’k jup ba mui’dha’ git na ñich ji’k juruun.” ²⁴ Ba’ pui’ xi chiidak jup ja titda gu jai’ nam mi ja’p guguuk: “Boosgidhai pim gu tuumiñ mu ja’k makia’ gui’ nat mambhiix ja’kbui’ pup mui’dhalh.” ²⁵ Ba’p kai’ch am tii gui’: “¿Jax dhui na dhi’ mui’ ba bia’, mambhiix ja’kbui’ pup na pich ji’k ya’ do’ñchidhak?” ²⁶ Ba’p ja titda gu gē’kam: “Dho na gu’ gu jaroi’ no’t pu’ñi mui’dhalh gu tu’ nam chiñia’, jix io’m mui’ bhaan ji chu bi’ya’ gu tu’. Gu’ ji no’t gu’ pu’ñi cham ji’x iam xim guguux na mui’dhalhdha’ sia gu palhiip, boosgidhaim dho gu ji’k nam tii makia’ na git ki’n tu juana’ mu ja’k makia’ gu jaroi’ nax io’m jix chu juanar ka’, aañ moo ya’ pu jam titda.” ²⁷ Bhai’ pim jup ja ua’pui mi’ñi ja’p xi ja kooda’ gui’ nam ji’k cham aagit nañ jir gē’kam ka’.

Na ba aaya’ Jerusaleen gu Jesus
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn.12 :12-19)

²⁸ Ba’ nat tiimok gu Jesus na mi’ pui’ xi chu a’gimik, ba jii ip gio Jerusaleen ja’k na pai’ ja’k jim. ²⁹ Ba’ maa’n kap soosna’n ba ai na pai’ daa gu oidha’ Oliibostam, na pai’ mia’n bipio’ na pai’ Betpajee ti tii’, gio na pai’ palhiip ja’p ja’k Betaania ti tii’ ip. Ba’ gook gui’ nam kaichu’ maa’n kap ba ja jootos, ³⁰ jup ja titda:

—Jiñ chiimilhdhapu’ pim maa’n gu jigiarum bhuru’x bhammini dhir na pai’ pix ji’dilh jir kikcham nach pai’ ja’k jiim, chakui jaroi’ maa’nnim ulh gui’ gu bhuru’x. Bhai’ bulhka’ na pim jax ya’ dir mu aajidha’. Dai na pim jax bulhio’kai bhañ chiimilhdhika’. ³¹ No’ jax dhuukat jaroi’ ba jam tikka na jax ku pimit ba’ bulhio’kak ba ji chiimirak, ja’p japim tiida’ nat gu Gē’kam mu jam joot.

³² Ba’ miji ji dhuu’n jamit, pui’ ji chu buus nat jax ja tii’n gu Jesus. ³³ Ba ja tii mit gui’ nar ja bhuru’xi’ nam mi’ ka buplhio’k, jup ja titda am: —¿Jax ku pimit ba’ gamai’ ba ji chiimirak dhich bhuru’xi’?

³⁴ Ba’ gui’p kai’ch am:

—Dho gu Gē’kam nat bhach joot nach mu tiimilhdhika’.

³⁵ Ba’ bhai’ xi bakxidhak jamit gu tē’tēb ja kuktun nam daam dir ja tii’chu’ ba tiimirak mu na pai’ gu Jesus, dai ba’ na mit xi chia na bha

daibu'. ³⁶ Ba' na gamai' tu jimchudim, biipi' dir ji bapoi'dhat mi' ja iabuim am gu ja'tkam boi cha'm gu tɛ'tɛb ja kuktun nam daam dir ja tii'chu'. ³⁷ Ba' nammi baas dir nam ba' moo gammiji ja'k a'nsap ba juurkia' bhaan gu oidha' Oliibostam, jix bhai'm taattugit pix jiiñak ba kattu' am biix gui' nam ji'k kaichu' gu Jesus, taxchaabgidhim am gu Dios jix bhai'm taattugit nam ti nii'ndha' na biix aixim joidham tu'm jup tu buada' gu Jesus, nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'ndha'.

³⁸ Jup kai'chim am:

—iJix oi'm jir gɛ'kam dhi' na bhaankam ya oiri gu Dios, gam na joidham jix uañ ki'n kiik! iJix bhai'ch chaatit jach gɛ'kamtu'nda' gu Dios jix dhaam nat xich joi'mdak bach chii!

³⁹ Ba' ji'kchi gu pariseos nam jup jiim, miji dir ja'p ja saagi'ñ gu ja'tkam jup titda am gu Jesus:

—Jich jaduun, ja ñiokdhain dhim ja'tkam tuk. Jax ñam pix kai'chim.

⁴⁰ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Jax gi dhui nam gu' dhi joodai pix jiiñak jup suulhgia' na mi'ñi ja'p daraa no' ñich tiip xi ja ñiok nam cham ñiokda' dhiñ ja'tkam tuk, aañ moo ya' pu jam titda.

⁴¹ Ba' nat bhammi dir ba tu maaxir Jerusaleen na pai' gɛ' daa'ñxim jir kikcham, bhai' ji susua gu Jesus, ⁴² jup xi kai'chit:

—iJoidham git no'm pu xib dhi tanoolh jix maatit jiñ chigia' nañ jir jaroi' dha' biix gu Israel kam ja'tkam nam bhai' oi'dha' Jerusaleen, ba'ñ keeji git mi' pui' ba jimia' am na jax ja'k jix bhai' tu ja jimia' gatuuk! Gu' ji nam gu' cham maatit tɛ kee, ni nam jix maatit ti nii'ñ, ja'p ji buusan nam tu' ki'n taa'bidhix. ⁴³ Jum aajim gu' gu tanoolh na pai' dhuuk cham bhai' tu ja jimia', gu ja sandaarui'x chuk gui' nam jix ja bhaamki'ñ bhai' ji ja xikoolhmada' am, maap jam ji ja soo'mdhai pu biix maa'n jimdam ja kooda' nam ji'k bhai' oi'ñka'. ⁴⁴ Dhi ja ba'bhak pu cham ji'k tuukdhixim bi'ya' gu joodai, na gu' gu ja gɛ'gɛrkam tuk gu Israel kam ja'tkam nar ja kuiñcha ka' nam cham aaga' nam mi' pui' jimia' na jax ja'k git jix joi'mdai ja palhbuidha' gu Dios.

Gu Jesus na mi' dhir ja'k ji ja jootsa' gɛ'

chiop gui' nam bixchu' mi' ka tu ga'rada'

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn.2 :13-22)

⁴⁵ Ba' mikkat mu ba baa gu Jesus gɛ' chiop. Mi' dhir ji ja aadi gui' nam bixchu' mi' ka tu ga'ra irban dir, ⁴⁶ jup xi ja tiidak:

—¿Jax ku pim ba' ya' pu tu duuk? ¿Kux cham maat japim aa gu ñio'ki'ñ gu Dios na tu ua'ñix nap jum kai'ch: “Dhiñ ba'aak nat mi'm kii, mi' dhir jix bhai' nam jiñ dhaanda' gu ja'tkam soi'm ilhdhat”? Aapi'm gu' ya ja'p tu duuk na mu pai' chiob nam pai'm jumpa'n gux i'xkum.

⁴⁷ Ba' mi' pu tu ja a'gi'ndha' gu Jesus gu ja'tkam gɛ' chiop gammiji nabap tanoolh. Gu' ba' gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam ja a'mkam tu

daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio gu ja'ppix ja g'e'g'erkam tuk gu Israel kam ja'tkam, tii maap tu a'gada' am nam tu' bhaan git xi iattulhdhai tu chiñia' nam mu'aa'. ⁴⁸ Joidham k'eeke' am gu' gu ja'tkam na jax tu a'gada' gu Jesus, sia kum gu' gui' tiix bhaamut k'eeke'. Jix ja iibhidhat gu ja'tkam ba' cham juanda' am gu Jesus.

Nam ba tikka' gu Jesus gu ja g'e'g'erkam tuk gu Israel kam ja'tkam na jaroi' ba' bhaankam biix aixim ja aagi'ñ gu ja'tkam na diilh jax ilhii'ñ
(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

20 ¹ Maa'nnim na mi' ka tu ja a'gi'ñ gu Jesus gu ja'tkam g'e' chiop, na ja aagi'ñ nam jax ja'k duñia' na ba'x joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, mi' ba ji bubua mit gu ja g'e'g'erkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio ba' gu ja'ppix ja g'e'g'erkam tuk gu Israel kam ja'tkam. ² Ba'p titda am:

—¿Jax chu'm g'e'kam jap bhaankam ya' biix aixim tu bua? ¿Jir pa ja'k kam gui' nat pui' ja'k jum chia?

³ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho aañ jup jam tikka' no' pim jiñ aagi'ñdha' nañ ba' aañ jup jam aagi'ñdha'. ⁴ ¿Jaroo bha joot gu Juan na ja bopkona' gu ja'tkam? ¿Dios aa, ka' ya' pai' dhir aa gu ja'tkam chia mit? Ea gor xiñ aagi'ñ.

⁵ Ba' bhai' jim ti tikka mit diilh, jup kai'ch am:

—¿Jax jach ti'ya'? Na gu' no'ch jax kai'ch nat Dios bha joot, pui' ji chi'ya': “¿Gu' jax ji na pimit ba' cham mi' pui' jii na jax tii jam titdaimik?” ⁶ Gio gu' no'ch jax kai'ch na mit ya' pai' dhir chia gu ja'tkam, bhai' ji bhaaku' am ip jich bui biix gu ja'tkam, nam gu' biix jix bhai'x maat na gu Juan bhaankam tu a'gimik gu Dios. Jich kooda'm dho gu' joodai ki'n jich ma'yasimii.

⁷ Ba' pui' ma tiñ jamit nam cham maat nat jaroi' bha joot gu Juan na ja bopkona' gu ja'tkam. ⁸ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho aañ pui' cham jup jam aagi'ñdha' nat jaroi' bhañ joot, na pim gu' cham jiñ aagi'ñ aapi'm.

**Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai
gu tujuandam nam jix buam tomaat ka'**
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Ba' gu Jesus mui' ji chu ja a'gi biix gu ja'tkam bhaan xi chu ua'rgidhak na tu' jax jum buada' ya' dhi oi'ñga'n nam sap ba'x maatit kaaya'. Jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam xi chu darsak gu uubas mik ja'k pu bhii, dai gu tujuandam ji'k mi' xi ja do'ñchok nam mi'x bhai' buixi'ñdha' gu i'xi'ñ. ¹⁰ Ba' nammi na pai' dhuuk jix maat na bhəbhəe gu uubas,

bhammi dir bhai' tii ba joot jumai gu tujuandam tugi'ñ mi' nat pai' ja do'ñchok gu jai' tujuandam tugi'ñ, nam git mu makia' na ji'k bhaan jup bipio'. Gu' ji na gu' na mi' pui' tii ba ja titdaim, dai na mit bhai' ji dhaa, gibiimik jamit pui' miji xi joot ip gio. ¹¹ Ba' jumai bhammi dir bhai' tiip joot. Pui' mit giilhim jup xi chitdaimik xi gibiimik pui' miji xi joot ip sia. ¹² Jumai ba' bhammi dir bhai' tiip joot. Maa'n na mit jax dhooda, xi gibiimik jamit jix i'rsu' mi' dhir jup ji aadi, pu cham tu' mit maa.

¹³ Ba'p jum aa' gui' nat tu darai gu uubas: “¿Gi jarooñ ba' mu jootsa' nam ba' cham jax ji chi'ji bha makia' gu uubas na ji'k jiñ a'm jup bipio'? Gi no' ñich mu joot dhi diilh jiñ mar, kat jam chi iam tu' ka'm tiigii makia', nam gu'x maat nañ giilhim jix dha'.” ¹⁴ Gu' ji na gu' nat pai' dhuuk tii mu ba ai gu maraa'n, jup jum ti titda am diilh gu tujuandam: “Dhi' dho ba'r di' gui' na bhaan ji chu bi'ya' biix na ji'k ya'x chu jai'ch na pai' dhuuk mukia' gu taata'n. Ja'pji nach ya' mu'aa', kapbhai' nat ya' ba ai. Aach ba'ch a'm ji chu bi'ya' na ji'k ya'x chu jai'ch.” ¹⁵ Ba' pui' xi chi'ik bhai' ji dhaa mit. Nammi gama ja'k ja'p jamit xi bhiik xi mu'aak na pai' cham ti ix gu uubas. ¿Aapi'm ba' jax ilhii'ñ na ja dooda' gui' gu tujuandam na mit ba mua gu maraa'n gui' nat mi' tu darsak gu uubas?

¹⁶ Mu jimii dho ja koodai jai'p mi' ja iabu' gu tujuandam.

Ba'p kai'ch am gu ja'tkam na pui' kai'ch gu Jesus:

—¿Iam git moo cham ji'xkat pui' tuch dhooda'!

¹⁷ Gu' ji nat gu' gu Jesus jix bhai' mui' xi ja tiigik jup ja titda:

—¿Gu' jax japim ba' ilhdhat kee ji gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' na pai' ja'pnim kai'ch?:

Gu jodai gui' na mit tii mai' xi buak gu bhibhi'ñbakchadam nam jup jum aa' na cham tu' bhai',

xib dhi' pik bhaan jix o'jo' gu jai' joodai.

¹⁸ Jix iibhidhara' dho dhi jodai. Niidhat japim na pim cham dhi' pik bhaan ia'lhia'. Na gu' no' pimit jax dhuuk bhaan ia'ri, ta'tak mi ja'p pup darka' pim. Piam no't jax dhuuk jam tiim, mataip jam dooda'.

¹⁹ Ba' mi' jotmoda' tiix dhaagik am gu Jesus gu ja ge'gerkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gu' ji nam gu'x ja iibhi'ñ gu ja'tkam, cham jua am ba'. Jix maatit kai mit gu' gu Jesus na gui' pix ja aagit jup kai'ch, nat bhaan tu a'ga gu tujuandam nat mi' xi ja do'ñchok gui' nat xi chu darsak gu uubas, gu' ji nam gu' cham tu'r kiki' tujuandam.

Gu Jesus na pui' ba ja tiida' gu ja'tkam nam gok kap tu namki'ñdha'

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

²⁰ Ba' gui' nam jix bhaamki'ñ gu Jesus, jix xi'lhim jamit mui' xi ja joot jai' gu ja'tkam nam xir jix bhabhai'kamtu'nda' buiñor, nam tikka' no' pui'p ilhii'ñ nam jax ilhii'ñ diilh. Gu' sap ba' no' cham pui' ja'k

kai'ch, dai nam daagii ba bhiika' buiñor gux kai'. ²¹ Jup titda am gui' na mit mu ja joot:

—Aapi'ch jaduun, aach ti jiigi'ñ na maaxik jir silhkam pui' nap ji'k jax ja titda gu ja'tkam. Jir mi' pui' na jax jich chian gu Dios nach chui'ñgida', cham pai' pui' ja'k ja aagi'ñ ap panaas nap diilh jax ilhii'ñ.

²² Ba' ja'p jach tu'm jup xim tikkam: ¿Jir am aa nach namki'ñdha' gux io'm ge'kam Seesar Rooma kam na ji'k aagix nach namki'ñdha', ka' cham aa?

²³ Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesus nam mi' pix mamai'chik, ba'p ja titda:

²⁴ —Ea gor maa'n xiñ chaiñbui'ñ gu tuumiñ. ¿Jax jum kai'ch ya'ni na pai' tu ua'ñix, gio dhi' na ya' jupñix, jir jaroo da'?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho dhi' gux io'm ge'kam Seesar na mi' jupñix, ba' dhi' na mi' tu ua'ñix mi' dhaa na jax chii'.

²⁵ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho pim xi namkidhat gu Seesar na ji'k aagix na pim namki'ñdha', gio gu Dios japim jup xi maakidhat na ji'k bhaan jup bipio'.

²⁶ Ba' cham pai' jax kai mit gu Jesus nam tii mamai'chik nam ba' git dagia', na gu' silhkam jir pui' na jax kai'ch. Gui' dai nam mi' pui' pup tu'ii' nat am ja bui'ñ, pui' ba' cham ka juan am.

**Nam mi' ba aaya' na pai' gu Jesus gui' nam cham ti jiigi'ñdha'
nam gu koi'ñga'n gatuuk gio maakam ja'k jup ba oipoda'
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)**

²⁷ Ba' ja'xpix ji'kchi mi'p ba ai mit gu saduseos, nam cham ti jiigi'ñdha' nam gatuuk gio duduadii maakam ja'k jup aaya' gui' nam ji'k ko'ya' ja tutku' bhaan. Jup titda am gu Jesus mi' eek:

²⁸ —Jich jaduun, aach bha jii na chich bham tikkam no'p iam jich aagi'ñdha' git ja'p tu'm na cham jir jich jur. Gui' nat Moises tu ua'nak jup jum kai'ch na sap no't maadit muu gu maa'nkam cham maa'n ji chiigik gu alhii bhaan gu binga'n, mi' dhir jix bhaai' na bhiiji gu sipdhi'ñ na mia'n oi'ñdha' bhaankam tigia' gu alhii, ba' ja'p ji buusnia' na gu xio'gi'ñ pix jir maraa'n ka'. ²⁹ Ba' ja'p jach jup jix chu maat aach. Maa'nnim maa'n kap oi'ñkat am xijum gook gu ja'tkam daim sispidhim. Ba' gu biipi' kam tii ba bhiik maa'n gu ubii, gu' ji nat gu' am xi muu cham maa'n ji chiigik gu alhii bhaan gui' gu ubii. ^{30,31} Ba' gu sipdhi'ñ na mia'n oi'ñ tii bhai'p ji bhii gui' gu ubii, gu' ji nat gu' pui' jotmoda' am jup xi muu, pu cham maa'n jup tii ip sia gu alhii bhaan gui' gu ubii. Ba' gu ti'iraab kam tii bhai'p ji bhii, pui' pix jup jum duu. Biix koi mit gu xijum gook tii pup bhibhiimik gui' gu ubii, pu cham jaroi' iam tii gu alhii bhaan gui' gu ubii. ³² Mikkat sap pui' am jup xi muu diilh gu ubii.

³³ ¿Jaroo ba' pik jir binga'n ka' jano' nam saak duduadii gio mu pai'p ba oipoda'? Jaiñ nam gu' pui'r xijum gook ja'tkam kat.

³⁴ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Jax dhui na dai ya' dhi oi'nga'n bhaan nam ti bipna' ka' gu chichio'ñ gio gu u'uub, dai nam ka duduaka' ja tutku' bhaan. ³⁵ Gu' matgim gui' nam mi' pui' jimii ko'ya' ja tutku' bhaan na jax jix aa' gu Dios, cham tu' bhaan jup ka titi'ñchoka'm ji jano' nam pai' dhuuk maakam ja'k aaya', ³⁶ nam gu' ja'p pix bar tu'm ka' na jax gu noonbi'ñ gu Dios. Ni kum cham tu' kar tu ko'dam ka', na gu' gu Dios pix diilh na giop ja dudua'ñdhai ja baidhika' nam buiñor bap tui'ka', ba' gammiji pu bar maamra'n ka'. ³⁷ Gio gu'x bhai'x maati' nam maa'n kap aajim gui' nam ko'iim ja tutku' bhaan nam mi' pui' jimii na jax jix aa' gu Dios. Pui'm kai'ch mi u'uan ta'm nat pai' tu ua'nak gu Moisees, na bhaan tu a'ga jano' nat tu a'gidhak gu Dios taip jim duuk bhaan dir gux bii u'uux. Gu Dios jup titda diilh gu Moisees na dhi' pix jir di' gu Dios na jax gammiji pu buiñor bax biiñak gu Abraam gio gu Isaak gio ba' gu Jakob, cham pai' jax kai'ch nam jix biiñak kat pix buiñor. ³⁸ Na gu' maaxik gu Dios cham tu' koi'nga'n na ja a'm ti niidhidha', gu' gui' ji nam duduaka'. Na gu' gui' cham tu' pui' ilhii'ñ nam jup ko'ya' gui' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa', gu' matgim gui' buiñor biix ji nam dudua.

³⁹ Ba' ji'kchi gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' dhir ja'p jup titda am gu Jesus :

—Jir pui' dho nap jax kai'ch jich jaduun.

⁴⁰ Ba' gui' cham ka juan am, daipu' na mit xi chiidak.

Na ba ja tikka' gu Jesus gu ja'tkam na jaroi'r boxii'ñ

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ba' bhai' ji ja tikka ip gu Jesus gu ja'tkam, jup ja titda:

—¿Jax ku pim ba'p kai'chdha' na guch Xoi'kam jir boxii'ñ gu Dabii?

⁴² Na ba' gu' gu Dabii diilh pui'p kai'ch nar ge'kam tugi'ñ guch Xoi'kam. Ja'pnim kai'ch mi Salmos ta'm nat pai' tu ua'nak diilh gu Dabii:

Jup titda gu Dios guñ ge'kam tuk:

“Ya'ni kii'n dir jiñ xanoop jap ka xi dhaibu'

⁴³ nañ aañ ka xi ja mattuda' gui' nam xim bhaamki'ñ

nap aap jir ge'kam nam ba'm bui soi'm ilhdha'.”

⁴⁴ ¿Gu' jax ji pim chi ba' duukat pui' iimchu'n na pui'r boxii'ñ, na ba' gu' gu Dabii pui'p kai'ch nar ge'kam tugi'ñ guch Xoi'kam?

Na ba tu aa'nda' gu Jesus nam jax ja'k jir tu'm

gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 11:37-54)

⁴⁵ Ba' biix tɛ kɛɛ am gu ja'tkam nam mi'p tu'ii'. Ba'p ja titda gu Jesus dai gui' nam kaichu':

⁴⁶ —Cha'pim ja jii'gi'ndha' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, nam gu' dhi' ja'ppix ge'gerkam jum taat ka'. Jix joojoi'ndha' am nam te'teb ji chim tii'dhat nai' jii'mda', jix aa'nda' am nam tu' ka'm ja niidhat ja ñio'kdhidha' biix gu ja'tkam mu ja'p nam jax jii'mda'. Gio biipi' dir jam jix dharaibuktu'nda' na pai' tum daanda' gio nam pai' jax tu kua'da', ni ji'x kum iam gatuuk dir xix dharaibuktu'nda'. ⁴⁷ Gam nam tu' bhaan xi ja iatgidhat ja boosgi'ndha' gu ja ba'bhak gu di'dilhdhim u'uub nam ba ko'iix gu ja bipna', sap ba' mik xi chu daanda' am buiñor gu Dios nam xi ja nii'ndha' gu ja'tkam, na sap ba' panaas bhaan jix maati' ka' nam cham tu' bhaan u'ua'tulhdhix. Gu' dhi' ji ba' pik jix io'm ja tulhiinchuda' gu Dios, na gu' cham kii' ka'm nii'ñ gu pui' nam jax ja'k tu jim.

Gu tuumiñ na mi tu'aa' chiop gu ubii gui' na cham jir jix chumñigam
(Mr. 12:41-44)

21 ¹ Ba' ja'xpix mi' ja'k jup ba ja nii'ñ gu Jesus gu ja'tkam gui' nam jir jix chutumñigam, nam pix mi' ji chu'aim gu tuumiñ mi' na pai'm tua'ba nam maakim gu Dios na ji'k bhaan jup bipio'. Mui' mi' xi chu'aim am. ² Ba' maa'n jup ba tii gu ubii diilhdhim na ba muukix gu binga'n, pu cham tu' bia' ni ji'x gu tu' na jax gu jai'. Ba' mi'p xi chua gook gu tuumiñ na cham pik tu' bhaigim tuutu'm. ³ Ba'p ja titda gu Jesus biix gui' nam mi'p tu'ii':

—Aañ ya' pu jam titda tu' silhkam ki'n nat dhi ubii jix io'm mui' mi tua gu tuumiñ, sia ku panaas cham tu' bhaigim tu'ii' dhi' nat mi tua. ⁴ Na gu' gui' na mit panaas mui' mi tua, daipu' gui' na ji'k cham kam aa' na mit mi tua. Gu' dhi ubii pu biix mi tua na ji'k bia'kat, ni kut iam jax xim aa na pai' ba' dir u'ji ki'n saba'da' gu tu' na jugia', na gu' cham jir jix chumñigam.

Na ba tu aa'nda' gu Jesus nam iara' gu ge' chiop
(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Ba' ji'kchi gui' nam kaichu' gu Jesus mi ja'p bhaan ba ji chu a'ga mit gu ge' chiop, jup kai'ch am na joidham tu'ii' na joidham tu't sobkoñxim bha bhi'ñbakchix gu joodai. Ba'p ja titda gu Jesus na ja kee:

⁶ —Ya' dho pui' ka tu tu'ii' xib. Matgim jum aaya' ji gu tanoolh na pu cham pai' maa'n kap tuukdhixim bi'ya' dhi joodai.

Na ba tu aa'nda' gu Jesus na jax ja'k ba tum
buidha' no' bar mia'n nam tiimo' gu oi'nga'n
(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Ba' gui' bhai'p ba tikka am na pui' ja titda gu Jesus, jup titda am:
—Jich jaduun, ¿paa ba' duuk pik pui' tum duñia'? ¿Tu' jax bam buidha' na bhaan bax maati' ka' na bar mia'n?

⁸ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Na pai' dhuuk bar mia'n ka' na pui' ba ji chum duñia', mui' pix ya' ba ji eeda' am gui' nam pui' kai'chdha' na sap panaas aañ jir gui' ka' am. Jup kai'chdha' am: "Aañ jir di' guch Xoi'kam. Bam ai nañ pai' dhuuk ya aaya'." Aapi'm cham ja jiigi'ndha', nam gu' jam iatgi'ndha'. ⁹ Gio pui' ba ti kaaya' pim na ba jigialhcha'. Aapi'm cham totdon ka', na gu'm aa' na biipi' jigialhcha' na ba' pik bam tiimo' dhi oi'nga'n. Ku gu' chakui pik jir di' ka' ji sia kut ba jigialhich.

¹⁰ Mui' xi chu ja a'gi'ndhu' gu Jesus, jup ja titda:

—Maap jam jim daagii dai ge'gerkam ja biim biix gu ja ja'tkami' mui' ji chu kokda' ja bui gu jai' ge'gerkam nam jai' momkoram jup tui'ka'. Giilhim ba' bar jigialhi' ka'. ¹¹ Gio ba' na mui' kap diilh pix ba joiñdha' dhi oi'nga'n. Gam na bhio'gi' bhai' ji jimia'. Gio gu ko'kdai' na bhai' ji chu aaya'. Gio bha ja'p jix dhaam biix aixim jix iibhidham jax ña pim pix ba ti nii'ndha' na pim tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'ndha'. Gam jai' biix aixim ku pim pui' ti tigia'. Ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na ba miamlhidha' na bam tiimo' dhi oi'nga'n.

¹² 'Ba' biipi' na ba' moo bhai' ji jigialhcha', aapi'm na pim ji'k ti jiigi'ndha'ñ bui, jam da'ngii jam ui'ka' am gu ja'tkam mu ja'p nam pai' jax tu chichiopi' ka', mi' ba' bhai' ji jam tikka' am na pim jax kai'ñkam mi' pui' tu daa'ñchugit mi' pui' jiim na jax aañ. Mi' dhir ba' mu ja'p ba jam u'aidha' am nam pai' jax darka' gux kakai' gio jai' ja bui gu ge'gerkam. ¹³ Ba' kapbhai' nam bhai' ba jam tikkada', aapi'm xi ja aagi'ndha' na pim jax kai'ñkam jiñ kaichu', xi ja aagi'ndha' pim sia nañ jir tu'p tu'm da'. ¹⁴ Ba' no' pim cham maat na pim jax ja'k ti'ya' ja bui gu ge'gerkam, cha'pim jax jum aa'ntu'nda', ¹⁵ nañ gu' aañ jam makia' gu matda' na pim jax ja'k ja tiida' no' pim bhaan bap tui'dhi'. Diilh pix ya' dir ja'p ji bubuakia' gu ñi'ook na pim jax ja'k ja tiida', gui' pu cham ka bhaai'n ka' nam jax jam tiida'. ¹⁶ Ku gu' biix pix bhai' ji jam bhaamkidha'm ji gui' nam cham jiñ bui ti jiigi'ndha', sia gu jam tataat no'm cham jiñ bui ti jiigi'ñ, sia gu mia'n jam jaaduñ, sia gu mik dir kam jam jaaduñ, sia gu jaro' na pim tii gook dit jix bhai' ka kai'chdha'. Dhi' ba' maaxik jam tuttu' am ja bui gu ge'gerkam, ba' jai' dhit jam kooda' am no'm xi ilhii'ñ. ¹⁷ Biix jam xi jam bhaamki'ndha' gu ja'tkam gui' nam cham ti jiigi'ndha' aañ jiñ bui. ¹⁸ Ku ba' gu' cham jax bua ji, na gu' gammiji jam a'm ti niidhidha' gu Dios, nim maa'n jam kuup ku mai' giixix ka' jam mo' am dir. ¹⁹ Ba' cha'pim jax jum aa'ntugit mi' pui' xi chu duñiidha' na jax jix aa' gu Dios sia pui' jim tulhiinaidhat, na ba' jam baidhika' na pai'p tu'ii'.

²⁰ 'Ba' no' pimit ba ja tii nam biix xikoolh dhir ba daraa gu sandaarui'x ya' Jerusaleen, am ti'ñchoka' pim na cham xiim cham pai' matgilhia' dhi ba'bhak ja biim gui' nam ya' oi'dha', sia ku gu' jax ge'r kiicham. ²¹ Gu' ba' no'm gu ya' kam mu ja'p ka paxiar jai' kap na pui' Judea bhaan jup bipio' gu dibiir, mi' dhir jam ba jiboi'ngia' bhiji ja'p oi'dha' ta'm na jax

jix u'xi', cham tu' nam bha ja'k boopoda'. Gio jai' no'm ya' ka oipo Jerusaleen, ya' dir jam bubuakii ba jiboi'ngia' mu ja'p gampix. Gio jai' no'm mu ja'p ka oipo ja gagaa am, mi' dhir jam gammiji ja'k pu ba jiboi'ngia', cham tu' nam yammip ka xi ñoongii nam ba' pik ba jiboi'ngia'. ²² Bam aaya' gu' gu tanoolh na pai' dhuuk giilhim jix io'm tulhiiñara' ja daam jimia' biix gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti tigia', ba' pui' ba tum duñia' na jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na mit tu ua'nak gu bijik dir kam. ²³ Tii joi'mdam jum buada' am jano' gu u'uub gui' nam a'aalh ki'n cham bhai'm taat ka', gio gui' nam kia'pix ja tigia' gu a'aalh. Giilhim jix ko'kom jum buada' am biix pix gu Israel kam ja'tkam gui' nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios, ja daam ba jimia' gu' gu tulhiiñara' dhi' dhi ja'tkam. ²⁴ Ba' jai'm ya' pu xi ja sissii kukxir ki'n, jai'm ba' ja buuprai nai' ba ja u'aidha' jai' momkoram nam pai' jax dar gux io'm ge'gerkam. Ba' ya' dhi Jerusaleen gampai' tu dooda' am gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, ku gu' tu ja daaxdha' ip ji gu Dios dhi' dhi ja'tkam nam pai' dhuuk jup ja kooda', cham tu' nam pui' bi'ya'.

**Na jax ja'k tum duñia' jano' na pai' dhuuk
gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam
(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)**

²⁵ Mui' xi chu ja a'gi'ñchu' gu Jesus, jup ja titda:

—Ba' mi' dhir biix aixim bhai' ji chum duñia' bha ja'p jix dhaam. Gu tanoolh nai' ji chukia', gio gu masaa'n cham ka tu masbagi'ndha', gio gu chiichia' cham pai' bhai' pai' ka darka', gio gu ge'ger suudai' na mu ja'p suusu'n ju'ndharam dhi ge'ger dippir, ge'ger ba tiroonda'. Cham ka bhaai'n ka' nam jax jum duñia' biix gu ja'tkam, giilhim bax chotdon ka' am. ²⁶ Tu kaamui nai' ji ia'lhia' am nam pui' xim aa'nda' na bam tiimo dhi oi'nga'n. Biix tu ii'ñxia' gu' dhi' na tu' xib bha ja'p jix maax jix dhaam, panaas ku jaro'i' bha tu xiixka'. ²⁷ Ba' mi' dhir aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios, bañ chigia' pim nañ bhammi dir bhai' ba jimda' bhaan maa'n jix chua tibaa'ñ cha'm giilhim ge'kam ki'n, joidham am nammi ja'p jix chu maaxchu'nda'. ²⁸ Ba' na pai' dhuuk pu'ñi ba ji chum duñia', cha'pim jix buam jum aa'nda'. Am gan ba ti nii'ndha' pim ji, na gu' gu Dios cham xiim ya' dir ba jam baapmi'ndha'.

²⁹ Ba' bhaan xi chu ua'rgidhak xi ja aagi'ñ, jup ja titda:

—Na gu' na pim jax bax maat maa'n gu iigix piam jax chu'm jumai i'ix, ³⁰ no't ii'nsik gu jaaga'n jai' ba i'po, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham xiim ba ti'ngia'. ³¹ Ba' pu'ñi ip no' pim biix aixim ba ti nii'ñ na ba tum bua, dhi' bhaan bax mat ka' pim na cham xiim xi jam joi'mdaix bhai' ba jam duñia' gu Dios.

³² 'Puix jai'ch ka' am gu ja'tkam Israel kam jano' na pai' dhuuk pui' tum duñia', aañ moo ya' pu jam titda. ³³ Na gu' aañ nañ pai' jax

kai'chdha', pui' ji chu buusnichgida', cham tu' pui' na dhi dibiir gio dhix dhaam na jax chu'm tanoolh cham pai' matgilhia'.

³⁴ 'Ba' aapi'm cham tu' bhaan jum tukgi'ñka' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch na cham tu' mim ninii'ñ. Cha'pim maik ka', dai ji na pim mi' pui' xi jiiimda' na jax jix aa' gu Dios na ba' cham ya' pix ³⁵ pu ba jam tulhiiñchuda' na pim jum jur bhiiya', ja'p na jax gu tu' na jotmoda' pix tiigi'ñ chir ba gixia' na cham pum aa'nda'. Na gu' pu'ñi ja'k jum duñia' am gui' nam cham tu' ka'm tigia' gu Dios, nam gu' dai gam irda' kia'.

³⁶ Gu' aapi'm gammiji tu daanda' ji buiñor gu Dios jix dhaam ja'k na pim ba' cham jum tulhiiña' na jax gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm tigia' gu Dios, gam na pim ba'x bhai'm taatit baasi'n bañ ñamkia' nañ bhai' ba jimda'.

³⁷ Ba' gu Jesus dai tataab ja'k mi' tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam ge' chiop, jurnik ja'k ba' ba jimia' na ba tibiapmira' baasi'n ja'p oidha' ta'm Oliibostam. ³⁸ Na jax pix ji chonnidha'm mi' ba aaya' gu ja'tkam ge' chiop nam jix kaim ka' gu Jesus na tu ja a'gi'ñdha'.

**Na mui' ba jimia' gu Juudas ja bui gu ge'gerkam
gui' nam jix bhaamki'ñ gu Jesus**

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn.11 :45-53)

22 ¹ Ba' bam aajim gu piasta na pai' dhuuk jum kua'da' gu paan jix basdak gakdhi'ñchix kam, gio na pai' dhuuk jup jum kua' gu kasnir bakaax. ² Gu ja ge'gerkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, tii maap tu a'gada' am nam jax dhui git tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesus, nam gu'x ja iibhi'ñdha' gu ja'tkam nam ba' tii cham juanda'.

³ Gu' ji na gu' maadit gu mambhiix daman gook gu noonbi'ñ gu Jesus bhaan baa gu ja'ook, gui' na Juudas tii', nam Iskarioti ki'n jup jix mat ka'. ⁴ Xi mii mu nam pai' darka' gu ja ge'gerkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam jir o'rosiiris bhai' ge' chiop, ba ja aagi'ñ na sap gui' ja aagi'ñdha' na pai' dhuuk jir am ka' nam daagii tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesus. ⁵ Ba' gui' giilhim jix bhai'm ilh jamit na pui' ja titda, jup titda am nam namkidha' no't ja aa'ñ. ⁶ Ba' gu Juudas pix jix bhai'p jum ilh nam aagi'ñ gu tuumiñ, ba gaagidha' ba' na pai' dhuuk jir am ka' na ja aa'ñdha' nam dagia' gu Jesus.

Nam ba tu bhai'ñpu' gu noonbi'ñ gu Jesus bhaan Paaskua ta'm

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn.13 :21-30; 1Co.11 :23-26)

⁷ Ba' nat bam ai na pai' dhuuk jum kua' gu paan jix basdak gakdhi'ñchix kam gio gu kasnir bakaax, ⁸ gu Jesus ba ja jootos gu Peegro gio gu Juan nam tu bhai'ñpu' nam maap tu jugia' jurnik kam, jup ja titda:

—Mu jimia' pim aapi'm gook na pim tu bhai'npu' bhai' dhir gē' kiicham nach tu jugia' ja'xñi jurnik nat bam ai dhi piasta bhaan Paaskua ta'm.

⁹ Ba' gui' bhai'p ba tikka am, jup titda am:

—¿Jax chu'm ba'k chir jap jix aa' nach tu bhaidha'?

¹⁰ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho bhai' na pai' ji aaya' maa'n gu maa'nkam tu bai'ntugit bai'ndhakar ta'm, ba tigia' pim na ya' dir mui' ba tu bai'ntu'nda' na pim jax mu aajidha' bha kikcham. Mui' pim pu oidha' bhammi juugit maa'n kap kiicham na ji aaya'. ¹¹ Ja'p japim ba' tiida' gu kiokam: “Jup kai'ch guch gē'kam tuk nap sap pai' taiñbui'ñ taak dir dhim ba'aak, na mi' tu jugia' ja biim gu noonbi'ñ ja'xñi jurnik dhi bhaan Paaskua ta'm nat bam ai.” ¹² Tu jam tii'ñchoda' ba' bhiji ja'p daam dir na pai' joidham jix chi kii' gio gē'x chi gi'ir. Bhai' pim ba' ba tu bhaidha' nach tu jugia' ja'xñi jurnik.

¹³ Ba' gamai' bhii mit na mit tu bhaidham. Pui' ji chu buus na jax ja titda gu Jesusus, ba' dai na mit bhai' ji chu bhai'ñ.

¹⁴ Ba' ja'xpix jurnik nat bam ai na pai' dhuuk tum kua' gu bhaan Paaskua ta'm, mi' ba ai gu Jesusus ja biim gu jai' noonbi'ñ nam pai' tu jugia', pix mi ja'p ji dharaibu mit. ¹⁵ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesusus biix gu noonbi'ñ:

—iJa'p jañ tii bax aagit na git pu'ni bam aaya' dhi piasta bhaan Paaskua ta'm nañ ba'x bhai'ñ chaatit jam biim xi chu jugai daipu' maa'nnim pix ba', nam gu' aañ bañ mu'aa'! ¹⁶ Cham jañ pai' dhuuk ob ka tu jugia' joidham jix bhai'ñ chaatit na jax xib. Na pai'm aaya' jano' na pim pai' dhuuk buiñor aaya' guñ Gi'kora' nañ ba' giox bhai'ñ chaatit jam biim jup ba tu jugia', nach gu' jano' biix maap tu jugia' biima'n guñ Gi'kora'.

¹⁷ Ba' xi dhaagik gu alhi'ch ja'aa na mi jim gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix, xi chu taxchaabgi buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' mu ja'k xi ja bhii'ñ gu noonbi'ñ jup xi ja tiidak:

—Dhi'ni pim ji'ma'n kaam xi i'ya' biix. ¹⁸ Aañ daipu' xib pix jix bhai'ñ chaatit jam biim ba i'ya' dhi biiñ. Na pai'm aaya' jano' na pim pai' dhuuk buiñor aaya' guñ Gi'kora' nañ ba' giox bhai'ñ chaatit jam biim jup ba i'ya', nach gu' jano' biix maap tu i'ya' biima'n guñ Gi'kora'.

¹⁹ Mi' dhir ba' gu paan jix basdak gakhdi'ñchix kam jup xi dhaagik pui'p xi chu taxchaabgi buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' ta'tak jaisak mui' xi ja maa, jup xi ja tiidak:

—Dhi'ni pim mui'p xi jugia'. Dhi'r jiñ chuuku' gui' nam mu'aa' gu ja'tkam na ba' jam a'mkam ki'n tu namkix ka' gu jam ua'tulhdhara'. Pui' pim buada' na pim bhaan jiñ chi'ñchoka' na ñich jam a'mkam tu namki.

²⁰ Ba' na mit xi jugaak gu paan jix basdak gakdhi'ñchix kam, jumai bhai'p ji bhii gu Jesus gu alhi'ch ja'aa na mi jim gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix. Ba' mui' xi ja maa jup xi ja tiidak:

—Dhi biiñ jup jir jiñ i'hir gui' na milhia' na ki'n jam a'mkam tu namkix ka' gu jam ua'tulhdhara'. Gam na dhi' bhaan pup jix maati' ka' na xib dir maakam pup tu aagix nam jax ja'k buiñor bax biiñak ka' gu Dios gu ja'tkam, cham tu' pui' na jax bijik dir.

²¹ Ba' gui' na maaxik jiñ kiisa' nam jiñ dhaagiiñ mu'aa', ya'ñ biim tu kua' xib, ²² na gu'm aa' nañ mi' pui' bhiiya' nat jax kai'ñkam bhañ joot guñ Gi'kora'. Tiix joi'gi'n iñ gui' na maaxik jiñ kiisa', na gu' cham bhai' tu jimia' na pui'ñ dhooda'.

²³ Ba' tii bhai' jim ti tikka mit biix gu noonbi'ñ na jaroi' ba'r di' gui' na maaxik kiisa'.

**Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax jir tu'm ka' gu
jaroi' na ba' pui' bam ilhii'ñdha' nar ge'kam**

²⁴ Ba' diilh mi' pix chu' ba ji chii mit ip gu noonbi'ñ gu Jesus na sap jaroi' ba' pik jix io'm jir ge'kam dai gui' am. ²⁵ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Cha'pim pui' tu jimda' na jax gu ya' dhi oi'ñga'n kam gu ge'gerkam nam maa'n kap pix ji dharaat tu ja chianda' nam tu' jax buada' gu ja ja'tkami', ba' cham tu' iam jax jum kai'chdha' na mit diilh gu ja'tkam tu' jax dhuu. Gu' ja'pji gu ja ge'gerkam tuk nam pix jix bhai' kai'chdha' ja bui, nam gu' sap gui'x maati' pui' ja chianda' gu tu'. ²⁶ Gu' matgim no' jaroi' maadi' aapi'm jix aa' nar tu' ka' ja bui dhi jai', jum aa' ji na gampai'm ilhii'ñdha' ja'p na gu alhii na kia'pix gi'lhidha', piam na tujuandam pix jum ilhii'ñdha'. ²⁷ Nam gu' ya' gu ja'tkam pui' ilhii'ñ na gu jaroi' na daibui ba ti niirada' nam tu bhiidha', dhi' sap ba'r ge'kam ka' panaas, gu' sap ba' gu jaroi' na mu tu bhiidha', jir tujuandam ka' pix. Gu' matgim aañ cham tu' ji nañ pui' ilhii'ñ, ja'kbui' kat tujuandam ki'n pix ya oiri iñ aañ nañ jax ba' ya' ba jam palhbui'ñ biix aixim tu'm ki'n.

²⁸ Gu' ba' na pim gu' aapi'm gammiji puñ biim jup tui'dhi' sia pui' xich chulhiinaidhat biix aixim bhaan, ²⁹ aañ ge'gerkam ki'n jam darsa' biix ji'ma'n jano' na pai' dhuuk jum tiimo' dhi oi'ñga'n. Pui'ñ ge'gerkam ki'n jup jam darsa' ja'p na jax aañ guñ Gi'kora' nat ge'kam ki'n jiñ dhai.

³⁰ Maa'n kap jañ ba' jam darsa' na pim pai' dhir ja tikka' biix gu Israel kam ja'tkam no' mit mi' pui' jii na jax jix aa' guñ Gi'kora' piam ku gu' cham. Gio ba' na pim jiñ biim tu kua'da' gammiji gio na pim jiñ biim tu io'da' tu' na pim ilhii'ñ.

**Gu Jesus na ba aagi'ndha' gu Simoon Peegro
na gatuuk jup ti'ya' na cham tu' kaichu'
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn.13 :36-38)**

³¹ Ba' gu Jesus jup titda ip gu Simoon Peegro:

—Simoon, aañ ja'pni xim tiidam. Gu ja'ook jup titda guñ Gi'kora' na sap aapi'm biix ji'ma'n jam mai'chia' tu' bhaan na pim ba' gai suulhgia'. Guñ Gi'kora' ba' pui'p tii'n nar am na sap ba' bhaan machia' no' pim bax ñakoo'. ³² Gu' ji na gu' aañ soi' titdatu' ip guñ Gi'kora' na aap jix io'm jum palhbuidha' nap ba' gatuuk gioñ buip ba ti jiigi'ndha', sia kup gu' ji'x tii cham xi chi ji'ndhat jiñ bui. Ba' nap pai' dhuuk gioñ buip ba ti jiigi'ndha', ja aagi'ndha' ap dhi jai' nam gammiji biix ja jujur ki'n jiñ bui ti jiigi'ndha', cham tu' nam ampix jum o'jolhi'ndha'.

³³ Ba'p kai'ch gu Simoon Peegro:

—Jax dhui nañ biix jiñ jur ki'n jum bui ti jiigi'ñ. Pu cham jax jiñ aa' iñ sia ku mit jum bindak jiñ kuu, piam ku mit jum bindak jiñ mua.

³⁴ Ba'p titda gu Jesus:

—Jax dhui nap moo ja'xñi baikim pui' pu ba ti'ya' nap cham jiñ maat na kia'pix maa'nnim ba jiiñkia' gu takaarui'. Pum titdañ moo Peegro.

**Na pui' ba ja tiida' gu Jesus gu noonbi'ñ
nam ba tu ua'ka' gu tu' nam aa'**

³⁵ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesus biix gu noonbi'ñ:

—Jano' na ñich pui' jam joot na pim nai' tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam, jano' bo nañ jup jam titda na cham jum aa' na pim ua'da' tu' tuumiñ, nich chu' a'sak, nich chu' jam sussak ku pim jai' ja gaamtu'nda', çjia nat gu'x bhai' tu jam jii sia ku pim pui' jiimit?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Matgim jix bhai' ji nat tuch jii.

³⁶ Ba'p ja titda ip gio:

—Dho xib jañ ba' ja'p jup jam titda na pim ba ja kusbio' gu a'sak no' pim ja bia', gio gu tuumiñ japim jup ba gaamu' no' pim bia'. No' jaroi' maadit cham bia' gu kuxiir, xi ga'rai dho gux kabook kutuuna'n maa'n ki'n saba'da'. ³⁷ Nat gu' xib ba' bam ai na pui' ba tum duñia' na jax jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nap jum kai'ch: “Ja'p pix jamit pui' ja'k xi aichuxdhak mua na sap cham ji'x tu' ka'm ti nii'ñ, panaas ku pui'p jir tu'm kat na jax gui' nam tu' silhkam cham tu' ka'm ti nii'ñ.” Na gu' biix na mit ji'k jax tu ua'nak gu bijik dir kam nam aañ jiñ aagit jup kai'ch, biix pui' ji chu buusnia' sia pik nar jax ka' git.

³⁸ Ba' gui'p kai'ch am:

—Ya'ni biit gook gu kukxir jich jaduun.

Ba'p ja titda gu Jesus:

—Cham tu' ji na pim maatit jiñ kœœ. Cha'pim jax ka kai'chdha'.

Gu Jesus na mi eji Getsemanii tu dañia' buiñor
gu Dios jix dhaam ja'k
(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Ba' mi' dhir buusnik ba jii ip gio gu Jesus ja biim gu noonbi'ñ mu ja'k sonpan gu oidha' Oliibostam, na pai' pux joi'ñ na a'jida'. ⁴⁰ Ba' na jax pix mi' ji aajim, jup ja titda biix gu noonbi'ñ:

—Xi chu dañia' pim jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na cham tu jam mai'chia'.

⁴¹ Ba' diilh ja'x xi jimiik o'lhia'n ki'n xi kikbok mui'p ji chu daanix dhaam ja'k buiñor gu Dios, ⁴² jup kai'ch:

—Aapi'ñ Gi'kora', xiñ palhbui'ñ nam cham jiñ mu'aa', na gu' dhi' ja'p ji buusan nañ i'ya' gu tu' na giilhim jix xibu'. Ku gu' no'p aap jix aa' ji, aañ pui' pix tii soi'm titda ji.

⁴³ Ba' jotmoda' maa'n mi' bam maax gu nobii'ñ gu Dios nat bha tajaan'dham gui' na ki'n nakga' gu tulhiiñara'. ⁴⁴ Ba' giilhim jix buam tu tatda' gu Jesus na bhaan bam tajaanaim gui' na ki'n tu nakga', gu' ji na gu' cham jum o'joldhat xi chu daañchu' buiñor gu Dios. Gio i'ir bhai' ji boorat, ge'ger mi ja'p ba iigis diirap.

⁴⁵ Ba' mikkat kikbok ba jii ip gio mu nam pai'p tu'ii' gu noonbi'ñ nat ji'x xi chiimok na xi chu dañiimik. Ba' mi' pix kookos am nat mu ba ai ip gio, ja kookxich gu' nam bhaan jix buam jum aa' nam pui' mu'aa' gu Jesus. ⁴⁶ Ba'p ja titda:

—iGor xi ñiñña! ¿Jax ku pim ba' dai kookos? Xi baapmigii pim xi chu dañia' buiñor gu Dios na cham tu jam mai'chia'.

Nam daagii ba bhiika' gu Jesus
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18 :2-11)

⁴⁷ Ba' na mi' pui' ka ja titda gu Jesus gu noonbi'ñ, mi' dhir ja'p mui' ji bubua mit mui' gu ja'tkam. Gu Juudas pik biipi' xi jim, gui' na tii maadit jir di' gu mambhiix daman gook gu noonbi'ñ. Ba'x io'm amuub xi eek na pai' gu Jesus bhai' xi chiñxi kaamaram. ⁴⁸ Ba'p titda gu Jesus:

—Juudas, ¿pu kai'ñkam aa pich bhañ chiñxi nap maaxik jiñ kiksa nam jiñ dhagia' dhi ja'tkam nam ya' jiim aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios?

⁴⁹ Ba' gu noonbi'ñ gu Jesus, na gu' cham kar am nam jax ti nii'ñ, jup titda am:

—¿Jich jaduun, cham jach gu' tu kokda' dhich kukxir ki'n nach ja ua', ka'ch ji gu' cham joiñat gu'ka' aa?

⁵⁰ Ba' maadit nat jax dhaa gu kuxiir bhai' tii soñiich gu tujuandam tugi'ñ gux io'm ja ge'kam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gu' ji nat gu' dai naaka'n pix ai, mu ja'p ji sai. ⁵¹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Cha’pim ja juanda’. Bax bhai’.

Ba’ pui’ xi ja tiidak giop xi dhua’ndhak gu naaka’n gui’ na mit soñiich.
⁵² Mi’ dhir ba’ gu ja gē’gerkam tuk gui’ nam ja a’mkam tu daanda’ dai gu Israel kam ja’tkam, gio gui’ nam jir o’rosiiris bhai’ gē’ chiop, gio ba’ gu ja gē’gerkam tuk gu Israel kam ja’tkam, jup ja titda:

—¿Jax ku pim ba’ kukxir ji chu ua’dat bha ja’k jiim gam u’uux jix kaapak? ¿Jir jix ixkum iñ aa panaas? ⁵³ ¿Gio gu’ cham bhaai’ aa na pim git bhai’ puñ dhagia’ gē’ chiop nañ moo bhai’ oirit pu tu jam a’gi’ndha’ nabap tanoolh na pim git ba’ cham pu’ñi yammi ja’p bañ gaagidha’? Ku gu’ dhi’ na jax dhui mi’ pix pui’ ba jim ji, nat gu’ xib ba’ kam ai na pai’ dhuuk jam daam jimia’ gux chukgam.

Na pui’ ba ti’ya’ gu Peegro na cham kaichu’ gu Jesus

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18 :12-18, 25-27)

⁵⁴ Ba’ daagik jamit pu bhiik gu Jesus bhammi na pai’ kio gux io’m ja gē’kam tuk biix gui’ nam ja a’mkam tu daanda’ dai gu Israel kam ja’tkam. Ba’ gu Peegro mik dir mu ja oi’ñchu’. ⁵⁵ Ba’ miji irban dir ba tu nai mit gu o’rosiiris, mi ja’p na pai’ gē’x chi gi’iir, mi’m ba’ daraat biix xikoolh ba juuka’, biix gu Peegro mi’p ji dhaibu ja sanoop. ⁵⁶ Ba’ na mi’ ka juuka’ gu Peegro, maa’n gu ubii gui’ na mi’r tujuandam ka’ mi’ dhir ja’p bhai’ ba nii’ñ na mamti, ba’p ja titda gui’ nam mi’p daraa:

—Dhi’ñi dho biix jup kaichu’ gu Jesus.

⁵⁷ Gu’ ji na gu’ gu Peegro cham tu aa’, jup kai’ch:

—¿Jax jap ba’ kai’ch? Jax dhui nañ pu cham maat gu jaroi’ nap aa’.

⁵⁸ Ba’ ja’xpix jumai gu maa’nkam pui’ bhai’p xi ñiidhimik jup titda:

—Moo chi aap pui’p kaichu’ gu Jesus, ¿ka’ cham?

Ba’p kai’ch gu Peegro:

—Cham tu’ ji matgim jiñ jaduun. Diilh ji nañ jup oilhim.

⁵⁹ Ba’ ja’x xi miikim pa’ nat jumai gu maa’nkam mi’p ba ai na pai’ kiik gu Peegro, ba’ pui’ bhai’p xi ñiidhimik jup ja titda gu jai’ nam mi’p tu’ii’:

—Jai’p kaichgit moo dhi’ gu Jesus, jix maati’ na jax chu’ii’, gio gu’r mu kam Galilea.

⁶⁰ Ba’p kai’ch gu Peegro:

—¿Jax jap ba’ kai’ch jiñ jaduun? Jax dhui nañ moo pu cham maat gu jaroi’ nap aa’.

Ba’ na pui’ ka kai’ch gu Peegro, ba jiñ gu kilhii takarui’. ⁶¹ Ba’ gu Jesus jotmoda’ mu tii gu Peegro. Gu Peegro bhai’ pup ti’ñcho na pin biipi’ dir jup titda gu Jesus: “Jax dhui nap moo ja’xñi baikim pui’ pu ba ti’ya’ nap cham jiñ maat na kia’pix maa’nnim ba jiñkia’ gu takarui’.”

⁶² Ba’x buam jum ilh gu Peegro. Buusnik baas dir ja’p diirap ma susua.

Gu Jesusus nam jax ñam pix buada'

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Ba' gu o'rosiiris gui' nam mi' daraat nuuka'n gu Jesusus, jax ñam pix bua. Bha gib am, as am ba' pui' xi bua't. ⁶⁴ Xi bupprat am jannulh ki'n gu buupui'ñ nam bha gib, jup titdada' am ba':

—¿Jaroo bham gib?

⁶⁵ Biix aixim na jax aa' kum pu titda gu Jesusus.

Nam mu ba aichdha' gu Jesusus na pai' tum a'ga

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18 :19-24)

⁶⁶ Ba' buimgidhak nat ba tu maaxir, maap jamit bam jumaap gu ja ge'gerkam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio gu ja ge'gerkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba bhiik jamit ba' gu Jesusus mu na pai' tum a'ga, ba' mu aichdhak bhai' ba tikka am, jup titda am:

⁶⁷ —Ea nap jich aagi'ñdha' nach ja'p tu'm xim tikkam. ¿Ja'p aa silhkam aap jir di' guch Xoi'kam?

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Jax dhui na pim cham tu'ñ jiigi'ñdha' sia kuñ tiip jam aagi'ñ nañ aañ jir di'. ⁶⁸ Gio no'ñ tu' tiip xi jam tikka, sia cham jiñ aagi'ñdha' pim.

⁶⁹ Ku gu' aañ xib dir sonpan ba daaka' ji kii'n dir guñ Gi'kora' na giilhim bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.

⁷⁰ Ba'p titda am biix dhit nam ji'k mi'p tu'ii':

—¿Ja'p kai'ñkam jup kai'ch ap aa ba' nap Dios jir Maraa'n?

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho aañ jir Maraa'n maaxik, gio gu' aapi'm diilh pui'p kai'ch.

⁷¹ Ba'p kai'ch am diilh gui':

—iDho jaiñ! ¿Jaroi' aach pup ka niira' nach aagi'ñdha' no'x buam kai'ch piam ku gu' cham? Diilh chiñii'ñ ki'n ba kai chich gu' na jax kai'ch.

Nam mi' ba aichdha' gu Jesusus na pai' gu Pilaato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18 :28-38)

23 ¹ Ba' mi' dhir na mit jax guguu ip gio, ba bhiik jamit gu Jesusus mummi na pai' gu Pilaato. ² Mu buiñor ba iattulhi'ñ am ba', jup titda am:

—Aach ja'p tu'm ki'n ya'm ua'tulhi'ñ dhi maa'nkam. Mu ja'p oirit ja kokdhichu'n guch ja'tkami', jup ja titda nam sap cham namki'ñdha' gux io'm ge'kam Rooma kam. Gio na pui' ja titda na sap jir di' guch Xoi'kam, na ja'p kai'ñkam jup ji kai'chit na dhi'r di' gux io'm jich ge'kam tuk.

³ Ba' gu Pilaato xi chikka diilh gu Jesusus, jup titda:

—¿Aapi' aax io'm jir ja ge'kam tuk gu Israel kam ja'tkam?

—Aañi' dho —jup kai'ch gu Jesuus.

⁴ Ba'p ja titda gu Pilaato gu ja g'e'g'erkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii':

—Aañ cham tu' buam k'ee dhi maa'nkam pui' na jax kai'ch.

⁵ Ba'x io'm g'e' ki'n jum kai'ch am gui':

—Ja'pji aach na cham jich ko'raar na maakam ja mamtuxdhim guch ja'tkami'. Mummi dir bhai' ji kii Galilea, saalh pui' yammi ja'p ba ja iatgidhim Judea.

Nam mu ba aichdha' gu Jesuus na pai' gu Eroodis

⁶ Ba' nat ja kai gu Pilaato na mit Galilea dir bhai' ji chu aa, ba ja tikka no'r Galilea kam gu Jesuus. ⁷ Gui'p xi aagi'n am nar Galilea kam. Ba' mu ja'k xi joochxi gu Eroodis, gui' na mur g'e'kam ka' Galilea. Jano' pik bhai'p oiri Jerusaleen. ⁸ Ba' giilhim jix bhai'm ilh gu Eroodis nat ba tii gu Jesuus, na gu' pui'm aa'nda' na chi'nia' na tu' jax xi dhuindha'x bhai'm duukam na tu' cham pai' dhuuk pu chu'm nii'n na pai' dhuuk pu'ni tigia'. Pui' t'e k'ee' gu' gu Eroodis na gu Jesuus mu ja'p pai' joidham jix bhai'm duukam jum tu buada', nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'n gu ja'tkam. ⁹ Biix aixim ba' bhai' tii ji tikka, gu' ji nat gu' pu cham nio gu Jesuus. ¹⁰ Ba' biix mi'p tui'dhi' am gu ja g'e'g'erkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu nio'ki'n gu Dios. Dhi' pik pup xim taattu' am gu' nam iattulhdhim gu Jesuus. ¹¹ Ba' jax na pix xi bua't as gu Eroodis gu Jesuus, tu' pix ilhii'n. Sia gu sandaarui'x chugi'n jam jai' pui'p xi bua. Xi chii' mit ip ba' gu jannulh gux dha'ram namkim nam jax chu'm ja ti ti' gux io'm g'e'g'erkam, ma a'si mit ba' xi chii'dhak. Mi' dhir ba' gio mu ja'k jum xi joochxi gu Pilaato. ¹² Ba' jano' gui' gu tanoolh cha'm dir bhai'x bhai' ji chii' mit gu Pilaato gio gu Eroodis, nam gu' biipi' dir ka xim bhabhaakui'ndha'.

Nam pui' ba ti'ya' biix gu ja'tkam nam mu'aa' gu Jesuus

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn.18 :39-19:16)

¹³ Ba' gu Pilaato maap xi ja jumpadak gu ja g'e'g'erkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam jir ja g'e'g'erkam tuk gu Israel kam ja'tkam, ¹⁴ ba'p ja titda:

—Aañ cham tu' tu' bhaan buam k'ee dhi maa'nkam na pimit gio ya'p bañ aichulh na pui' mu ja'p pai' oirit ja kokdhichu'n gu jam ja'tkami'. Tii nich biix aixim ba tikka na pim jax jin k'ee, cham tu'r jix buam panaas aañ jin bui na ji'k jax kai'ch. ¹⁵ Sia chi gu Eroodis pui' cham pai' buam jum kai na jax kai'ch, tii' nat gio bhai'p xin joochxi. Cham tu' ji matgim na tu' bhaan kui'cha bia' nach moo bhaan jum ba ji mu'aa'. ¹⁶ Xi chu chi'nia' in nam gi'bia' chipliin ki'n, mi' dhir jañ xi chu chi'nia' nam do'ncho'.

¹⁷ Ba' nabap oidha' na pai' dhuuk pu'ñi aajidha' gu piasta bhaan Paaskua ta'm, maa'n jup dado'ñchoda' gu Pilaato gui' nam kuupka' nam ba' bhaan jix bhai'm taat ka' gu ja'tkam. Gu' ba' gu Pilaato tiix aa' na gu Jesus do'ñcho', ¹⁸ gu' ji na mit gu' biix dhit pix jiiñak gii gu ja'tkam, jup kai'ch am:

—Tu chiañiñ nam mu'aa' dhi Jesus, gu Barrabaas jap ba' do'ñcho'.

¹⁹ Gu Barrabaas bhai' kuupka' mua'da' ki'n, gio na ja bintatgit gui' na mit buiñor bhaakuk tu kokda gux io'm ge'kam Rooma kam bhai' Jerusaleen. ²⁰ Gu' ba' na gu' gu Pilaato tiix dho'ñchom gu Jesus, tii gio pui'p xi ja tiñ'n na cham tu' bhaan kuiñcha bia'. ²¹ Gu' ji nam gu' gui'x io'm ge' ki'n ba xi jiiñak, jup kai'ch am:

—iTu chiñia' ap nam sissapa' kuruus ta'm dhi Jesus!

Gookim mi'mia'n jamit pu tiñ'n na sap tu chiñia' nam kuruus ta'm sissapa' gu Jesus.

²² Ba' gio pui' tiip xi ja tiñ'n gu Pilaato, jup ja titda:

—Jax dhui nat cham tu'x buam duu gu tu' ge'kam ki'n kuch moop ba tu chian nam mu'aa'. Xi chu chiñia' iñ nam gi'bia' chipliiñ ki'n, mi' dhir jañ xi chu chiñia' nam do'ñcho'.

²³ Gu' ji nam gu' gui' pix ji kiisaim nam chian na tu chiñia' nam sissapa' kuruus ta'm. Nat pai' pu tii gu Pilaato na pui' tu duñia' nam jax kai'ch na mit ba' cham ka ñio, ²⁴ sia ku gu' tii pup cham xi aagimik nam mu'aa' gu Jesus. ²⁵ Ba' xi chu chia nam do'ñcho' gu Barrabaas na mua'da' ki'n bhai' kuup, gio na ja bintatgit gui' na mit buiñor bhaakuk tu kokda gux io'm ge'kam Rooma kam bhai' Jerusaleen, dai ba' nat xi chu chia nam diilh pu dooda' gu Jesus nam jax pui'x aa' gu Israel kam ja'tkam.

Gu Jesus nam sissapa' kuruus ta'm

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19 :17-27)

²⁶ Ba' nam gamai' ba ua' gu Jesus na mit ba sissapam, maa'n gu maa'nkam Simoon tiigim jamit gamai' chia na mootika' gu kuruus oidhat dir gu Jesus. Jir Sireene kam gui' gu maa'nkam, kia'pix mu pai' dhir jimdat gampix mui' ka aajim.

²⁷ Ba' mui' mu jiimchu' am gu ja'tkam nam oi'ñchu' gu Jesus, suañim am gu u'uub nam jix ko'kom niidhim. ²⁸ Ba'p ja titda gu Jesus bhai' xi ja tiigik:

—Aapi'm u'uub Israel kam, cha'pim jiñ xuañdhidha' aañ, na gu' aañ jix bhai' tuñ jim. Aapi'm ji diilh na pim jum suañi'ñdha' gio gu jam maamar. ²⁹ Na gu'm aajim gu tanoolh na pim pai' dhuuk jup kai'chdha' tii: "Joidham jix bhai' tu ja jii gui' na cham jir ja ai gu a'aalh, na mit cham ji'xkat tu xi'iich, ni ku mit cham ji'xkat jum a'lhich chuutkamta."

³⁰ Ba' mi' dhir biix gu Israel kam ja'tkam tiix aa'nda' am nam git maa'n jimdam ko'ya'. Jup ja titdada' am tii gu oi'dha': "Gor iam bhai'ch a'm xi

ia'lh.” ³¹ Na gu' nam jax jiñ chulhiĩnchu'n aañ xib, ja'p pix ji buusan na jax gux baa' ku'aa' na cham miidha' sia ku tii miijim, nañ gu' aañ cham tu' kuiñcha bia'. Gu' gi ba' gui' nam jix u'ua'tulhdxix ka', ¿jax japim ilhiĩñ na tu ja dooda' jano' nam pai' dhuuk jup jum tulhiĩña'? Na gu' ja'p ji buusnia' na jax gux gak ku'aa' na maa'n jimdam miia'.

³² Ba' gook pup mui'p ja ua' am gu ja'tkam nam pui'p ja sissapa' maap gu Jesus kukrus ta'm. Dhi gook ja'tkam iixdhara' ki'n ja kooda' am.

³³ Ba' bhammi na pai' Kakoi' Mo' Daa ti tii', bhai' mit ba sissapa kuruus ta'm gu Jesus. Ba' gu jai' gook ja'tkam nam jup ja ua', bixxik dir jamit ja sissapa, irban ba' ji bii gu Jesus. ³⁴ Ba'p kai'ch gu Jesus:

—Jiñ Gi'kora', chakuip tu'p jum buixi'ñdha' ja bui dhi ja'tkam, nam gu' cham maat no'm jup jum ua'tulhi'ñ jum bui.

Ba' gu sandaarui'x mi ja'p ma titbia mit mi ja'p ji chu darsak amuub gu jajannulhi'ñ gu Jesus na sap ba' gu jaroi' na tu mai'chia', bhaan ji chu bi'ya'. ³⁵ Gu ja'tkam ba' mu ja'p gu'kat bha ja nii'ñ am gui' nam bhai' sissap. Ba' jai' gu ja g'e'g'erkam tuk gu Israel kam ja'tkam jax ñam pix a'ga gu Jesus, jup kai'ch am:

—Diilh dho jia xim palhbuidha'. Ti' nat ba' jai' gu ja'tkam bixchu' pix bhaan ja palhbui. ¿Gu' diilh aa ba' cham jup bhaai'? Gio gu' saak jir di' guch Xoi'kam nat bhaan ti tiigik bha joot gu Dios bhammi dir jix dhaam. Bhai' dhir dho ji chimña' no' baabui'r silhkam.

³⁶ Sia gu sandaarui'x pui' jax ñam pix jup xi bua't as gu Jesus, bha i'chu'n am gu biiñ jix ji'ik. ³⁷ Gam nam jup xi chitdat:

—¿Gi nap saak aap jix io'm jir ja g'e'kam tuk gu Israel kam ja'tkam? ¿Kux cham bhaai' aa nap diilh bhai' dhir ji chimña' na pui' bixchu'x bhaai' nap pu tu duña'?

³⁸ Ba' bhai' mo'bon gu Jesus maa'n bha siis jamit gu taa'mla alhi'ch komaarak na g'e'ger ki'n bha tu ua'ñix, jup jum kai'ch: “Dhi'ñir di' gux io'm ja g'e'kam tuk biix gu Israel kam ja'tkam.”

³⁹ Ba' maadit gui' nam bixxik dir jup sissap kukrus ta'm, jai' pui'p xi chitda gu Jesus, jup kai'ch:

—No'p baabui' silhkam aap jir di' guch Xoi'kam nat Dios bham joot, diilh jap dho bhai' dhir ji chimña', sia aach jap jai'p xich palhbuidha' nach ya'ch chulhiĩñ.

⁴⁰ Ba' gu jumai na ja'p dir ja'k jup sissap jup titda gu biima'n tu'm:

—¿Kux aap moo cham jax jum aa' aa na tiim tulhiĩnchu'n gu Dios ja'p na jax aañ? Aach maaxik ya' pui' ba tu'ii' gu' na jax ja'k jich a'm jum aa', na chich gu' maaxik jich ua'tulh na chich pui' ji chu dunaak na tu' cham jir ki'. ⁴¹ Gu' dhiñ jaduun tii cham tu' jax dhuu na ya' pui' tu'ii'.

⁴² Mi' dhir ba'p titda gu Jesus:

—Aapi' Jesus, siamrip xiñ chi'ñchoi xiñ baidhai nañ jum bui bap tui'ka' nap pai' dhuuk jix io'm g'e'kam ki'n ba daibu'.

⁴³ Ba'p titda gu Jesus:

—Xib jap bhammip tui'ka'ñ biim na pai' joidham jix chu abhaar. Aan ya' pum titda.

Na ba mukia' gu Jesusus

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19 :28-30)

⁴⁴ Ba' jotmoda' bhai' ji chum tukgamta. Kia'pix jix dhaam ba ji dhunaak nat pui' tum duu, nammi ja'p mia ba duu nat pai' dhuuk gio bhai'p ji chu maaxir. ⁴⁵ Diilh pix nai' ji chuu gu tanoolh. Ba' gu gex kabook jannulh na mu se'ka' irban dir gu gex chiop, pu irban sar. ⁴⁶ Ba'p kai'ch gu Jesusus gex ki'n:

—Jiñ Gi'kora', ba bhiika' ap dhiñ ii'mda' kum bui bap tui'ka'.

Ba' pui' xi chi'ik nai' ji muu.

⁴⁷ Ba' gui' nar ja gexkam tuk ka' biix gu sandaarui'x, nii'ñ nat gex ki'n pui' xi chi'ik ba muu gu Jesusus. Ba' joi'mdara' bhai' ji chum suulh nat pui' kai, ba'p kai'ch soi'm ilhdhat buiñor gu Dios:

—Maaxik cham tu' ji na tii kuiñcha bia'kat dhi jaduun.

⁴⁸ Ba' gu mui' ja'tkam na mit mi'p jum duu, jix buam jum ilhdhak ba jii mit bhai' xi gibiidhat gu ja bhaasut. ⁴⁹ Dai ba' gui' nam jik jix io'm jix kiigalhdhat gu Jesusus mummi ja'p gu'kat bhai' pup nii'ñ am, gio jai' gu u'uub na mit mummi dir bhai' pu oi Galilea.

Nam ba ulhña' gu tukga'n gu Jesusus

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19 :38-42)

^{50,51} Ba' maa'n jix jai'ch ka' gu maa'nkam Josee tiigim, jir Arimatea kam na pai' bhaan bipio' gu Judea kam dibiir. Joidham jir jix bhai'kam ka', na gu' jai' pui' tiip ti niirada' na git bam aaya' na gu Dios ja silhkada' biix gu ja'tkam ya' dhi oi'nga'n, nam ba' mi' pui' ba jiimda' na jax jix aa'. Ba' dhi' jai' maadit jup jir dhi' ka' nar ja gexgexkam tuk ka' biix gu Israel kam ja'tkam, gu' ji nat gu' cham tu' maa'n ni'ook jup duu ja bui jano' na mit pai' dhuuk tu a'ga nam bax mu'aak gu Jesusus. ⁵² Dhi' ji' ba' Josee mu jimiik pu tiin gu Pilaato no'x bhaai' na tibaañdhai ulhñara' gu tukga'n gu Jesusus. Ba' gu Pilaato cham jax ti'ik jup xi chia.

⁵³ Ba' xi chibaañdhak bhai' dhir kuruus ta'm ba ulhñam, dai nat xi bhiibgak jannulh ki'n xibkam jix dha'ram namkim. Maa'n kap ba' ulh na pai'x chiobim ja'k ti di', mi' nam pai' pu pui' ja'k ti di'ngaras ai' cha'm nam ba' puñi mi' ja ulhñaidha' gu koi'nga'n. Dai nat mi' chakui jaro'i maa'nnim mim ulhñak nat pai' bam ulh gu tukga'n gu Jesusus. ⁵⁴ Ba' jano' bam ai ip gu tanoolh nam jix bhai' tu duñia' biix gu Israel kam ja'tkam, na gu' buimgidhak cham tum juanda' gui' ja bui.

⁵⁵ Ba' gu u'uub gui' na mit mummi dir bhai' pu oi gu Jesusus Galilea, biix jup jiim am na mit ulhñam gu tukga'n. Nii'ñ am ba' na mit jax ja'k mi tii gio na mit jax chu'm chiob tii. ⁵⁶ Ba' mu dir na mit ja'k suulhgik, jix bhai' mit pu xi dhuuk gui' na joidham uub, nam ba' mu juulhdhapu'

tukgaram gu Jesuus na jax pix xi buusnia' gu tanoolh na pai' dhuuk cham tum juanda', na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees bhaankamu'n gu Dios. Dai ba' nam jum jiipi'n buimgidhak gu bix chanoolh.

Gu Jesuus na giop dodhia'

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn.20 :1-10)

24 ¹ Ba' kapbhuimuk na pai' dhuuk giop ba tum juan, mu jii mit ip gio gu u'uub mummi nat pai'm tii gu tukga'n gu Jesuus. Ka pup jix iika' na mit mu jii, dai na mit xi ja u'uuk gu i'lhich jaja' na mi jim gui' na joidham uub, na mit pu bas takaab dir jix bhai' ba ja duu. ² Ba' na mit mummi ba ai, bhai' pix pu ti di' bhiji na mit pai' tii gu tukga'n gu Jesuus, ja'p ja'k dilhkob pix kiik gu ge' jodai gui' na ki'n bha kuupich. ³ Ba' mui' ji baap jamit miji irban dir. Cham pai' tu jai'ch gu tukga'n gu Jesuus na mit ba tii. ⁴ Ba' mi' bhai' ji chooto'n jamit, cham ka bhaai' nam jax jum duña'. Gan jam tii xi chi nii'n nat pai' ba' jax jum duu. Ba' mi' pix ja'p ji ja tii mit nam guguuk gook gu ja'tkam jix chooto ti ti' kam tobiikdam. ⁵ Ba' giilhim jix chotdonit nai' ji mungia mit gui'. Ba'p ja titda am gu gook ja'tkam:

—Jax dhui na cham tu' ya' kap tu'ii' koi'nga'n tir gui' na pim jaroi' ga'nga. ⁶ Duadik buus ip gio na jax jam titda jano' na mummi kapup oiri Galilea jam biim. ¿Cham aa gu' ti'ncho pim? ⁷ Jup jam titda bo na saak gui' na bhaankam ya oiri gu Dios dhi oi'nga'n, jum aaya' gu tanoolh nam pai' dhuuk daagii mu'aa' maa'n kuruus ta'm gu ja'tkam jix u'ua'tulhdhix kam, saak ba' gio baik tanoolh ki'n ya' na jax ba oirida'.

⁸ Ba' gui' bhai' pup ti'ncho mit na bak pin pu'ni ja titda jano' gu Jesuus. ⁹ Ba' mi' dhir bubuakik pu jii mit bhammi nam pai' daraa gu mambhiix daman maa'n gu noonbi'n gu Jesuus, gio gu jai' nam ja'p pix kaichu', bhammi ba ja aa'ndhim am na mit jax ti tii. ¹⁰ Ba' gui' gu u'uub maadit jir di' gu Mariiya Magdalena, jumai ba'r Juana, gio ba' gu jumai Mariiya nar di'ii'n gu Jakoobo, gio ji'kchi pup gu u'uub jam maap jiim.

¹¹ Gu' ji nam gu' gu noonbi'n gu Jesuus cham ja jiigi'n nam tii ba ja aagi'n na mit jax ti tii, ja'p jum aa' am nam diilh jax nam pix ba ti nii'n.

¹² Gu' ji nat gu' gu Peegro mui' ma dai'bus nat ti tiigim mummi na mit pai' tii gu tukga'n gu Jesuus no' sap moor silhkam nam jax kai'ch gu u'uub piam ku gu' cham. Pui' dho ji chu buus nat mummi ba baa, cham pai' tu jai'ch gu tukga'n gu Jesuus, dai jajannulh pix mi biit na ki'n bhiibgich. Ba' giop ba jii jix buam jum aa'ntugit bhammi nam pai'm jiipi'n, tii xim ga'ngim nat pai' ba' ja'k jax jum duu gu tukga'n gu Jesuus.

**Gu Jesus na gook ja bui bam maaxdha' gui' nam
kaichgida' nam mu ja'k ka jiimda' Emauus
(Mr. 16:12-13)**

¹³ Ba' pu gui' gu tanoolh cha'm mu ja'k jup ka jiim am Emauus gook gui' nam kaichu' gu Jesus, tii pup chix dhaam ji dhuñiidhak jum a'ji bhai' dhir Jerusaleen. ¹⁴ Gammiji jii mit tu a'gim am na tu' ba' ku mit ba' mua gu ja'tkam gu Jesus. ¹⁵ Ba' mi' pui' nam xi ñiokbuidhat ka tu a'gim, gatuuk dir mui' ji ai gu Jesus, saalh pui' gammiji ko'kmar ba jiim am. ¹⁶ Ba' sia ku mit tii ba tii na gamai' ba jim ja biim, pu cham maatit nii'ñ am no'p jir di', panaas ku tu' ja soobhi'ñ nam ba' cham maatit tigia'. ¹⁷ Ba'p ja titda gu Jesus:

—¿Tu' pim ba' a'gidhat pix nammim keejim jiñ jaaduñ?

Ba' gui' gan ji guguu mit pux buam jim aa'ntugit. ¹⁸ Mi' dhir ba'p kai'ch gui' na Kleopas tii':

—Dai aap dho bak chakui maat jiñ jaduun nat tu' jax jum duu bhai' Jerusaleen sia kup bhai'p xi paxiaraimik.

¹⁹ Ba'p titda gu Jesus:

—¿Tu' gi jax jum duu?

Ba'p titda am:

—Dho gu Jesus Nasareet kam kat na bhaankam gu Dios tu ja a'gidhat gu ja'tkam. Bixchu'x bhaagit na pu tu duña' na ni jaroi' ku cham ji'xkat pu tu duña' sia chi pik jax chu'm ge'kam ka' git, na gu' gui' bhaan ti niidhidhat guch Gi'kora'. ²⁰ Gu' ji na mit gu' cham bhai' dhuu gu ja ge'gerkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam aach jir jich ge'gerkam tuk, daagik tu chia mit nam mu'aa' maa'n kuruus ta'm. ²¹ Aach jup jich aagit ji na gui' ba' pui' saak jir di' ji na ya'r ja ge'kam tuk ka' biix gu Israel kam ja'tkam, na ba'ch palhbuidha' nam cham kach chulhiiñchu'nda' gui' nam cham jir ya' kam. Ku gu' baik tanoolh bap duu ji na mit dir jup dooda. ²² Jai' dhit gu u'uub nach bhammi maap jich jiipi'ñ maakam jup jich i'nkia mit. Biipi' kapbhuimuk na kapup jix iika' mit miji xi boop na mit ti tiigim mummi nat pai'm tii gu tukga'n gu Jesus. ²³ Jup jich chitda am na mit mu dir ja'k suulhgik na sap cham tu jai'ch gu tukga'n mu nat pai'm tii. Sap ba' mi' pix ba guguu am gook gu noonbi'ñ gu Dios, ja'p sap kai'ch am na cham tu' muukix gu Jesus, dua ji sap. ²⁴ Gio jai' dhit gu chichio'ñ nach pui' maap jup tu'ii' mijip xi chi tiigim jamit no' sap baabui'r silhkam nam jax kai'ch gu u'uub. Pui' ji sap na tu tu'ii' na mit mummi ji bubua nam jax kai'ch gu u'uub. Cham pai' sap tu jai'ch gu tukga'n gu Jesus.

²⁵ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Jam a'm jum aa' dho na pim jix bhai' xim ga'ngada' na jax kai'ñkam jup jum kai'ch mi u'uan ta'm na mit tu ua'nak gu bijik dir kam. ²⁶ Na gu'

pu pui' ja'k tu ua'ñix bijik dir na sap pu'ñi biipi'm tulhiiña' gui' na Dios bha jootsa' na ba' mi' dhir giilhim jix io'm ge'kam ki'n ba daibu'.

²⁷ Ba' xi ja aagi'ñ gu Jesus pui' mo'ram dir xi boosgaidhat na pai' ja'p pui'm kai'ch nam dhi' aagit jup kai'ch na mit tu ua'nak gu bijik dir kam. Mummi dir bhai' ji kii nat pai' gu Moisees tu ua'nak, mi' dhir ba' gu jai' na mit pui'p tu ua'nak nam sia dhi' pix aagit jup kai'ch.

²⁸ Ba' na mit mummi ba ai Emaus, gu Jesus am biipi' mui' xi jii, panaas ku gui' maa'n na jimda' kam xim duu. ²⁹ Gu' ji na mit gu' gui' gio ja'k jup bua, nat gu'p ba jur, jup titda am:

— Jich jaduun, ya'ch ka xi chibiapui maap jix gi'giram. Jix chukgam ji matgim gammiji boi cha'm. Kabuimuk jap ba' giop ba jimia'.

Ba' gu Jesus cham jax ji chi'ik ba ja oi ip mu nam pai' tibiapu'. ³⁰ Ba' nam mi' ba daraa na pai' tum kua' na mit ba ji chu juu gu jurnik kam, gu Jesus maa'n xi dhaagit gu paan xi chu taxchaabgidhak buiñor gu Dios irban jaiñak mui' xi ja maa. ³¹ Ba' bhai' pup maat jamit na dhi'r di' gu Jesus, panaas kut jaro' ja'k bhii gui' na ki'n ja soobhi'ñkat nam ba' cham maatit tigia'. Gu' ji nat gu' jotmoda' cham pai' matgir gu Jesus.

³² Ba' bhai' ji chu a'ga mit dai gook, jup kai'ch am:

—Gu' bak ji pur di' ji gu Jesus. Pui' ku ba' giilhim joidham jix bhai' tu tatdatu' biipi' na mu dir bhach aa'ñdhim na mit jax kai'ñkam pui' tu ua'nak gu bijik dir kam. Jix bhai'x maatit keejim ich na jax jich aa'ñdhim.

³³ Ba' na mit jax guguu mi' bhii mit ip gio nam pai' dhir jiim, pu cham ka tibia mit. Bhammi mit ba ji bubua Jerusaleen nam pai' daraa gu mambhiix daman maa'n gu noonbi'ñ gu Jesus, gio gu jai' nam ja'p pix kaichu'. ³⁴ Ba' gui' chakui tu aa' am nam jax jix chu mattu', dai gui' nam bhai' pu daraa jup ja titda am:

—Jir silhkam dho bak nat giop dua guch ge'kam tuk. Mu sap pai'm maax buiñor dhi Simoon.

³⁵ Ba' mi' dhir diilh jup ba tu aa' am nam jax jup jix chu maat, xi ja aagi'ñ am na jax ja titdaim gamai' biix boi nam jiim, gio ba' na mit mummix maatit ka tii Emaus na dhi'r di' gu Jesus nat xi ja jaix gu paan.

Gu Jesus na mi' bam maaxdha' ja bui biix gui' nam kaichgida'

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn.20 :19-23)

³⁶ Ba' nam mi' pu chu'm ka tu a'ga, mi' pix bam maax gu Jesus ja saagi'ñ. Ba'p ja titda:

—Aañ bha ja'k ip gor jiñ jaaduñ.

³⁷ Gui' pu cham ñiok am, dai nam giilhim bax chotdon. Ja'p jum aa' am na dai i'ndaga'n mi ja'p oirit ja i'ñkiat. ³⁸ Ba'p ja titda gu Jesus:

—¿Jax ku pim ba' giilhim bax chotdon? ¿Cham aa pim ji'x ti jiigi'ñ na ñich maaxik giop dua? ³⁹ Jax dhui nañ aañ pix jir di' maa'n na jax. Kani

gor jix bhai' xiñ chii'. Ya' pui'x maati'ñ ñoonob am gioñ chooton am nañ pai' sissapich. Xiñ dha'ngida' pim ip, kani nam da'ngi dhiñ chuuku'. Matgim pu cham ji nañ jiñ dha'ngida' no'ñ jir ii'mda' pix ka' git, pu cham tatda'ka'ñ git.

⁴⁰ Xi ja ninii'ñchu'n ba' noonbiram gio tootnoram na pai' sissapich na pui' xi ja titdat. ⁴¹ Gu' ji nam gu' chakui bhai' ti jiigi'ñ no' maaxik jir silhkam na jax ja titda piam ku gu' cham. Ku gu' ji'x bhai'x bhai' jim i'lihi'ñ am ji. Ba' xi ja tikka gu koi' no'm cham bia' na sap ba' ja nii'ñchudat tu jugia' nam ba'x io'm ba jiigi'ñdha' nar di' pix, jup ja titda: —¿Cha'pim iam bia' tu' koi' nañ xi chu jugia'? Am jix bhio' iñ.

⁴² Ba' maa'n xi maa mit gu batoop gai'xim, panaalhi'x mibta' mit jup xi maa. ⁴³ Ba' ma tu juu gu Jesus ja nii'ñchudat biix nam ji'k mi'p tu'ii'.

⁴⁴ Ba'p ja titda ip gio nat xi koi'chok:

—Pu'jani na tuñ dhooda' kuñ ba'p jam titdada' nañ mu ja'p jam biim oirida', nam aaya' gu tanoolh na pai' dhuuk pui' ji chu buusnia' na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees na aañ jiñ aagit jup kai'ch, gio gu jai' na mit pui' bhaankamu'n gu Dios jup tu ua'nak nam sia aañ jiñ aagit jup kai'ch, pui' na mi' Salmos ta'm.

⁴⁵ Ba' diilh gu Jesus pui' xi chu duu nam jix maatit kaaya' mi ja'p na pai' jax ja aagi'ñ. ⁴⁶ Ba'p ja titda ip gio:

—Biix nam ji'k aañ jiñ aagit jup kai'ch na mit tu ua'nak gu bijik dir kam, pu pui' ja'k tu dai mit na aañ nañ bhaankam ya oirida' gu Dios dhi oi'ñga'n bhaan, jum aa' nañ pu'ni muukii giop dodhia' baik tanoolh ki'n na ñich jax bañ dhuu ba'. ⁴⁷ Ba' aapi'm jiñ a'mkam nai' xi chu ja a'gidha' biix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch. Ya' dir japim mui' ji kiisa' Jerusaleen. Ja'p japim ja titdaidha' nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios na ba' ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara'. ⁴⁸ Pui' pim xi ja titdaidha' na pim ji'k jax jix chu maat na pimit jiñ chii na ñich jiñ dhuu. ⁴⁹ Ku ba' gu' ya' pix ka xi darka' pim ji xib Jerusaleen, nañ gu' bhai' ka jam joochxidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gui' nat jiñ Gi'kora' jam iimchuda na jam tajaan'dha'. Dhi' ba' ki'n bixchu' bax bhaai'n ka' na pim pu tu duñia'.

Gu Jesus na ba tisdia'x dhaam ja'k

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ Ba' pui' xi ja tiidak ba ja baidhak nammi gama ja'k na pai' Betaania ti tiñ. Ba' mi' bhai' ji tu ja daañxi buiñor ja'k gu Dios xi baapmi'ñdhak gu noonbi'ñ. ⁵¹ Ba' pui' ja a'mkam ji chu dañiidhat gamai' ji bam jix dhaam ja'k, bhijimmi ji bhi'ñ, gui' ba' mi' pup bii mit. ⁵² Ba' gui'p xi dhañiimik am na mit ba'p ba jii ip gio bhammi ja'k Jerusaleen joidham jix bhai'm taattugit. ⁵³ Ba' gammiji nabap tanoolh mi aajidha' am ge' chiop nam daanda' gu Dios.